

INTERNATIONAL MAGAZINE
RNI No. 61816/95

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਹਾਈਐ ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਰਾ ਪ੍ਰਥ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਈਐ ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

Monthly Issue "Atam Marg"

ਜੁਲਾਈ (July) 2012

ਟਰਸਟ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਪਰਮ ਪੂਜਯ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ

ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ

ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈ

ਮਿਤੀ : 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ

ਸਤਿਸੰਗ-ਸਮਾਗਮ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ

ਸਮਾਂ : ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ

ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸਾਲ ਅਠਾਰਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ ਜੁਲਾਈ, 2012
ਫਾਉਂਡਰ ਚੇਅਰਮੈਨ
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਚੇਅਰਪਰਸਨ
(ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ	ਫੀ ਕਾਪੀ
200/-	2000/-	20/-
280/-	2080/-	(For outstation cheques)

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts in India :
ATAM MARG MAG. VISHAV G. R.
MISSION CH. TRUST, Ratwara Sahib,
P.o. Mullanpur Garibdas,
Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life
U.S.A.	50 US\$	500 US\$
U.K.	30 £	300 £
Aus.	80 \$	800 \$
Europ	50 Euro	500 Euro

Postal Address for 'ATAM MARG' Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts from foreign to

**VISHAV GURMAT ROOHANI MIS-
SION CHARITABLE TRUST**

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib (Near
Chandigarh) P.O. Mullanpur Garibdas, Teh. Kharar,
Distt. Ajitgarh (Mohali) 140901, Pb. India

Exemption U/S 80-G upto 31.03.2012 vide L. No.
CIT-II/CHD/80G/TECH/245/2008-09/823

Registration Under Foreign Contribution (Regula-
tion) Act 1976 R.No.115320023

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਾ ਮਿਲਣ ਤੇ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਿਤਾਬਾਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਨੰ.-

Head Office INDIA- (M) 94172-14391, 9417214379,
0160-2255002, Fax - 0160-2255009
U.S.A. - Baba Satnam Singh ji Atwal
Phone and Fax : 001-408-263-1844
Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu
Phone - 001-604-433-0408, Vancuvar
Bhai Parmjit Singh Sandhu -
Cell: 001-7788389135,
England - Bibi Gurbax Kaur /Jagtar Singh Jagi
Phone : 0044-121-200-2818
Fax : 0044-121-200-2879,
Raj Mobile : 0044-7968734058

For more information please visit us on internet at:-

Email : atammarg1@yahoo.co.in
http:# www.ratwarasahib.net, http # www.ratwarasahibmedia.org

ਤੱਤਕਰਾ

1. ਸੰਪਾਦਕੀ 2
2. ਬਾਰਾਮਾਹਾ 3
3. ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਭਜੁ ਸਾਰਿੰਗਪਾਨੀ.. 4
4. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਤਪਾ ਸ਼ਿਵਨਾਥ 23
5. ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ 29
6. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬੀਬੀ ਦੇਵੋ ਰਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਜੀ 37
7. ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਨਣ 52
8. ਬੀਬੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ 56
9. ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ 58

10. ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆਨ 64
ਸੰਪਰਕ ਨੰ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ	9417214391,87,79
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ	01602255001
ਅਖੰਡਪਾਠ ਬੁਕਿੰਗ ਸਬੰਧੀ	9417214386
ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ	9417214381
ਬੀ. ਐਡ ਕਾਲਜ	9417214382
ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਲੰਗਰ	9417214380
ਆਡੀਓ ਵੀਡੀਓ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	9872814385, 9417214385
ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ	0160-2255003
ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸਕੂਲ	0160-2255004
ਜਰਨਲ	9417214384, 83
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਸਪਤਾਲ ਸੇਵਾ-	0160-2255007, 88872485694

ਜਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਸਬੰਧੀ
ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਪਿਊਟਰਾਇਜ਼ਡ ਸਿਸਟਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ
ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ
ਪੋਸਟ ਵਾਲੇ ਲਿਫਾਫੇ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਰਿਨਿਊਵਲ ਡੇਟ
ਚੈਕ ਕਰਕੇ ਮਨੀਆਰਡਰ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਜਾਂ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ
9417214391, 9417214379 ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਕੇ ਭੇਟਾ ਭੇਜ
ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਕੋਲ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਰੂਹਾਨੀ
ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਰਵਿਘਨ ਪਹੁੰਚਦੀ ਰਹੇ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ
ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905
ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ
ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਐਸ.ਏ.ਐਸ
ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਦੌਲਤ ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਠਕਾਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਭੂਰ ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਧਾਰਾ ਵਾਂਗ ਪਿਛਲੇ 17 ਸਾਲ ਤੋਂ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਰੂਹਾਨੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੰਥ ਨੂੰ ਤਹਿ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਖੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਸੁਲਝਾਇਆ ਜਾਵੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰਾਂ ਛਪਦੀਆਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। 17 ਸਾਲ ਦੇ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਿਯਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਅਧਿਆਤਮਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਨਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਬਣਾ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਜ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਤੇ ਨੁਹਾਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨਿਖਾਰਨ ਤੇ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਮਜ਼੍ਹੂਦ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਨੇਕਾਂ ਉਪਰਾਲੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਲਈ ਵੱਡਾ ਉਪਰਾਲਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੰਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਜਾਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਾਂਝ ਵਧਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੇਵਾ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਕੰਭ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਉਸ ਠੰਢੇ ਚਸ਼ਮੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਚਨ, ਮਨੁੱਖੀ ਮਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਨੂੰ ਬੁਝਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪਦਾਰਥਕ ਭੁੱਖ ਕਦੀ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹ ਭੁੱਖ ਤਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵਧਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਵਧਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਤੇ ਸਬਰ ਸੰਤੋਖ ਦੀ ਘਾਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਭੁੱਖ ਬਾਹਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ, ਰਜੇ ਗੁਣੀ ਵਿਰਤੀ ਅੰਦਰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਭਟਕਣਾ ਤੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਿਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਪਿਆਸ ਜੀਵ ਆਤਮਾ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ, ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ, ਨਾਸਤਕਾਂ ਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਗਿਆਨ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਤੇ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਇਹ ਗਿਆਨ ਬੁੱਧੀ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੀਮਤ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ, ਨਾਸਤਕ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਹਸਤੀ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕੁਝ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਪਰੰਤੂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨਾਂ ਨੇ ਕਥਿਤ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਗੁੰਝਲਾਂ ਦੇ ਰਹੱਸ (ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ) ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਤੋਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਸਤਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਹਸਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਤਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਤੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਕੇ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰ ਕੇ ਜੋ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਉਹ ਬਿਆਨ ਕੀਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਅੰਦਰ ਅਨੇਕਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਨਈਆ ਨੂੰ ਅਸਾਧ ਰੋਗਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੱਖਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈ ਸੱਤਵੇਂ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਜੁਗਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਹੇਠ ਨਾਮ ਜਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਕਿਸੇ ਅਕਹ ਰਸ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੂਰੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਵਾਹਿ.....ਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਦੀ ਧੁੰਨ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਇਸ ਰਸ ਦਾ। ਨਾਮ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਘਰ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਜਪ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਨਾਮ-ਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ 24 ਘੰਟੇ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮਨ ਮੱਲੇ ਮੱਲੀ ਕਿਸੇ ਅਕਿਹ ਰਸ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਨੇਕਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਿਆਨਕ ਤੋਂ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਟੁਟ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਸਾਰ ਰੋਗ ਗਰਸਤ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਉਸ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ ਜੜੀਆਂ ਬੂਟੀਆਂ ਭਰਪੂਰ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਥ ਪ੍ਰੋਜ਼ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮੰਤਰ ਮੂਲਮੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਦੁਰਾਨ ਅਦਭੁੱਤ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਖੀਰ ਛੋਟੀ ਛੋਟੀ ਗਿਰਾਹੀ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਛਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਤੇ ਬੁੱਕ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ 17 ਜੂਨ ਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰ ਕੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸੈਂਬਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਸਾਧੂ ਸੰਤ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 62 ਤੇ)

ਬਾਰਾਮਾਹਾ (ਸਾਵਣ)

ਹਾੜ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਪਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਤੋਂਕਿਆ। ਜਿਵੇਂ ਹਾੜ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਅੱਧੇ ਹਾੜ ਤੋਂ ਘਟਾਂ ਉਮੰਡ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਬੱਦਲ ਅਸਮਾਨ ਨੂੰ ਢੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਠੰਢੀ ਵਾਯੂ ਹੁਮਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਮੀਂਹ ਵਰ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਨਦੀਆਂ, ਨਾਲੇ ਉਛਲ-ਉਛਲ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਜੰਤੂ ਸੁਖ ਦਾ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਹਰਿਆਵਲ ਦਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਮੀਂਹ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋਣ ਨਾਲ ਨਿਖਾਰ ਵਿਚ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ, ਕੁਠਾਰਾਂ ਧੋ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਪੱਤੇ ਹਨੇਰੀਆਂ ਚਲ ਕੇ ਪੂੜ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੋਏ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਖਰ ਕੇ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਾਂਧੀ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਖਰੇ ਹੋਏ ਬਿਛਾਂ ਹੇਠ ਬੈਠ ਕੇ ਅਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਅਸਰ, ਇਸ ਨਿਖਾਰ ਦਾ ਦਿਸ਼ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਇਕ ਅਜੀਬ ਹੀ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇਠ ਤੇ ਹਾੜ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਵਿਚ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਝੁਣ-ਝੁਣੀ ਵੀ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਵਣ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਦਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਤੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਵਿਚ ਵਿਆਕੁਲ ਹੋਈ ਸੁਹਾਗਣ ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇੜਾ ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਂਭਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਖਿੜਦਾ ਹੈ-ਖਿੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਉਹ ਖਿੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਸਾਵਣਿ ਸਰਸੀ ਕਾਮਣੀ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸਿਉ ਪਿਆਰੁ॥

ਪੰਨਾ - 134

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਤੜਫ ਰਹੇ ਪਿਆਰੇ ਇਸ ਠੰਢਕ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਧੁਨ ਇਸ ਪਿਆਰ ਵਿਚੋਂ ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਤੇ ਆਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੱਚੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਭਿੰਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਿਆਰ, ਇਹ ਨਾਮ ਧੁਨ ਉਸਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ-

ਮਨੁ ਤਨੁ ਰਤਾ ਸਚ ਰੰਗਿ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ॥

ਪੰਨਾ - 134

ਉਸ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਇਕ ਛਿਨ ਵੀ ਦੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਸ ਪਿਆਰ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਦੀ ਸੇਜਾ ਉਪਰ ਜੀਅ ਭਰ ਕੇ ਮਾਣਾਂ। ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਫਰਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦੇ ਰੰਗ ਸਾਰੇ ਫਿੱਕੇ ਹਨ,

ਇਹ ਕੁਸੰਭੇ ਦੇ ਰੰਗ ਵਾਂਗੂੰ ਕੱਚੇ ਰੰਗ ਹਨ। ਇਕ ਛਿਨ ਲਈ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੂਜੇ ਛਿਨ ਉਤਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸੁਭਾਗੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਰੰਗ ਕਦੇ ਮੈਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਲਹਿੰਦਾ ਹੈ-

ਰਾਮ ਰੰਗੁ ਕਦੇ ਉਤਰਿ ਨ ਜਾਇ॥

ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਜਿਸੁ ਦੇਇ ਬੁਝਾਇ॥

ਪੰਨਾ - 194

ਉਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪਿਆਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਸਨਾ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਵਾਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਹੰਸਰਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ, ਕਣ-ਕਣ ਵਿਚ ਸਮਾਮ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਛੱਡ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ -

ਲਾਲ ਰੰਗੁ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਾ ਜਿਸ ਕੇ ਵਡਭਾਗਾ॥

ਮੈਲਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹ ਲਾਗੈ ਦਾਗਾ॥

ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਸੁਖਦਾਈਆ ਮਿਲਿਆ ਸੁਖ ਭਾਇ॥

ਸਹਜਿ ਸਮਾਨਾ ਭੀਤਰੇ ਛੋਡਿਆ ਨਹ ਜਾਇ॥

ਜਰਾ ਮਰਾ ਨਹ ਵਿਆਪਈ ਫਿਰਿ ਦੁਖੁ ਨ ਪਾਇਆ॥

ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਘਾਨਿਆ ਗੁਰਿ ਅਮਰੁ ਕਰਾਇਆ॥

ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲਾ॥

ਕੀਮਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਈਐ ਕਿਆ ਕਹਿ ਮੁਖਿ ਬੋਲਾ॥

ਪੰਨਾ - 808

ਕਾਇਆ ਕਾਪਰੁ ਚੀਰ ਬਹੁ ਫਾਰੇ

ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਸਭਾਗਾ॥

ਪੰਨਾ - 985

ਇਹ ਰੰਗ ਚਲੂਲ ਹੈ, ਇਸ ਰੰਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਿਆਰ ਜਦੋਂ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਹ ਵਧਦਾ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਸਤਿਸੰਗ ਕੀ ਰੇਣੁ ਮੁਖਿ ਲਾਗੀ

ਕੀਏ ਸਗਲ ਤੀਰਥ ਮਜਨੀਠਾ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਰੰਗਿ ਚਲੂਲ ਭਏ ਹੈ

ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਨ ਲਹੈ ਮਜੀਠਾ॥

ਪੰਨਾ - 1212

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭਿਅੰਕਰ ਜੁੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਜੁੱਧ ਦੀ ਕਮਾਨ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਜਰਨੈਲ, ਰੋਪੜ ਦੇ ਪਠਾਣ, ਮੁਗਲ ਖਾਨ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਕੇ ਜਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਫੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਵਾਂਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੈਦਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹੀ ਜੂਝ ਕੇ ਮਰ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹ ਜੁੱਧ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਿਆਨਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ, ਰਾਤ ਪੈ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜੁੱਧ ਦਾ

ਹਾਲ ਪੁਛਿਆ। ਇਕ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋਈ ਕਿ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਯਾਨਿ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਕੇ ਗਿਰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਫਟੜਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਇਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਘਨਈਆ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜੋ ਅਜੇ ਤਕ ਵੱਡੀ ਗਤ ਜਾਣ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਵੀ ਫੱਟੜਾਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ-ਟੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੇਵ ਨੇਤ ਨਾਲ ਉਸ ਮੁਗਲ ਜਰਨੈਲ ਖਾਨ ਦੀ ਦੰਦਲ ਭੰਨ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਸੀਸ ਆਪਣੇ ਪੱਟ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਕਿਸਨੂੰ ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਰੰਗ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਤਿ ਠੰਢੀ ਠਾਰ ਰੋ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਉਸ ਪਿਆਰੇ ਨੇ ਧੋ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਵਿਪਰੀਤ ਦਿਸਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਅਤੁਰਕ ਦਿਸਦਾ ਹੈ; ਜੇ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਨੂਰ ਭਰਿਆ ਦੀਦਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੁਣ ਆਪਣੇ-ਬੇਗਾਨੇ ਦੀ ਪਰਖ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਸਭ ਥਾਂ ਵਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।” ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮੁਸਕਰਾਏ, ਪੱਟੀਆਂ ਤੇ ਮਲ੍ਹਮ ਦੀ ਡੱਬੀ ਫੜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆ ਸੱਜਣਾ! ਤੂੰ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੱਤਿਆ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਜਖਮ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਮਲ੍ਹਮ ਲਾਈਂ ਅਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਵੀ ਬੰਨ੍ਹੀਂ।

ਇਹ ਹੈ ਅਵਸਥਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗ ਰੱਤਿਆਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕੁਸੰਭਾ ਰੰਗ ਲਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਹੁ ਦਾ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਰੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਆਹ (ਰਾਖ) ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰ, ਰਤਨਾਂ ਨਾਲ ਜੜੇ ਹੋਏ, ਕਸਤੂਰੀ ਤੇ ਲਪਟਾਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਚੱਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲੀ ਰੰਗ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿ ਬਿਨ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ॥
ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੁਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ॥
ਪੰਨਾ - 14
ਬਿਖਿਆ ਰੰਗ ਕੂੜਾਵਿਆ ਦਿਸਨਿ ਸਭੇ ਛਾਰੁ॥
ਪੰਨਾ - 134

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਰੱਤੀ ਭਰ ਵੀ

ਨਹੀਂ ਖਿਚਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਰਸ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਤਮਾਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਫਸਦੇ। ਉਹ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਥੋਂ ਸੁਆਂਤੀ ਬੁੰਦ ਝਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂਤਰਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਸ, ਭਟਕਣਾ ਬੁਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬੁੰਦ ਸੁਹਾਵਣੀ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪੀਵਣਹਾਰੁ॥
ਪੰਨਾ - 134

ਪ੍ਰਭੂ ਕਣ-ਕਣ ਦੇ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ-

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ॥
ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ॥
ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ॥
ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ॥
ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ॥
ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ॥
ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੋ ਠਾਉ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ॥ ਪੰਨਾ - 293

ਵਣੁ ਤਿਣੁ ਪ੍ਰਭ ਸੰਗਿ ਮਉਲਿਆ
ਸੰਮ੍ਰਥ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰੁ॥ ਪੰਨਾ - 134

ਉਹ ਧੰਨ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਮਿਲਾਪ ਲੋਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਾਦੋਂ ਵਾਲਾ ਹੁੱਸੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਰੁਮਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਨਸਪਤੀ ਝੁੰਮਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਨਗਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗੋਚਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਯਾਦ ਦੀਆਂ ਝੁੰਮਣੀਆਂ ਅੰਦਰ ਝਰਨੂਟਾਂ ਦਿੰਦੀਆਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮੇਹਰ ਦੀ ਲੋਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਮਿਲਣੈ ਨੋ ਮਨੁ ਲੋਚਦਾ ਕਰਮਿ ਮਿਲਾਵਣਹਾਰੁ॥
ਪੰਨਾ - 134

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਭੂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ -

ਜਿਨੀ ਸਖੀਏ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ ਹੰਉ
ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ॥ ਪੰਨਾ - 134

ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਰਸੀਏ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ, ਸ਼ਬਦ ਸਦਕੇ ਉਹ ਸੰਵਾਰੇ ਗਏ -

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 62 ਤੇ)

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਭਜੁ ਸਾਰਿੰਗਪਾਨੀ..

**ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।**

ਸ਼ਾਨ.....।

**ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥**
ਅੰਗ - ੨੫੬

**ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥** ਅੰਗ - ੨੮੯

**ਧਾਰਨਾ - ਜਿਉਂ ਭਾਵੇਂ ਤਿਉਂ ਰਾਖ ਸੁਆਮੀ,
ਸ਼ਰਨੀ ਆਣ ਲੰਗਿਆ।
ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਹਉ ਤਿਸੁ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥
ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਜੀਵਾ ਸਾਧ ਗੁਰ ਦਰਸਨੁ
ਜਿਸੁ ਹਿਰਦੈ ਨਾਮੁ ਮੁਰਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਵਨ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ
ਹਮ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮਿਲਹ ਜੁਠਾਰੀ ॥
ਹਮਰੈ ਜੀਇ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਹੋਤ ਹੈ
ਹਮ ਕਰਮਹੀਣ ਕੂੜਿਆਰੀ ॥ ੧ ॥
ਹਮਰੀ ਮੁਦੁ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਸੁਆਮੀ
ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਦੁਸਟ ਦੁਸਟਾਰੀ ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਸੁਆਮੀ
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥** ਅੰਗ - ੫੨੮

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰਜ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਭਾਵੇਂ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਸ਼ਾਮਿਆਨਿਆਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਨਾ ਬੈਠਣ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਵਧਦੀ ਹੈ, ਕੋਲ ਹੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਰਖਤ ਨੇ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਘਾਹ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹਵਾ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ ਉਥੇ, ਹੱਥ ਵਾਲਾ ਪੱਖਾ ਲੈ ਜਾਣ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਬਹੁਤੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾ ਵਲੋਟਣ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲੈਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੱਚੇ ਫੁੱਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਗਰਮੀ 'ਚ ਜਿੱਥੇ ਬੰਦੇ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਦਸ ਦਰਜੇ ਗਰਮੀ ਹੋਰ ਵਧ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਬੱਚੇ ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠਣਗੇ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣਗੇ ਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਥੇ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਬੀਬੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲੈ ਕੇ ਬਹਿ ਜਾਣ। ਦੂਜੇ ਜਿਹੜੇ ਬੋੜੇ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ ਬੱਚੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ, ਫੁੱਲ ਤੋੜਦੇ ਨੇ, ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਟੂਸੇ ਤੋੜਦੇ ਨੇ, ਟੂਟੀਆਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਾਰਤਾਂ ਵਗੈਰਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ, ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਨੇ ਦਾਤ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ, ਪਰ ਬਿਰਤੀ ਚੰਚਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ,

ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਬਰਦਾਰੀ ਰੱਖਣ ਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਟਾ ਕੇ ਬਿਠਾਉਣ।

ਸੋ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਧਿਆਨ ਦੇਵੋ ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ, ਅੱਜ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬਚਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮਿਲਦਾ ਰਹੇਗਾ, ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ। ਸੋ ਅੱਜ ਇੱਕ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਬਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਨਾਮ ਕਿਸ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ ਘਰ ਉਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮੇਰਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇਗਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਬੱਚਿਆਂ ਵਗੈਰਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਸਭ ਦੇ ਮਿਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਐਨੇ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਨਾਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਗਏ ਕੋਈ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਛ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੀ ਤਾਲ ਲਵਾ ਦੇਵੇ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਖੂਹ ਲਵਾ ਦੇਵੇ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਸਰਾਇੰ ਪੁਵਾ ਦੇਵੇ, ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਗ ਲਵਾ ਦੇਵੇ, ਸੜਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਭਲੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸੁਣਦੇ ਗਏ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਨਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਨਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ, ਨਾਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਸਮਝਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਰੌਲਾ ਪਾਈ ਜਾਓ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਲੈਕਚਰ ਦੇਈ ਜਾਓ, ਕਿੰਨੇ ਦੀਵਾਨ ਲਾਈ ਜਾਓ, ਨਹੀਂ ਦਿਮਾਗ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਜਪਣਾ ਹੈ, ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਖੋਚਲ ਬਹੁਤੀ ਝੱਲਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਲੈਣ ਨੇ, ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਖੋਚਲ ਹੋਈ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਿਆ ਖਰਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਕਰਮ ਦਾ ਓਨਾਂ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿੰਨਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਆਹ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਰਮ ਧਰਮ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੁੱਲ ਹੈ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਕਰੰਸੀ ਫੈਲ ਗਈ, ਸਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਸਮਝਦੇ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ। ਜਦੋਂ ਡੇਢ ਰੁਪਈਏ ਦੀ ਇੱਕ ਮਣ ਕਣਕ ਵਿਕਦੀ ਹੁੰਦੀ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ, ਮਿਲਟਰੀ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਗੱਡਾ ਮੱਕੀ ਦਾ ਭਰਿਆ

ਹੋਇਆ 25 ਰੁਪਈਏ ਨੂੰ ਵਿਕਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਰੁਪਈਏ ਦਾ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਮੁੱਲ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਕਿੰਨੇ ਰੁਪਈਏ ਦੀ ਮੱਕੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਛੋਲੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿਲੋ। ਜਦ ਛੋਲਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਮਤਾਂ ਬਦਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਕਰੰਸੀ ਦਾ ਫੈਲਾਅ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜਾ 1939 ਦਾ ਰੁਪਈਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿਹੜਾ ਇੱਕ ਪੈਸਾ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਦੇ ਦੋ ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਦੋ ਰੁਪਈਏ ਦੇ ਬਰਾਬਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਸਤਿਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿ ਫਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਸੱਚ ਬੋਲਣਾ ਸੱਚ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨਾ। ਤੁੱਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਯੱਗ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸੱਚ ਵੀ ਬੋਲਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਦੁਆਪਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਸਾਧਨ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਤਪ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਬੜੀ-ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਤਪ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਤਾਂ ਕੁਛ ਮਾੜਾ-ਮੋਟਾ ਫਲ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਮਾਮੂਲੀ ਮੁੱਲ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਮੁੱਲ ਰਹਿ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਜੇ ਸਮਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੁੱਲ ਹੈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ। ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਵਸ ਜਾਏ, ਜਿਹੜਾ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪੇ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰਵਣ ਕਰੇ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਜੋ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਆ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਅੱਜ ਦੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕੋ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਛਕਦੀ ਹੈ। 80,000 ਦੇ ਕਰੀਬ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਹੀ ਛਕਾ ਦਿੱਤਾ ਇੱਥੇ। ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਜਪਦੇ ਨੇ, ਉਹਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਦਰ ਨਹੀਂ, ਕਦਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਹੁਣ ਜੇ ਨਾਮ ਬੀਜ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ਇੱਕ ਨਾਮ ਬੀਜ ਲਓ।

ਸਤਿਨਾਮ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਤੂੰਹੀਂ ਹੈਂ.....।

ਅਬ ਕਲੁ ਆਇਓ ਰੇ ॥ ਇਕੁ ਨਾਮੁ ਬੇਵਹੁ ਬੇਵਹੁ ॥

ਅਨ ਰੂਤਿ ਨਾਹੀ ਨਾਹੀ ॥ ਮਤੁ ਭਰਮਿ ਭੂਲਹੁ ਭੂਲਹੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੮੫

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਰੁੱਤ ਆਈ ਹੈ, ਨਾਮ ਬੀਜ ਲਓ ਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ -

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨਾ ਆਇਓ।

ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ 'ਚ ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਹਿੰਦੇ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਗਲ 'ਚ ਪਈ

ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਐਡੀ ਤਾਕਤ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਜੋ ਨਾਮ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਸੰਸਾਰ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਕ ਚਿੱਤ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਜਮਾਂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਗਲ 'ਚੋਂ ਕੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜੇ ਸਰੋਵਰ ਲਵਾ ਦੇਣਾ, ਕੋਈ ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਬਣਵਾ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ, ਖੂਹ ਲਵਾ ਦੇਣੇ ਨੇ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਪੁੰਨ ਦੇ ਕੰਮ ਹੈ। ਆਹ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਦਾ ਤਲਾਅ ਹੈ ਕੋਈ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀਹਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ? ਕੌਣ ਸੀ ਇਹ ਬੰਦਾ ਜਿਹਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਤਲਾਅ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਜਾਣਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੋ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਹੈ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ, ਸੋ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਬਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਸੋ ਇਹਦੀ ਜੋ ਮਹਿਮਾ ਹੈ ਉਹ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹੋਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ, ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ।

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੫

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸੰਸਾਰ ਤਾਂ ਜਾਣਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਬੀਮਾਰ ਇੱਥੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਰਾਜੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰੋ। ਐਨਾ ਭਜਨ ਕਰੋ, ਤੁਸੀਂ ਰਾਜੀ ਹੋ ਜਾਓਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਬਿਮਾਰੀ ਹੈ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਫਲ ਕਰਕੇ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਪਰਮੇਸਰ ਤੇ ਭੁਲਿਆਂ ਵਿਆਪਨਿ ਸਭੇ ਰੋਗ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੫

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਯਾਦ ਆ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੀਮਾਰੀਆਂ, ਘਾਟੇ, ਵਿਘਨ ਸਭ ਹਟ ਜਾਣਗੇ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਯਾਦ ਹੀ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ -

ਪ੍ਰਭ ਸਿਮਰਤ ਕਛੁ ਬਿਘਨੁ ਨ ਲਾਗੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੬੨

ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਜੀ ਚਲਦਾ, ਘਾਟਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸੋਨੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਮਿੱਟੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਰਿਜ਼ਕ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਘਰ 'ਚ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਸਰਾਬ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਭੂਤ ਆ ਵੜਦੇ ਨੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ। ਤੇਰੇ ਬਰਕਤ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈ ਜਾਏਗੀ, ਇਹਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਭ ਨੂੰ ਸਿਮਰ।

ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੨

ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਭ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਰਕਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਹੋਏਗਾ ਉਥੇ ਬਰਕਤ ਪਏਗੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਨਹੀਂ

ਪਤਾ। ਇੱਥੇ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਮੈਂ ਪੁੱਛਦਾ ਹਾਂ ਪੰਜ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਜਦ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕਿ ਮੈਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਐਨਾ ਪਾਠ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਹਜ਼ਾਰ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਐਸੀ ਰਵਾਇਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਜਾਣਾ, ਕਿਸੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਮਿਹਰ ਪੈ ਜਾਣੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀਗੇ ਕਿ ਚੰਗਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਹਿ ਜਾਓ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ ਇਹਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਬੈਠ ਕੇ। ਐਸੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਮਰੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਣਾ। ਇੱਕ ਰਵਾਇਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੱਚੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਤੁਕ ਕੱਢ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ। ਖੈਰ, ਇਹ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਅਗਰ ਮਗਰ ਕਰਨਾ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੂਰਨ ਹੈ, ਹੁਣ ਵੀ ਓਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਪੁੱਛਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਤੂੰ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਜੀ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਜੀ, ਵਿਹਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਓ, ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਇਆ ਹੈਂ ਤੂੰ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇਰਾ ਚੱਲਿਆ ਹੈ ਅਜੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੀ ਰੁਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਲ ਹੈ। ਸੌਦੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਬਈ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋਏ ਗਏ, 'ਨੈਂ ਲੰਘੀ ਖੁਆਜਾ ਵਿਸਰਿਆ।' ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ, ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਹੁਣ ਬਿਮਾਰ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਬਿੰਦ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਉ ਮਨੁ ਲੀਣਾ ॥

ਆਢ ਦਾਮ ਕੇ ਫੀਪਰੇ ਹੋਇਓ ਲਾਖੀਣਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੭

ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਬਣਿਆ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ ਕਿ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲੇਮਸ਼ਾਹ ਮੂੰਹ 'ਚ ਘਾਹ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗਲ 'ਚ ਪੱਲਾ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਸੇ ਨਾਮਦੇਵ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਮਦੇਵ ਨੂੰ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮਰੀ ਹੋਈ ਗਊ ਜੀਉਂਦੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਮਾਰ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਹੁਣ ਗਊ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਧਰੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਜਦੋਂ ਕਰੋਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਐਡਾ ਦਰਦ ਹੋਇਆ ਕਿ ਲਿਟਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾਮਦੇਵ ਕੋਲ ਆ ਕੇ -

ਬਖਸੀ ਹਿੰਦੂ ਮੈ ਤੇਰੀ ਗਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੬

ਹੁਣ ਮੈਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਚੱਲ ਕੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਾਲੀ ਗਊ ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਪਈ ਹਾਂ। ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਮਹਿਮਾ ਹੋ ਗਈ।

**ਬੁਨਨਾ ਤਨਨਾ ਤਿਆਗਿ ਕੈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚਰਨ ਕਬੀਰਾ ॥
ਨੀਚ ਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ ਭਇਓ ਗੁਨੀਯ ਗਹੀਰਾ ॥ ੧ ॥**

**ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ ਤਿਨਿ ਤਿਆਗੀ ਮਾਇਆ ॥
ਪਰਗਟੁ ਹੋਆ ਸਾਧਸੰਗਿ ਹਰਿ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥**

ਅੰਗ - ੪੮੭

ਕਬੀਰ ਕੱਪੜੇ ਬੁਣਨ ਵਾਲਾ ਬੰਦਾ ਤੇ ਸਾਢੇ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਆਪ ਨੇ ਉਧਾਰ ਕੀਤਾ। ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ ਜੁੱਤੀਆਂ ਗੰਢਣ ਵਾਲਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਸੈਨੁ ਨਾਈ ਬੁਤਕਾਰੀਆ ਓਹੁ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸੁਨਿਆ ॥
ਹਿਰਦੇ ਵਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਭਗਤਾ ਮਹਿ ਗਨਿਆ ॥**

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ ਉਹ ਵੀ ਭਗਤਾਂ 'ਚ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਉਹਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆ ਕੇ, ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ ਸੈਣ ਦਾ। ਭਾਈ ਪਿੰਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਧਾਰ ਕੇ ਭਾਈ ਪਿੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀਗਾ ਉਹ। ਨਾਮ ਹੁਣ ਜਪ ਲਓ ਚਾਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਪਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਹਿਮਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਇਹ ਬਿਧਿ ਸੁਨਿ ਕੈ ਜਾਟਰੇ ਉਠਿ ਭਗਤੀ ਲਾਗਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੮

ਜਦੋਂ ਧੰਨੇ ਨੇ ਜਦੋਂ ਧੰਨੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ, ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐਡਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉਹ ਭਗਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਨੌਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਗਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਤੀਜਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਿਆ -

ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤੱਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ ॥ ਅੰਗ - ੪੮੯

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਗੁਪਤ ਰਹਿ ਲਵੇ। ਜਿੰਨਾਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਫੇਰ ਦੁਨੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਹੋ ਮਗਰ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮੇਰਾ ਆਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਜੀ ਹੋਇਆ, ਮੇਰਾ ਆਹ ਨਹੀਂ ਜੀ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਸਾਰਾ ਦਿਨ, ਆਹੀ ਹੋਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਤਾਂ, ਨਾਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਹੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗਲਤ ਜਗ੍ਹਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ। ਕਈ ਜਾ ਕੇ ਵੇਸਵਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ, ਉਥੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਜਾਣੀ। ਗੁਪਤ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਫੇਰ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਕਦੇ ਵੀ ਗੁਪਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

**ਮੇਰੀ ਛੁਪਣ ਰਹਿਣ ਦੀ ਚਾਹ, ਛੁਪੇ ਟੁਰ ਜਾਣ ਦੀ,
ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਨਾਂਹ ਮੈਂ ਤਰਲੇ ਲੈ ਰਿਹਾ। ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ**

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ। ਬੁੱਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ -

ਬੁੱਲਾ ਉਥੇ ਵਸੀਏ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅੰਨ੍ਹੇ।

ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਜਾਣੇ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੰਨੇ।

ਲੇਕਿਨ ਬੁੱਲੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਭੁੱਲਿਆ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ,
ਜਪਦੇ ਜਿਹੜੇ ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ।**

ਗੁਪਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਐਡਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂਰਜ ਵੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏਗਾ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਬੱਦਲ ਹੋਣ ਚਾਹੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ ਭਗਤ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਨਿ ਲਗਿ ਬੇਦ ਉਪਾਏ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩**

ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ।

**ਹਰਿ ਸਿਮਰਨਿ ਭਏ ਸਿਧ ਜਤੀ ਦਾਤੇ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਨਿ ਨੀਚ ਚਹੁ ਕੁੰਟ ਜਾਤੇ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੩**

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ, ਚਾਰੇ ਕੁੰਟਾਂ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਡੰਕਾ ਵੱਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

**ਆਠ ਪਹਰ ਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੈ ॥
ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤੁ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਛਪੈ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪**

ਉਹ ਛਪਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬਣੀ ਤੁਸੀਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਓ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਜਿੰਨੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਕੌਣ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੂਰ ਹੋਏ ਨੇ, ਇਥੋਂ ਕਾਸ਼ੀ ਕਿੰਨੀ ਦੂਰ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਚਾਹੇ ਦੂਰ ਹੋਏ ਨੇ ਪਰ ਉਹ ਤਾਂ ਭੁੱਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲਓ ਉਹ ਵੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਬੀਰ ਨੂੰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਕਿਹੜਾ ਸੀ? ਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਕਿਹੜੇ ਸੀ, ਕੋਈ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਛੱਡੋ ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਦੱਸਣਾ ਹੀ ਔਖਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੋਚੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕੁਛ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਆਪ ਦੇ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਦੱਸੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਹਦੇ ਕੋਲ ਬੇਅੰਤ ਫੌਜਾਂ ਸੀ, ਬੜੇ ਯੁੱਧ ਜਿਸਨੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਉਸ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਸੀ, ਲੋਧੀ ਖਾਨਦਾਨ 'ਚੋਂ ਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਸੀ, ਸੀਰਾ ਜ਼ਾਲਮ ਬਹੁਤ। ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਤੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਦਰਜਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਸੰਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਭਗਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ। ਸੱਚੇ ਭਗਤ, ਨਾ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਨਾ ਸੂਰਮੇ, ਨਾ ਵਿਦਵਾਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪੰਡਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤ ਰਾਜਾ ਭਗਤ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਨਾ।

ਪੰਡਤ ਸੂਰ ਛਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੪

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਚਾਹੇ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਫਿਲਾਸਫਰ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ 'ਚ ਲਿਖੀਆ ਹੋਣ। ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਛਤ੍ਰਪਤੀ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ, ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਸੂਰਮਾ ਹੋਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕੋਈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਬਈ ਰਾਜੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ ਇਲਾਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਝੌਂਪੜੀ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਕੁਟੀਆ ਬਣਾ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਆਪਣੀ ਨਹੀਂ ਗਿਣਦੇ। ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਈ? ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਖਤਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਭਾਈ। ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਚਲਦਾ ਹੈ -

**ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥
ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥ ਅੰਗ - ੧੮੯**

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਦਿੱਲੀ। ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰਿਵਾਰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਨੌਜੁਆਨ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ 22-23 ਸਾਲ ਦਾ। ਘਰਵਾਲੀ ਵੀ ਨਾਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਬੀਬੀ। ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਹੈ ਉਸਦੀ ਤੇ ਉਹ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਸਤੀ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਕੀ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਹੋਏ। ਕਹਿੰਦੀ ਮੈਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਆਵਾਂ ਤੇ ਛੱਡ ਕੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆ ਗਈ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ। ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਜਦੋਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦਾ ਖੜਕਾ ਹੋਇਆ, ਛਣਕਾਰ ਪਈ, ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਅੱਧੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਸਾਮੁਣੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਆਪ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਸੁਹਾਗ ਮਾਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤਾਂ ਸੀਸ ਹੀ ਦਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਦੁਰਸੀਸ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ। ਦੁਰਸੀਸ ਆਪ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੜਕੀ ਬੜੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਧੂ ਦਾ ਬੋਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬਿਰਥਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਮੇਰਾ ਸੁਹਾਗ ਤਾਂ ਔਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਰਥੀ 'ਤੇ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਤੀ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹਾਂ ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਮੈਂ ਸੁਹਾਗਣ ਬਣ ਜਾਵਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜੀ ਸਸ਼ੋਪੰਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਨਾਮਦੇਵ! ਤੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਜਿਸਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੋਈ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਰਾਮ ਕਹਿ ਦੇ ਇਹਦੇ ਕੰਨ 'ਚ। ਮੇਠੇ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਉਠਾ ਦੇ। ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਅੰਦਰੋਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਉਠੇ, ਉਠ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਮ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, ਉਠ ਭਾਈ ਕਹਿੰਦੇ।

ਉਹ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਰਾਜੇ ਦਾ ਅਖਤਿਆਰ ਹੈ ਐਨਾ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ? ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਹਦਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਦਰਗਾਹ ਮੰਨ ਲਏਗੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ-

ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਾਹ ਚਲੈ ॥

ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੮੬

ਜਿਹਦਾ ਦਰਗਾਹ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਕੀਹਨੂੰ ਨਿਗ੍ਹਾ ਥੱਲੇ ਲਿਆਉਣਗੇ। ਉਹਦਾ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਵੀ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਰਾਜਾ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਡੇ ਹੋ ਕੇ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਰੁਕ ਜਾ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਫੌਜਾਂ ਸਮੇਤ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਮਰਾਦ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਕਾਹਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਿੰਘ ਦਰਿਆ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਆਏ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਜੇ ਹੁਣ ਫੌਜ ਨਾ ਲੰਘੀ ਤੇ ਹਰੀ ਸਿਉਂ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਤਾਂ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਹੈ ਇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਗੁਲਾਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਇੱਥੇ ਦੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਵਿਕਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ, ਕਤਲਾਮ ਹੋਏਗਾ, ਹੁਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ, ਪਰ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਸ ਅੰਦਰੋਂ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਕੋਈ ਮਹਾਤਮਾ ਨਹੀਂ ਬਚਨ ਕਰਦਾ। ਜਿਹੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਫਸ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੰਤ ਜਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਹਉਮੈ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕਮਿਕ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਆ ਗਏ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਲੈ ਬਈ ਅਟਕ ਅਸੀਂ ਵਿੱਚ ਤੇਰੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਗਿੱਟੇ-ਗਿੱਟੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਦਰਿਆ 'ਚ। ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਿ ਦਰਿਆ, ਪਾਣੀ ਕਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਹ ਪਾਣੀ ਜਿੱਥੇ ਸੀ ਸਾਰਾ ਹੀ ਆਪਣੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੁਕ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਰੁੜਦਾ ਸੀ ਉਹ ਰੁੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਜਿੱਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ ਉਥੇ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਦਰਿਆ ਨੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਸੀ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਸਾਰੀ ਫੌਜ ਲੰਘ ਗਈ, ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਨਾਸਤਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਦਰਿਆ ਕਿਵੇਂ ਰੁਕ ਗਿਆ? ਦਰਿਆ ਆਪੇ ਉਤਰਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਲੰਘਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੀ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਅਸਟਪਦੀ ਰਹਿ ਗਈ, ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਥੀ ਤੋਰ ਲਿਆ ਆਪ ਨੇ, ਬਰੇਤੀ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਇਹ ਅੱਧ 'ਚ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਬਰੇਤੀ 'ਤੇ ਗਏ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਓਡਾ ਹੀ ਫਲੱਡ ਫੇਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇੱਕ ਕੰਪਨੀ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਖੁਆਜਾ ਖਿਜਰ ਨੇ ਬਲੀ ਲੈ ਲਈ, ਇਹ ਨਾਸਤਕ ਪੁਰਸ਼ ਸੀਗੇ।

ਸੋ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦਾ

ਮੰਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਜਦੋਂ ਨਾਂਗ ਕਹਿਣਾ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਮੂਲੀ ਕੰਮ ਹੈ। ਨਾ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਓ, ਹੁਣੇ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਓ। ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਦਾ ਕਿ ਕਰ-ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾਉਣ। ਉਹ ਤਾਂ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਚਾ ਸੀ ਸਭ ਦੇ ਯਾਦ ਹੈ।

ਫਕੀਰ ਦਾਸ ਸੰਤ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ 'ਚ ਹੋਏ ਨੇ, ਬੇਦੀ ਕੁਲ 'ਚੋਂ ਸੀਗੇ, ਆਪ ਮਸਤਾਨੀ ਬਿਰਤੀ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਮੱਝਾਂ ਚਾਰਦੇ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੇ ਟੋਭੇ 'ਚ ਮੱਝਾਂ ਵਾੜੀਆਂ। ਪਾਣੀ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਮੌਸਮ ਸੀ। ਮੀਂਹ ਅਜੇ ਪਏ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੱਝਾਂ ਚਿੱਕੜ 'ਚ ਲਿੱਬੜ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹਾਕ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਰਾਵੀਏ! ਆਹ ਟੋਭਾ ਸੁੱਕਾ ਪਿਆ ਹੈ ਤੂੰ ਭਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਭਰ ਕੇ ਜਾਹ ਟੋਭਾ, ਨਾਲੇ ਹਰ ਸਾਲ ਭਰਿਆ ਕਰ। ਰਾਵੀ ਜਾਂਦੀ-ਜਾਂਦੀ ਉਛਲੀ, ਉਛਲ ਕੇ ਆ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਟੋਭਾ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਸਾਲ ਭਰਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸਾਲ ਲੰਘਦੇ ਗਏ।

ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਉਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਆਪ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚੇ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੇਦੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਤਕਲੀਫ ਹੈ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਜਾਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸੋ, ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਫਕੀਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਵੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਰਾਵੀ ਉਛਲਦੀ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਪਾਣੀ ਆ ਵੜਦਾ ਹੈ। ਉਛਲਦੀ ਹੈ ਜੇਠ ਦੇ ਮਹੀਨੇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਗ ਤਿਆਰ ਕਰੋ। ਦੇਗ ਤਿਆਰ ਕਰੀ, ਕੰਢੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਬਈ ਰਾਵੀ, ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਬਚਨ ਕਹਿ ਕੇ, ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਤੈਨੂੰ ਉਸ ਬਚਨ ਤੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਆਏ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਮਰਿਯਾਦਾ 'ਚ ਚੱਲੀਂ ਤੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾ ਉਛਲੀਂ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ 'ਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਹਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਜੋ ਚੱਕਰਵਰਤੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੁਰੱਬਾ ਮੀਲ ਦਾ। ਬੜੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਵੀ ਉਹਦੇ ਮੂਹਰੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਤੇ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਬੜੀ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਅਧਿਐਨ ਕਰੋ, ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡਾ ਸੰਸਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰੋ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡੇ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ 'ਚ

ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜਿਹੜਾ ਸੀਗਾ, ਅਜੇ ਬੱਚਾ ਹੀ ਸੀਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਉਹ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਬੈਠਣ ਲੱਗਿਆ, ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਸੀ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਿਸ਼ਨਪਦੇ, ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਰਚਦਾ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੰਦਗੀ ਕਰ ਲਈ ਉਸਨੇ ਲੇਕਿਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਅਧੂਰਾ ਸੀ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਸੀ ਸਭ। ਗਿਆਨ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ, ਅਜੇ ਬੁੱਧੀਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਉਨਮਨੀ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਜੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਉਸਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿ ਜੇ ਨਿਗੁਰਾ ਪੁਰਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਭਗਤੀ ਨੂੰ ਫਲ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦਾ। ਕਿੱਡਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਬਾਬਾ ਮਹਾਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਜਮਾਂਦਰੂ ਸਿੱਧ ਸੀਗੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਇੱਕ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਗਏ, ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਲਟਬੋਰਾ ਜਿਹਾ ਸਾਧੂ 22 ਕੁ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਹੈ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ 'ਚ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੇਸਵਾ ਨੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਨੌਜਵਾਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਤੇ ਹੈ ਸਾਧੂ ਲਿਬਾਸ, ਨੇੜੇ ਆਏ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਸਾਰ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਖਿਆਲ ਬਦਲ ਗਏ। ਚਰਨੀਂ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਬੀਬਾ! ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਲ। ਕਾਮ ਦੀ ਅੱਗ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਲੋਭ ਦੀ ਅੱਗ ਬੜੀ ਬੁਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਲੈ ਜਾਏਗੀ। ਸਾਧੂ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠ ਗਈ, ਕੁਛ ਸਮਾਂ ਸੀ ਇੱਕ ਘੜੀ, ਦੋ ਘੜੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਬੈਠੇ, ਮੁੜ ਕੇ ਉਹ ਬੀਬੀ ਸਾਧੂ ਬਣ ਗਈ। ਸਤਿਸੰਗ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਲੇਕਿਨ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਿਆ, ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਾ ਕਰਕੇ ਅਜੇ ਤੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਹੈਂ -

ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ।

ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਬਾਬਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲ ਗਏ, ਉਨੇ ਸਾਹਿਬ, ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ ਦੀ ਦਾਤ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਰਾਖਵੀਂ ਚੀਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਹਦੀ ਕੁੰਜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਰੱਬ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦੀ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਕੁੰਜੀ ਰੱਬ ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਸਉਪੀ,
ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦੀ।**

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥

**ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੨੦੫**

ਰੱਬ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੁੱਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਕਬੀਰ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਓ, ਠੀਕ ਹੈ ਤੁਹਾਡੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ। ਪਰ ਅਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਿਗੁਰੇਪੁਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦਾ ਬੜਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਪਾ ਕੇ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਰੁਚੀ ਜਿਹੜੀ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੀ ਏਧਰ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਲ। ਇਸਲਾਮ ਵੱਲ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਪ ਨੇ ਨਾ ਸੁੰਨਤ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਕਰਿਆ। ਜਟਾ-ਜੂਟ ਰਹੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਤੇ ਜੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਦੀਖਿਆ ਦਿਓ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਇਸਲਾਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਦੇ ਓ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦੀਖਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਤਾਂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਕੋਲ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜਿੰਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਨੇ ਮੈਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਕੀ ਮੈਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਿਗੁਰਾ ਹੀ ਚਲਿਆ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਬੀਰ! ਐਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਪਦਵੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਰਾਮਾਨੰਦ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਮੈਂ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਾਬੀ ਹੈ।

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ ॥

ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥

**ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ
ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥**

ਅੰਗ - ੧੨੪

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਆਪ ਨੇ ਮੇਰਾ ਜੋ ਸਰੀਰ ਹੈ ਉਹ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਪਾਲਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ-ਜਾ ਕੇ ਮੈਂ ਥੱਕ ਗਿਆ ਹਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਉਹ ਬਚਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਬੀਰ! ਇਹ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦੇ ਵਜੇ ਉੱਠ ਕੇ ਗੰਗਾ 'ਚ ਰੋਜ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਜਿਸ ਪੌੜ ਦੇ ਉਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਸੇ 'ਤੇ ਰੋਜ਼ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤੂੰ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਜਾਈਂ ਸਾਝਰੇ ਹੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਕ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਜੇ ਅੱਗੇ ਕੌਤਕ ਹੋਏਗਾ, ਉਹ ਮੈਂ ਆਪ ਰਚ ਲਵਾਂਗਾ। ਸੋ ਹੁਕਮ ਅੰਦਰਲਾ ਮੰਨ ਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਬੀਰ ਕੰਢੇ ਗੰਗਾ ਦੇ,
ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਪੂਰੇ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।**

ਭਾਲ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਤੜਫ ਹੈ ਜ਼ਬਰਦਸਤ, ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਕੀ ਮੇਰੇ ਮਸਤਕ 'ਚ ਆਪ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਦ ਤੱਕ ਮਸਤਕ 'ਚ ਲੇਖ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ -

**ਜਿਨ ਮਸਤਕਿ ਧੁਰਿ ਹਰਿ ਲਿਖਿਆ
ਤਿਨਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੦**

ਬਗੈਰ ਭਾਗ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਜੋ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਕਬੀਰ! ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾਹ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਜਾ। ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇ, ਅਧੂਰੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਨੇ, ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਨੇ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਨੇ, ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਗੁਰੂ ਵੀ ਨੇ। ਵਿਦਵਾਨ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਅਵਧੂਤ ਗੁਰੂ ਨੇ, ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕੋਈ-ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਲਿਖੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਥਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੇ ਘਰ ਦਾ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕੋਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਾਡਾ ਘਰ ਫਲਾਣਾ ਹੈ ਐਨੇ ਨੰਬਰ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਘਰ ਹੈ, ਤੇਰਾ ਘਰ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਘਰ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਕੋਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਹੈ ਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮਕਾਨ, ਇਹਦੇ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੋ ਖਰਬ ਪੰਦਰਾਂ ਅਰਬ ਸੈਲ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਐਨੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ 72 ਕਰੋੜ, 72 ਲੱਖ 72 ਹਜ਼ਾਰ ਦੋ ਸੌ ਛੋਟੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਖੂਨ ਹਰ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹਨੂੰ ਜੀਉਂਦਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਸੁੱਕਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਹਰ ਵਕਤ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰੱਖੇ ਨੇ ਤੇ ਦੱਸਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਥਾਈਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਨਾਸਕਾ ਰਾਹੀਂ ਸੁੰਘਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਸਨਾ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਸੁਆਦ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਲਮੂਤਰ ਦੇ ਇੰਦਰੇ ਨੇ। ਹੱਥ ਨੇ ਪੈਰ ਨੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਮੋਟਰਾਂ ਲਾਈਆਂ ਨੇ, Vital forces ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸਰੀਰ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਹ ਮੋਟਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ ਸਰੀਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮੋਟਰਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਦਿੱਬਯ ਮੋਟਰਾਂ ਨੇ ਉਹ। ਫੇਰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਹ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਮੋਟਰ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਮਰ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਸਾਹ। ਪੰਪ ਨਾਲ ਪਾਈ ਜਾਓ ਤਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਜੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ, ਦੂਸਰਾ ਅਪਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪੰਜ ਨੇ ਇਹ। ਇੱਕ ਖੂਨ ਨੂੰ, ਦਿਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਮਿਹਦੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ ਹਰ ਵਕਤ ਹਜ਼ਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਮਿਹਦੇ 'ਚੋਂ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਤੁਹਦੇ ਨਿਊਟਰੈਂਟ ਬਣਦੇ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸੌ, ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ, ਕੰਨਾਂ ਵਾਲੀ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ, ਸਿਰ ਵਾਲੀ ਸਿਰ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ-ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਭੇਜਣੀ ਹੈ, ਉਥੇ-ਉਥੇ ਉਹਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ ਭੇਜਣ ਦਾ। ਇੱਕ ਹੈਗਾ ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਵਕਤ ਮੈਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ। ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੇਕਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਵਕਤ ਮੈਲ ਬਾਹਰ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਅੰਦਰਲਾ ਪਾਣੀ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ-ਲਿਆ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਗਿੱਲਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ ਕਿਤੇ। ਹਵਾ ਗਰਮ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਜਿੰਨੀ ਗਰਮੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚੱਲੇਗੀ ਓਨਾਂ ਪਸੀਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਰੀਰ ਉਹਦਾ। ਓਨਾਂ ਹੀ ਪਾਣੀ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਕਿਤੇ ਸੁੱਕ ਨਾ ਜਾਵੇ ਚਮੜੀ। ਇੱਕ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਤਾਪਮਾਨ ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਸਾਢੇ 98 ਤੋਂ ਵੱਧਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ, ਵੱਧ ਗਿਆ ਬੀਮਾਰ, ਘਟ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਬੀਮਾਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਦੂਜਾ ਘਰ ਹੈ ਸਾਡਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਹੋਰ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਸੋਲਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਸਿਆਣੇ ਬਣੇ ਹੋਏ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਫਿਲਾਸਫਰ ਬਣੇ ਹੋਏ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਾਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਆਹ ਸਰੀਰ 'ਚ ਅਸੀਂ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਘਰ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੇ ਰੱਬ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਬੜੇ ਘਰ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਉਹ ਘਰ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸਮਝ 'ਚ ਪੈ ਗਈ। ਗਲਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮੂਰਖ ਬੰਦੇ ਆਹ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਹੀ ਜਾਣਗੇ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਭਾਈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰੋੜਾਂ ਸਰੀਰ ਹੰਢਾ ਚੁੱਕਿਆ ਹਾਂ। ਐਸੇ ਕਈ ਘਰ ਵਸਾਏ ਨੇ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥

ਅੰਗ - ੧੭੯

ਘੋੜੇ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹਾਂ, ਹਾਥੀ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹਾਂ, ਬੈਲ ਵੀ ਬਣਿਆ ਹਾਂ, ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਘਰ ਮਿਲੇ ਨੇ। ਸੱਪ ਦਾ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਿਨ ਕੱਟ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਹੁਣ ਪੰਜਾਂ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਘਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ। ਉਹਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾ ਹੁੰਦਾ, ਬਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਥੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਹੈ ਕੋਈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ -

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਥੇ ਸਬਦ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਸਬਦ? ਜਿਹੜੇ ਸਬਦ ਦੇ ਨਾ -

.....ਜਿਤੁ ਸਬਦਿ ਜਗਤੁ ਬੰਮਿ ਰਹਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੪੪੧

ਉਹ ਨਾਮ ਗੂੰਜਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਆਸਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਆਹ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੪

ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਹੈ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਬਦ ਉਥੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਭ ਅੰਦਰ ਵਜਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਉਥੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਨਾਲ ਕੀ ਸੁੰਨਮੁੰਨ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਨਾਦ ਵਜਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਵਿਸਮਾਦ ਹੀ ਵਿਸਮਾਦ, ਖੇੜਾ ਹੀ ਖੇੜਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸੱਚਾ ਤਖਤ ਅਫੁਰ ਅਵਸਥਾ ਦਾ, ਚੌਥੇ ਪਦ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੈਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਕਹਿੰਦੇ ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਜਿਹੜਾ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਉਥੇ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ ਤੂੰ cosmic ਰਾਗ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਰਾਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸੁਣ ਉਥੇ -

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਅਕਥ ਕਥਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਗੱਲ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਮਨ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਨ 'ਚ ਹੀ ਸਮਾਐ ਕੇ ਮਨ ਮਰ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਨੋ ਨਾਸ਼, ਵਾਸ਼ਨਾ ਬ੍ਰੈ, ਤੱਤ੍ਰ ਗਿਆਨ। ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ -

ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ

॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਕੌਲ ਸੀ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਟੇਡਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਹੁਣ ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਉਹਦੇ 'ਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮਨ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਹੁਣ ਅਜਪਾ ਜਾਪ ਬਗੈਰ ਜੁਬਾਨ ਹਿਲਾਉਣ 'ਤੇ ਆਪੇ ਹੀ ਜਾਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੇਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਜਾਪ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਾਪ ਸਮਝਾਵੇ ਕਿਵੇਂ? ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਦਸ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਉਹ ਜਾਪ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜਪਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਜਪਣ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਜਪਾ ਹੈ -

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਪੰਜੇ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੇ, ਪੰਜੇ ਕਰਮ ਇੰਦਰੇ, ਸਭ ਇੱਕ ਤਾਰ 'ਚ ਆ ਗਏ ਤੇ ਹੁਣ ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣਾ ਜਿਹੜਾ ਅਸਲੀ ਘਰ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਸ ਕਰ ਲਿਆ -

ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਸਬਦ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਇਹ ਘਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਘਰ 'ਚ ਆ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਭਾਈ, ਉਹਦੇ ਦਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਹੋਇਆ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਗੰਗਾ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਹੋਇ ਬਿਰਕਤੁ ਬਨਾਰਸੀ ਰਹਿੰਦਾ ਰਾਮਾਨੰਦੁ ਗੁਸਾਈਂ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਵੇਲੇ ਉਠਿਕੈ ਜਾਂਦਾ ਗੰਗਾ ਨੁਾਣਣ ਤਾਈਂ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੧੦/੧੫

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਾਮਕਨਿ ਤਾਰੇ ॥

ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੪੫੯

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਸੰਸਾਰ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਉੱਠ ਕੇ ਉਹਦੀ ਯਾਦ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅਗੇ ਹੀ ਦੇ ਜਾਇਕੈ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਕਬੀਰ ਤਿਥਾਈਂ ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੫

ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਪੱਤ ਦੇ ਉਤੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਜਦ ਉਥੇ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ, ਟੋਰਚਾਂ ਤਾਂ ਜਦ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਬੇ-ਧਿਆਨ ਜਾ ਰਹੇ

ਨੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਆਪ ਦਾ ਠੇਡਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੱਖੀ 'ਚ ਲੱਗਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਜਾਣ ਲਿਆ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਾਡਾ ਠੇਡਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਲੱਗਿਆ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਨ 'ਚ ਦਰਦ ਆਇਆ ਕਿ ਏਸ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸੱਟ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੀਵੇਂ ਹੋਏ ਮੋਢੇ ਤੋਂ ਫੜ ਲਿਆ, ਪੈਰ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁੰਭਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਉੱਠ, ਰਾਮ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਕਹੁ ਰਾਮ, ਕਹੁ ਰਾਮ। ਪੜ੍ਹੋ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

**ਧਾਰਨਾ - ਪੈਰੀਂ ਟੁੰਭ ਕੇ ਉੱਠਾ ਲਿਆ ਕਬੀਰ ਨੂੰ,
ਰਾਮ-ਰਾਮ ਬੋਲ ਪਿਆਰਿਆ।**

ਪੈਰੀ ਟੁੰਭ ਉਠਾਇਆ 'ਬੋਲਹੁ ਰਾਮ' ਸਿਖ ਸਮਝਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧੦/੧੫

ਨਾਲ ਇਹ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਾਮ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲਣਾ ਹੈ। ਰਾਮ ਦੀ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਬੱਤੀ ਵੀ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਤੇਲ ਵੀ ਵਿੱਚ ਸੀਗਾ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ। ਠੂਠੀ ਵੀ ਸੀਗੀ, ਹੁਣ ਜਗਦਾ ਦੀਵਾ ਬੱਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਇਆ ਦੀਵਾ ਵੀ ਲਟ-ਲਟ ਜਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਜਿਉ ਲੋਹਾ ਪਾਰਸ ਫੁਹੇ ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ ਨਿੰਮ ਮਹਿਕਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੧੫

ਜਿਵੇਂ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਪਾਰਸ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲੱਗਦੀ ਸਾਰ ਸੋਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਮ ਦੇ ਕੋਲ ਦਰਖਤ ਹੋਵੇ ਚੰਦਨ ਦਾ, ਉਹ ਨਿੰਮ ਮਹਿਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਦੇ ਨਾਲ -

ਪਸੂ ਪਰੇਤਹੁ ਦੇਵ ਕਰਿ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੀ ਵਡਿਆਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੧੫

ਪਸੂ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤ ਤੋਂ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੀ ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੋਂਹਦੀ ਸਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੇ ਸੀਗੇ, ਇਕ ਦਮ ਸਮਾਧੀ ਲੱਗ ਗਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰੇ,
ਸਹਿਜ ਸਮਾਧ ਲੱਗ ਗਈ।**

ਰਾਮ ਬੋਲਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੁਰਤ ਸੀ ਉਹ ਵਿਸਮਾਦ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਗਈ -

ਅਚਰਜ ਨੇ ਅਚਰਜ ਮਿਲੈ ਵਿਸਮਾਦੈ ਵਿਸਮਾਦੁ ਮਿਲਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੧੫

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਦੇ। ਪੂਰਾ ਜਗਿਆਸੂ ਹੋਵੇ, ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਾਰੰਗਵਾਲ ਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਲੋਕ ਭੁੱਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ। ਉਹ ਲੁਧਿਆਣੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿੱਥੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਹੈ, ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਤੋਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਆ ਗਏ ਸੀ ਪੰਜਵੇਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਏ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ

ਅੰਤਰਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ, ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਪੰਜਵੇਂ ਆਹ ਬੀਬੀ ਜੀ (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਲੋਵਾਲ ਦਾ ਮੁੰਡਾ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ, ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਚੂਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਪੰਜ ਚੂਲੇ ਸੀਸ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤੇ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਨੇਤਰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਚੂਲਾ ਪਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਕਿ ਬੋਲ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ'। ਐਨੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਤੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਲੇਕਿਨ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇਤਰ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨੇਤਰ ਹੀ ਨਾ ਬੰਦ ਹੋਏ ਮੁੜ ਕੇ, ਨਾ ਫੇਰ ਹੱਥ ਪੈਰ ਚੱਲਣ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬੇਧਿਆਨੇ ਹੋ ਗਏ ਅਸੀਂ ਪੂਰੇ ਜਲਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਛਿੱਟਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮੰਜਲਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦੀਆਂ, ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਹੈ, ਸਹੰਸਰਾਰ ਦਲ ਕਮਲ ਹੈ। ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਹੁਣ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ ਫੇਰ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰੀਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਪ੬ ਘੰਟੇ ਨੂੰ ਉਤਰੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਬੀ ਐਨੀ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਪ੬ ਘੰਟੇ ਨਹੀਂ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਉਤਰਨੀ। ਬਾਕੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਮਸਤਾਨੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਓਨਾਂ ਕੁ ਜ਼ੋਰ ਲਾਓ ਜਿੰਨਾਂ ਕੁ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਸਹਿ ਸਕਣ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ ਤੇ ਇਸ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਇੱਕ ਸਾਈਡ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ੪੮ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਭੋਗ ਪਿਆ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਪ੬ ਘੰਟੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਉਹ ਬੱਚਾ ਹਿੱਲਿਆ, ਹਿੱਲ ਕੇ balance ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਧਰਤੀ ਤੋਂ। ਸੰਗਤ ਦੇ ਉਤੇ ਉਤਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਸੀਸ ਦੇ ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆ ਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਤੈਰਦੀ-ਤੈਰਦੀ ਆ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਉੱਠੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਤੇ ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਲਾਵਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸੀ ਸੁਰਤ ਵਾਸਤੇ, ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਦੁਨਿਆਵੀ ਵਿਆਹ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਬੱਚੇ ਨੇ ਜ਼ਰਿਆ, ਜ਼ਰ ਕੇ ਫੇਰ ਸੁਰਤੀ 'ਚ ਆਇਆ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਭੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ ਇੱਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਫੈਦ ਵਸਤਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ। ਦੀਵਾਨ ਲਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੰਜ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਤਿਆਰ ਕਰ

ਸਕਦੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨੇ ਆਹ ਜਿਵੇਂ ਦਫਾ ੪੪ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੀ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੌਰਾ ਪੱਟ ਕੇ ਛੱਤ ਲੈਣਾ, ਅੰਦਰ ਚੋਰੀ ਬੈਠ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ਫੇਰ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਸਮ ਜਿਹੀ ਬਣ ਗਈ। ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ, ਬੁਲਾਉਣਾ ਵੀ ਬਾਲਟੀ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਆਜਾ ਤੈਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਦੇਈਏ। ਉਥੇ ਚੱਲ, ਤੈਨੂੰ ਓਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਦੇਈਏ। ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਆ ਚੁੱਕੇ ਨੇ, ਅੱਜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਟਿਆਲੇ ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗ ਹਟਿਆ, ਨਭੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 'ਚ, ਸਿਗਲੀਗਰਾਂ ਦੇ ਮੁਹੱਲੇ, ਉਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਆ ਜਾਓ। ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚਿੱਠੀ ਆਈ ਸੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੀ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮਧਾਰੀਏ ਕੰਨ 'ਚ ਕੀ ਦਸਦੇ ਨੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਨਾਮ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਰੱਖਦੇ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿੰਨਾਂ ਨਾਮ ਗੁਪਤ ਹੋਵੇ ਓਨਾਂ ਉਹਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ, ਮੁਸ਼ਕ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿਓ ਸਾਰਾ ਹੀ ਉਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੈਂਟ ਦੀ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਹੈ ਉਹਦਾ ਢੱਕਣ ਲਾਹ ਕੇ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿਓ। ਸਾਰੀ ਹੀ ਖੁਸ਼ਬੂ ਵਿਚੋਂ ਉੱਡ ਜਾਏਗੀ। ਇਹਨੂੰ ਗੋਪ ਮੰਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਗੁਪਤ ਮੰਤਰ। ਗੁਪਤ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੰਨ 'ਚ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਪਤਾ ਲਓ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਫਤਰੀ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਦਫਤਰੀ ਜਦੋਂ ਗਿਆ, ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਲਾਈਨ 'ਚ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਕੰਨ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਕਿਹਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਮਾਈ ਹੋਈ ਗੋਲੀ ਸੀ, ਭਰੀ ਹੋਈ ਰਾਈਫਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਜਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਹਿ ਗਿਆ। ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਲੰਘ ਗਏ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਨੇ ਬੰਦਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਆਇਆ ਨਹੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਬੁਲਾਓ ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮੋਢਾ ਹਿਲਾਇਆ ਉਹਦਾ, ਕਾਫੀ ਮੋਢਾ ਹਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਤੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਗਿਆ ਜਿਵੇਂ ਬਹੁਤ ਕੋਈ drug ਖਾ ਲਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿਆਂ! ਮਹਿੰਦਰ ਸਿਆਂ! ਤੈਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਹਿਬ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿਹੜਾ ਮਹਾਰਾਜ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿਉਂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਤੂੰ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰਾਜੇ ਅਸੀਂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਠੁੱਡੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਜਾਓ, ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੂੰ ਦੂਸਰਾ ਬੰਦਾ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਭੇਜਿਆ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਫਤਰੀ ਜਿਹੜਾ ਵਸਤਰ ਪੁਆਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਵਸਤਰੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਉਹ ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੇਰੇ 'ਚ

ਸਾਰੇ ਹੀ ਐਬ ਨੇ। ਉਹ ਵੀ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਹਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਆ ਕੇ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ। ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੇਰੀ ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰ ਦਿਓ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਸਤਾਨੇ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ 'ਨਾਮ' ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਹੀ ਫੌਜ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪੈ ਜਾਊ ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਸੀ।

ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਹੈ ਉਹ ਸੁਰਤ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਚਾਚੀ ਆਈ, ਕਹਿੰਦੀ ਹੀਰਾ ਸਿਆਂ! ਪੁੱਤ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ, ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਨਾਮ 'ਚ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ। ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਚਾਚੀ! ਨਾਮ ਤਾਂ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਟਣ ਲੱਗ ਗਈ ਚੁਬਾਰੇ 'ਤੇ। ਚੀਕਾਂ ਮਾਰੇ ਸਹਿ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੋਂ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਫੇਰ ਹੱਥ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਘੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਪੂ ਜੀ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ, ਚਾਚੇ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਈ! ਬੇਬੇ ਗਈ ਸੀ ਉਪਰ ਨੂੰ ਆਈ ਨਹੀਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਤੁਹਾਡੀ ਬੇਬੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਐਸੇ ਵੇਲੇ ਆਏਗੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਉਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੜਲੀ ਪਈ ਹੈ, ਚੁੱਕ ਲਿਆਓ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ। ਪਰ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਐਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਹੋਸ 'ਚ ਆਏਗੀ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਮੈਂ ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਐਵੇਂ ਕੋਈ ਕਾਲਪਨਿਕ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਅਚਰਜ ਨੇ ਅਚਰਜ ਮਿਲੇ ਵਿਸਮਾਦੇ ਵਿਸਮਾਦੁ ਮਿਲਾਈ।

ਝਰਨਾ ਝਰਦਾ ਨਿਤਰਹੁੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ ਅਘੜ ਘੜਾਈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੧੦/੧੫

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੁਰਤੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਉਹਦੀ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚੁਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੯

ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਚੋਇਆ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ -

ਦਸਵੈ ਦੁਆਰਿ ਪ੍ਰਗਟੁ ਹੋਇ ਆਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੯

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਿਆ, ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ। ਕਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ? -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁਤੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁਤੀਏ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥

ਅੰਗ - ੫੩੮

ਵਿਹੁ ਲਾਹ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸ ਚੁਆਇਆ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ -

ਦਸਵੈ ਦੁਆਰਿ ਪ੍ਰਗਟੁ ਹੋਇ ਆਇਆ ॥

ਉਥੇ ਦਿੱਸਿਆ ਕੀ? -

ਤਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜਹਿ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ

ਸਹਜੇ ਸਹਜਿ ਸਮਾਈ ਹੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੬੯

ਇਕ ਤਾਂ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਵਜਦੇ ਨੇ, ਇੱਕ ਬਾਣੀ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਧੁਨ ਸੁਣਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਣੀ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਨੂੰ ਉਤਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥
ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥ ਅੰਗ - ੩**

ਬੋੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ।

**.....ਸਹਜੇ ਸਹਜਿ ਸਮਾਈ ਹੇ ॥ ਅੰਗ -
੧੦੬੯**

**ਪਾਵਤੁ ਬੰਮਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ ਪਾਇਆ ॥
ਤਿਥੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭੋਜਨੁ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ
ਜਿਤੁ ਸਬਦਿ ਜਗਤੁ ਬੰਮਿ ਰਹਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧**

ਇੱਥੇ ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਦਾ ਭੋਜਨ ਤੇ ਧੁਨ ਉਥੇ ਸਹਿਜ ਦੀ ਉਪਜਦੀ ਹੈ -

ਜਿਤੁ ਸਬਦਿ ਜਗਤੁ ਬੰਮਿ ਰਹਾਇਆ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧

ਸਹਿਜ ਨਾਲ ਹੀ ਉਪਜਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ consantrate ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਸਾਰਾ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ -

**ਤਹ ਅਨੇਕ ਵਾਜੇ ਸਦਾ ਅਨਦੁ ਹੈ ਸਚੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ ॥
ਇਉ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ
ਪਾਵਤੁ ਬੰਮਿਆ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਸਿਆ ਆਏ ॥ ਅੰਗ - ੪੪੧**

ਸੋ ਜਿੱਥੇ ਇਹਦੀ ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥
ਤਿਥੈ ਉੱਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤੁ ਨਹੀ
ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੪**

ਸੁਰਤ ਚੜ੍ਹ ਗਈ। ਅਚਰਜ ਨੂੰ ਅਚਰਜ, ਵਿਸਮਾਦ ਨੂੰ ਵਿਸਮਾਦ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਝਰਨਾ, ਝਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਅਵਸਥਾ ਕੀ ਹੋਈ? ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਰੱਬ ਤੇ ਕਬੀਰ ਇੱਕ ਬਣ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਿਆ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ,
ਮੇਰੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਲੇਜੇ ਛੇਕ।
ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਨੁ ਜੁ ਏਕੁ ॥
ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੭੪**

ਕਹਿੰਦੇ, ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਰਮੇ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਦਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮੇਰੇ ਕਲੇਜੇ 'ਚ ਛੇਕ ਪੈ ਗਿਆ ਤੇ ਲਗਦੀ ਸਾਰ ਮੈਂ ਗਿਰ ਪਿਆ। ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ ਸਭ ਨੱਠ ਗਏ, ਕੋਈ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਨੇ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਈ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਕੇ

ਉਹਦਾ ਯੱਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਕੰਮ ਕਰਦਾ, ਕਦੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਫਿਰਦਾ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਭਇਆ ਜੈਸਾ ਗੰਗਾ ਨੀਰੁ ॥
ਪਾਣੀ ਲਾਗੋ ਹਰਿ ਫਿਰੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਕਬੀਰ ॥ ਅੰਗ -
੧੩੬੭**

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਬੈਠੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਥਾਂ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ, ਕਰਮਕਾਂਡ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਸਲੇ, ਆਪਣੀ ਸ਼ਰ੍ਹਾ, ਬਹੁਤ ਸਖਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਾਸ਼ੀ 'ਚ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਉਥੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੜੇ ਵਿਦਵਾਨ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਿਹੜੇ ਭੋਰਾ ਕੁ ਗੱਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਹਿੰਦੇ। ਕਬੀਰ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸੀ ਸਾਰੇ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਕੱਟੜ ਜਿਹੜੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਇੱਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇਤਰਹੀਣ ਪੁਰਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਦਿਸਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਜਾਣ ਲਈ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਖੂਹ ਦਾ ਡੱਡੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹੰਸ ਆ ਕੇ ਖੂਹ ਦੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਤੋਂ। ਡੱਡੂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿੱਡਾ ਕੁ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਟੱਪ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ। ਫੇਰ ਪੱਛਾ ਟੱਪ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਅਖੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਸਾਰੇ ਖੂਹ ਦੀ ਮੌਣ ਨਾਲ ਲਗ ਕੇ ਗੇੜਾ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਐਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਐਡਾ! ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਖੂਹ ਉਹਦੇ 'ਚ ਆ ਜਾਣ। ਡੱਡੂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਦੇ ਘੁੰਮਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਬਾਹਰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਓਨਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਸੀ ਉਹਨੂੰ। ਸੋ ਹੰਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਜਾਹ ਓਏ ਝੂਠਿਆ! ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਝੂਠਿਆਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੁਛ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਲੇ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਉਹ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਅਗਾਹਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਸੋ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਰਗ ਜਿਹੜੇ ਸੀ, ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਪਾਬੰਦ ਜਿਹੜੇ ਸੀਗੇ ਕਾਸ਼ੀ ਤੇ ਮੁਲਾਣੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਰਗ ਸੀ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਵੈਰ ਪੈ ਗਏ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ-ਕਰਦਾ ਜਦੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ deputaion ਬਣਾ ਲਿਆ ਦੋਹਾਂ ਨੇ, ਸਾਂਝਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਹੁਣ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਹੈ ਜੇ ਆਹ ਇਕੱਲੇ-ਇਕੱਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਠੀਕ ਨਹੀਂ, ਆਪਾਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਚੱਲੀਏ। deputaion ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਰਾਜੇ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸ?

ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਦੱਸੀਏ, ਆਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਹੈ ਇਹ ਆਪਣੇ ਧਰਮ 'ਚ ਪੱਕੇ ਨੇ। ਜਨੇਊ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਹੋਰ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਸ਼ਰਾਧ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਜਾਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸਾਨੂੰ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਜ਼ਕਾਤ ਦੇਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਮਸਲੇ ਨੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਕਰਨੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸਦਾ ਹਾਂ, ਕਿੱਡਾ ਮਖੌਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਾਹਬੇ ਨਾਲ, ਕਹਿੰਦੇ ਬਾਣੀ 'ਚ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਆਪ ਦੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਅਸੀਂ ਨੋਟ ਕਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਇਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਕਿੱਡਾ ਖਤਰਨਾਕ ਬੰਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਹੁਣ ਨਾ ਇਹਦਾ ਬਾਨਣੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਹ ਤਾਂ ਖਬਰੇ ਕੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ ਇੱਥੋਂ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਸਤਕ ਬਣਾ ਦੇਵੇਗਾ ਸਾਰੀ ਨੂੰ ਤੇ ਰੱਬ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਕਰਕੇ ਦੋਜਕਾਂ 'ਚ ਸੜੇਗਾ ਤੇ ਉਹਦਾ ਦੋਸ਼ ਆਪ ਦੇ ਉਤੇ ਆਏਗਾ, ਹਜ਼ੂਰ ਦੇ ਉਤੇ ਕਿ ਐਸਾ ਬੰਦਾ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਪਲਮਣ ਦਿੱਤਾ। ਕਿਉਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ? ਜਿਹਨੇ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਂਗ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਮੁੱਲਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਬਾਂਗ। ਅੱਲਾਹ ਹੂ ਅਕਬਰ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਬੀਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਕਬੀਰ ਮੁਲਾਂ ਮੁਨਾਰੇ ਕਿਆ ਚਵਹਿ ਸਾਂਈ ਨ ਬਹਰਾ ਹੋਇ
॥ ਜਾ ਕਾਰਨਿ ਤੂੰ ਬਾਂਗ ਦੇਹਿ ਦਿਲ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਜੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੪

ਕਹਿੰਦਾ, ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ! ਬਾਂਗ ਤੋਂ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਾਹਨੂੰ ਉਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬਾਂਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਤਾਂ ਦਿਲ 'ਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਹੱਜ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਇਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਵੀ ਹੱਜ ਚੱਲਣਾ ਹੈ? ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਾ ਹੈ ਤੂੰ ਵੀ ਚੱਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਜਵਾਬ ਇਹਨੇ ਗਲਤ ਦਿੱਤਾ ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਕੁਫਰ ਬੋਲਿਆ ਇਹ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਕਿਹਾ ਇਸਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਇਸਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ -

**ਕਬੀਰ ਹਜ ਕਾਬੇ ਹਉ ਜਾਇ ਥਾ ਆਗੈ ਮਿਲਿਆ ਖੁਦਾਇ ॥
ਸਾਂਈ ਮੁਤ ਸਿਉ ਲਹਿ ਪਰਿਆ ਤੁਝੈ ਕਿਨਿ ਫੁਰਮਾਈ ਗਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੭੫

ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਹੱਜ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ 'ਚ ਰੱਬ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਰੱਬ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਲੜ ਪਿਆ ਬੱਧੋ-ਬੱਧ। ਕਹਿੰਦਾ, ਰੱਬ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਓ ਕਬੀਰ! ਤੈਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਕਾਹਬੇ 'ਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਓ ਮਹਾਰਾਜ! ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਾਜੀ ਜਿਹੜੇ ਇਹਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਨਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖਿੜ ਗਿਆ। ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਤ-ਪਾਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਖੌਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਜੋ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਸ਼ਤਰੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਬਾਹਾਂ 'ਚੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਵੈਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਪੱਟਾਂ 'ਚੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸੂਦਰਾਂ ਦਾ ਪੈਰਾਂ 'ਚੋਂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਤਾਂ ਮਖੌਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬਾਮਨ ਕਬ ਕੇ ਹੋਏ ॥
ਬਾਮਨ ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਨਮੁ ਮਤ ਖੋਏ ॥
ਜੋ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਾਇਆ ॥
ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ਕਾਰੇ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥**

ਅੰਗ - ੩੨੪

ਕਿੱਡਾ ਮਖੌਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ। ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੂੰ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗਣ। ਜੇ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਵਾਂਗਣ ਕਿਉਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਫੇਰ ਜੇ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਦੁੱਧ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਜੇ ਖੂਨ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਖੂਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

**ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦ ॥
ਹਮ ਕਤ ਲੋਹੂ ਤੁਮ ਕਤ ਦੂਧ ॥ ੩ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥
ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈ ਹਮਾਰੈ ॥**

ਅੰਗ - ੩੨੫

ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਹੋਰ ਹੀ ਢਕੌਂਸਲਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਜਾਤ ਪਾਤ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਇਸਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ -

**ਜਾਤਿ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨ ਕਰੀਅਹੁ ਕੋਈ ॥
ਬ੍ਰਾਹਮੁ ਬਿੰਦੇ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਹੋਈ ॥**

ਅੰਗ - ੧੧੨੭

ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ।

ਜਾਤਿ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨ ਕਰਿ ਮੂਰਖ ਗਵਾਰਾ ॥

ਇਸੁ ਗਰਬੁ ਤੇ ਚਲਹਿ ਬਹੁਤੁ ਵਿਕਾਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੨੮

ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੁਆਇੰਟ-ਪੁਆਇੰਟ 'ਤੇ ਅੜ ਕੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਹਾਂ ਤੇ ਆਏ,
ਕਿਨ ਇਹ ਰਾਹ ਚਲਾਏ ਨੇ।**

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਐਸੀਆਂ ਢੁੱਚਰਾਂ ਅੜਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸੱਦ ਕੇ ਐਸੀ ਇਬਰਤਨਾਕ ਸਜਾ ਦੇਵੋ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਪੈ ਜਾਏ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦਾ ਹੋਵੇ ਰਾਜ ਤੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬੋਲਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ 'ਚ ਆ ਗਿਆ। ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰੋ ਕਬੀਰ ਨੂੰ। ਹਾਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਫਸੋਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਿਰਾਸਤਾ ਛਾ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਬਣੇਗਾ ਇਹ ਤਾਂ

ਜ਼ਾਲਮ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਜੀਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਅਰ ਮਾਰਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ torture ਦੇ ਕੇ ਹੈ। ਸੋ ਉਥੇ ਜਦੋਂ ਆਇਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸੋ ਕਾਜ਼ੀ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਪ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਹੁਣ ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ, ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਨਾ ਸੁੰਨਤ ਕਰੀ ਹੈ, ਨਾ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੁਛ ਹੋਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਬੀਰ! ਤੂੰ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾ ਤੇ ਪੂਰੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਆ ਜਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਮੈਨੂੰ ਬਈ -

ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਕਹਾ ਤੇ ਆਏ ਕਿਨਿ ਏਹ ਰਾਹ ਚਲਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੭

ਇਹ ਰਾਹ ਕੀਹਨੇ ਚਲਾ ਦਿੱਤੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਸੀਗੇ ਸਾਰੇ। ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਤੇ -

ਦਿਲ ਮਹਿ ਸੋਚਿ ਬਿਚਾਰਿ ਕਵਾਦੇ
ਭਿਸਤ ਦੋਜਕ ਕਿਨਿ ਪਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੭

ਭਿਸਤ ਕੀਹਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ? ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ? ਦੋਜਕ ਕੀਹਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਾਫਰ ਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ? ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਾਹੇ ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ 'ਚ ਹੈ ਉਹਨੇ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਜਾਣਾ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮਜ਼੍ਹਬ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਾਜ਼ੀ ! -

ਕਾਜੀ ਤੈ ਕਵਨ ਕਤੇਬ ਬਖਾਨੀ ॥
ਪੜ੍ਹਤ ਗੁਨਤ ਐਸੇ ਸਭ ਮਾਰੇ ਕਿਨਹੂੰ ਖਬਰਿ ਨ ਜਾਨੀ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੭

ਬਖੇਰਿਆਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਰੂਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਰੂਹ ਕਿੱਥੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? ਕਬਰਾਂ 'ਚ ਦੱਬ ਦਿੰਦੇ ਓ, ਕਿਤੇ ਦੇਖੀ ਹੈ? ਕਬਰਾਂ 'ਚ ਪਈ ਹੋਈ? ਜਾਂ ਦੋਜਕਾਂ 'ਚ ਗਈ ਹੋਈ? ਬਾਕੀ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾ ਲੈ, ਸੁੰਨਤ ਕਰਾ ਲੈ। ਸੁੰਨਤ ਚੱਲੀ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ? ਇਬਰਾਈਲ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਬਚਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਸਰਾ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋਲ ਜਾਵਾਂ, ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦੇਈਂ। ਇਹ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿਰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਬਿਜਾਏ ਜਿਹੜੇ ਅੰਗ ਲੱਗੇ ਸੀ ਉਹ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਛਾਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਮੂਛਾਂ ਦੇ ਬਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਕੀ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਬਾਲ ਕੱਟ ਦਿੱਤੇ, ਸੁੰਨਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਰਿਵਾਜ ਚੱਲ ਪਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਕਤਿ ਸਨੇਹੁ ਕਰਿ ਸੁੰਨਤਿ ਕਰੀਐ ਮੈ ਨ ਬਦਉਗਾ ਭਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੭

ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ

ਤੁਰਕ ਕਰਨਾ ਹੈ ਖੁਦਾ ਨੇ -

ਜਉ ਰੇ ਖੁਦਾਇ ਮੋਹਿ ਤੁਰਕੁ ਕਰੈਗਾ
ਆਪਨ ਹੀ ਕਟਿ ਜਾਈ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੭

ਮੈਂ ਸੁੰਨਤ ਕੀਤੀ ਕਤਾਈ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੰਨ ਲੈਂਦਾ ਕਿ ਇਹ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੱਲੋ-ਮੱਲੀ ਤੁਸੀਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਂਦੇ ਓ। ਕੋਈ ਤਿਲਕ ਲਾ ਕੇ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਨੇਊ ਪਾ ਕੇ ਹਿੰਦੂ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁੰਨਤ ਕਰਾ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹੈਗੇ ਬੰਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੋ ਤੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੁੰਨਤ ਕੀ ਹੈ? -

ਸੁੰਨਤਿ ਕੀਏ ਤੁਰਕੁ ਜੇ ਹੋਇਗਾ ਅਉਰਤ ਕਾ ਕਿਆ ਕਰੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੭

ਔਰਤ ਦਾ ਕੀ ਕਰੋਗੇ ਫੇਰ?

ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਨਾਰਿ ਨ ਛੋਡੈ ਤਾ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਰਹੀਐ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੭

ਜਦੋਂ ਨਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਫੇਰ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਰਹੇ ਅਸੀਂ।

ਛਾਡਿ ਕਤੇਬ ਰਾਮੁ ਭਜੁ ਬਉਰੇ
ਜੁਲਮ ਕਰਤ ਹੈ ਭਾਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੪੨੭

ਕਹਿੰਦੇ -

ਜੋਰੁ ਕੀਆ ਸੇ ਜੁਲਮੁ ਹੈ ਲੇਇ ਜਬਾਬੁ ਖੁਦਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੩੨੫

ਜੁਲਮ ਕਰਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਦਰਗਾਹ ਵਿੱਚ ਖੁਦਾ ਲਏਗਾ। ਕਰ ਲਓ ਜੁਲਮ ਜਿਹੜਾ ਕਰਨਾ ਹੈ -

ਕਬੀਰੈ ਪਕਰੀ ਟੇਕ ਰਾਮ ਕੀ ਤੁਰਕ ਰਹੇ ਪਚਿਹਾਰੀ ॥
ਅੰਗ - ੪੨੭

ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਓ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਪਚ ਕੇ ਹਾਰ ਜਾਓਗੇ ਤੁਸੀਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਖੁਦਾ ਦੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਓਟ ਪਕਰੀ ਹੈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਦਾ। ਮੈਂ ਸੱਚ ਬੋਲਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਭਰਮਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਰੱਬ ਸਾਰੀਆਂ ਘਟਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਦੈ,
ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲੀਂ ਦੁਨੀਆਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਲਾਮਤ! ਇਹ ਭਰਮ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਦੋ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਏ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ -

ਹਮ ਮਸਕੀਨ ਖੁਦਾਈ ਬੰਦੇ ਤੁਮ ਰਾਜਸੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਅਲਹ ਅਵਲਿ ਦੀਨ ਕੇ ਸਾਹਿਬੁ ਜੋਰੁ ਨਹੀ ਫੁਰਮਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੦

ਰੱਬ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਕਰਕੇ ਧਰਮ 'ਚ ਲਿਆਓ। ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓ।

ਕਾਜੀ ਬੋਲਿਆ ਬਨਿ ਨਹੀ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੦

ਤੂੰ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਅਸਲੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਸਮਝਦਾ।

ਰੋਜਾ ਧਰੈ ਨਿਵਾਜ ਗੁਜਾਰੈ ਕਲਮਾ ਭਿਸਤਿ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੦

ਰੋਜੇ ਤੁਸੀਂ ਧਰ ਲੈਂਦੇ ਓ। ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਓ, ਕਲਮੇ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਓ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਬਹਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਜਾਓਗੇ? ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਨਫਰਤ ਹੈ। ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਨਫਰਤ ਕਰਦੇ ਓ? ਜ਼ੋਰ ਕਰਦੇ ਓ, ਮੰਦਰ ਢਾਹੁੰਦੇ ਓ। ਢੁੰਹਾਉਂਦੇ ਓ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹ-ਖੜ੍ਹ ਕੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦ ਹੈ ਰੱਬ ਦਾ।

ਸਤਰਿ ਕਾਬਾ ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਜੇ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਕੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੦

ਜਦੋਂ ਆਹ ਬਚਨ ਉਚਾਰਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਫੇਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਬੇਅਦਬੀ? ਕਹਿੰਦੇ, ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ?

ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਕਾਹਬਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ। ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਓ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਨਿਵਾਜ ਸੋਈ ਜੋ ਨਿਆਉ ਬਿਚਾਰੈ ਕਲਮਾ ਅਕਲਹਿ ਜਾਨੈ ॥

ਮੁਸਿ ਮੁਸਲਾ ਬਿਛਾਵੈ ਤਬ ਤਉ ਦੀਨੁ ਪਛਾਨੈ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੦

ਕਹਿੰਦੇ ਮੁਸੱਲੇ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਬਈ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰਕੇ ਹੇਠਾਂ ਵਿਛਾ ਲਓ, ਫੇਰ ਦੀਨ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਖਸਮੁ ਪਛਾਨਿ ਤਰਸ ਕਰਿ ਜੀਅ ਮਹਿ

ਮਾਰਿ ਮਣੀ ਕਰਿ ਫੀਕੀ ॥

ਆਪੁ ਜਨਾਇ ਅਵਰ ਕਉ ਜਾਨੈ ਤਬ ਹੋਇ ਭਿਸਤ ਸਰੀਕੀ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਫੇਰ ਤਰਸ ਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ, ਫੇਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨਫਰਤ ਕਦੂਰਤਾਂ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਆਪ ਜਾਣ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ। ਫੇਰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ। ਆਪ ਜਾਣਿਆ ਨਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ? ਜੇ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਸ਼ਰਾਕਤ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਥਾਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਬਹਿਸ਼ਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ -

ਮਾਟੀ ਏਕ ਭੇਖ ਧਰਿ ਨਾਨਾ ਤਾ ਮਹਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਛਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੦

ਆਹ ਮਿੱਟੀ ਹੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ।

ਪਾਂਚ ਤਤ ਕੋ ਤਨੁ ਰਚਿਓ ਜਾਨਹੁ ਚਤੁਰ ਸੁਜਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੭

ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣ -

ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਭਿਸਤ ਛੋਡਿ ਕਰਿ ਦੋਜਕ ਸਿਉ ਮਨੁ ਮਾਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੮੦

ਤੇਰੀ ਅਸੀਂ ਬਹਿਸ਼ਤ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਾਫਰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਦੋਜਕ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨ ਮੰਨ ਗਿਆ। ਸੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨਮਾਜ਼ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰ। ਝੂਠੀਆਂ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਨਾ ਪੜ੍ਹ। ਜੇ ਪੜ੍ਹਨੀਂ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਪੰਜਿ ਨਿਵਾਜਾ ਵਖਤ ਪੰਜਿ ਪੰਜਾ ਪੰਜੇ ਨਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧

ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਨਾਉਂ ਨੇ, ਪੰਜੇ ਹੀ ਸਮੇਂ ਨੇ। ਸਾਡੀ ਜਿਹੜੀ ਨਮਾਜ਼ ਹੈ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੀ ਨਮਾਜ਼ ਸੱਚ ਦੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ -

ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ ਹਲਾਲ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧

ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਹੱਕ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਧਰਮ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ, ਫੇਰ ਦੂਜੀ ਨਮਾਜ਼ ਸਾਡੀ ਇਹ ਹੈ ਭਾਈ। ਤੀਜੀ ਨਮਾਜ਼ ਸਾਡੀ ਕੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਕਾ ਭਲਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਭਲਾ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੀ ਨਮਾਜ਼ ਤੀਸਰੀ ਇਹ ਹੈ।

ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮਨੁ ਪੰਜਵੀ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧

ਚੌਥੀ ਮਨ ਨੂੰ ਸੁੱਚਾ ਬਣਾ ਲੈਣਾ, ਪੰਜਵੀਂ ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ।

ਕਰਣੀ ਕਲਮਾ ਆਖਿ ਕੈ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਸਦਾਇ ॥

ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧

ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੇ ਕੂੜਿਆਰ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਨਮਾਜ਼ ਫਜ਼ਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਦੂਜੀ ਜ਼ੋਹਰ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੁਪਿਹਰਾ ਜਦੋਂ ਜੂਠਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਸਿਰ ਦੀ ਛਾਉਂ ਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਉਸਰੁ ਦੀ। ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਸੌ ਮਿੰਟ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਦਿਨ, ਫੇਰ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਮਘਰਵੀ ਦਿਨ ਛਪਣ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਵੀਂ ਹੈ ਰਾਤ, ਇਹ ਈਸ਼ਾ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਈਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਚਾਰ ਘੜੀ ਰਾਤ ਲੰਘ ਜਾਵੇ, ਸੌ ਮਿੰਟ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਨਮਾਜ਼ ਬਾਬੇ ਆਦਮ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਦੂਸਰੀ ਨਮਾਜ਼ ਮੂਸੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਤੀਸਰੀ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੌਥੀ ਮਦੀਨੇ ਵਿੱਚ ਮੁਹੰਮਦ

ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਪੰਜਵੀਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਤੇ ਕਲਮਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕਲਮਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਦਾ ਰੋਲਾ-ਗੋਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਹੈ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ। ਆਪਣੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਰਲਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਬਿਸਮਿੱਲਾ, ਇੱਲ-ਇੱਲਾਉਲਾ, ਰਹਿਮਾਨ ਰਹੀਮ ਲਾ ਇੱਲਾ, ਇੱਲ-ਇੱਲਾ ਇਹ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਯਹੂਦੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਗਾਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਮੁਹੰਮਦ ਰਸੂਲ ਇੱਲ-ਇੱਲਾ, ਇਹਦਾ ਰੋਲਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕਲਮਾ ਪੜ੍ਹ ਲੈ। ਇਹ ਹੈ ਇਹਦੇ ਅਰਥ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਰਲਦੇ ਨੇ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਦੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਤਰਸ ਕਰ ਜੀਆਂ 'ਤੇ। ਜੇ ਤੂੰ ਤਰਸ ਕਰੇਂਗਾ ਤਾਂ -

ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵਣੁ ਮੁਸਕਲੁ

ਜਾ ਹੋਇ ਤਾ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧

ਕੀ ਹੋਵੇ ਉਹ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਵਲਿ ਅਉਲਿ ਦੀਨੁ ਕਰਿ ਮਿਠਾ

ਮਸਕਲ ਮਾਨਾ ਮਾਲੁ ਮੁਸਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧

ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲ ਦੇਵੇ, ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੇ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਨੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿ ਦੇ, ਸੰਤੋਖ ਦੇ, ਦਇਆ ਦੇ, ਸਤਿ ਦੇ, ਸੰਤੋਖ ਦੇ, ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ, ਬ੍ਰਹਮਚਰੀਆ ਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦਿਓ -

ਹੋਇ ਮੁਸਲਿਮੁ ਦੀਨ ਮੁਹਾਣੈ ਮਰਣ ਜੀਵਣ ਕਾ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਵੈ ॥

ਰਬ ਕੀ ਰਜਾਇ ਮੰਨੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਕਰਤਾ ਮੰਨੇ ਆਪੁ ਗਵਾਵੈ ॥

ਤਉ ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਜੀਆ ਮਿਹਰੰਮਤਿ ਹੋਇ

ਤ ਮੁਸਲਮਾਣੁ ਕਹਾਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਚਨ ਸੁਣਾਏ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਬੀਰ! ਤੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੈਂ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੱਲ ਕਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ। ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਹਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸੁਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇਟ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਉਲਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਨਾ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਜੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਇਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਦਾ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਦਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਕੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪਾਈ,

ਭਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ।

ਬੁਤ ਪੂਜਿ ਪੂਜਿ ਹਿੰਦੂ ਮੁਏ ਤੁਰਕ ਮੁਏ ਸਿਰੁ ਨਾਈ ॥

ਓਇ ਲੇ ਜਾਰੇ ਓਇ ਲੇ ਗਾਡੇ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਦੁਹੁ ਨ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥

ਮਨ ਰੇ ਸੰਸਾਰੁ ਅੰਧ ਗਹੇਰਾ ॥

ਚਹੁ ਦਿਸ ਪਸਰਿਓ ਹੈ ਜਮ ਜੇਵਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਬਿਤ ਪੜੇ ਪੜਿ ਕਬਿਤਾ ਮੁਏ ਕਪੜ ਕੇਦਾਰੈ ਜਾਈ ॥

ਜਟਾ ਧਾਰਿ ਧਾਰਿ ਜੋਗੀ ਮੁਏ ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਇਨਹਿ ਨ ਪਾਈ ॥

ਦਰਬੁ ਸੰਚਿ ਸੰਚਿ ਰਾਜੇ ਮੁਏ ਗਡਿ ਲੇ ਕੰਚਨ ਭਾਰੀ ॥

ਬੇਦ ਪੜੇ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਮੁਏ ਰੂਪੁ ਦੇਖਿ ਦੇਖਿ ਨਾਰੀ ॥ ੩ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਸਭੈ ਬਿਗੁਤੇ ਦੇਖਹੁ ਨਿਰਖਿ ਸਰੀਰਾ ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਕਿਨਿ ਗਤਿ ਪਾਈ

ਕਹਿ ਉਪਦੇਸੁ ਕਬੀਰਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੫੪

ਜਦੋਂ ਆਹ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਬਹੁਤ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਇਹ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ spare ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬੰਦਾ ਬੜਾ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਤੱਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਐਨੇ ਪਏ ਹੋਏ ਨੇ ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਅੱਜ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਸਜਾ ਦੁਆ ਕੇ ਇਹਦਾ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਖਾਤਮਾ ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਬੀਮਾਰੀ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਸਾਡੇ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਤੰਗ ਹਾਂ। ਕੱਟੜ ਬੰਦੇ ਹੋਇਆ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੰਗ ਆਰਫਾਂ ਤੋਂ। ਆਰਫਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਹਿਆ ਕਰਦੇ, ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ; ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਨੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤਾਂ ਬੜਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਸਜਾਏ ਮੌਤ ਦੇਵੋ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਹੁਕਮ ਸੁਣਿਆ, ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਬੇਅੰਤ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਹੁਕਮ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਇੱਕ ਅਰਦਾਸ ਨਿਕਲੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੰਦੇ -

ਬੰਦੇ ਬੰਦਗੀ ਇਕਤੀਆਰ ॥

ਸਾਹਿਬੁ ਰੋਸੁ ਧਰਉ ਕਿ ਪਿਆਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੮

ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਮੇਰਾ, ਚਾਹੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਰੁੱਸਿਆ ਰਹੇ, ਚਾਹੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਉਹਦਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹਾਂ -

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰੁ ਮੇਰਾ ਜਿਉ ਫੂਲੁ ਜਈ ਹੈ ਨਾਰਿ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਗੁਲਾਮੁ ਘਰ ਕਾ ਜੀਆਇ ਭਾਵੈ ਮਾਰਿ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੮

ਭਾਵੇਂ ਤਾਂ ਜੀਉਂਦਾ ਰੱਖ, ਚਾਹੇ ਮਾਰ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੱਗ ਮਚਾ ਲਈ। ਲਟ-ਲਟ ਅੱਗ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਲਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਤੇ ਬੈਸੰਤਰ ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਹੈ,

ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਨੂੰ।

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥

ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥

ਸਰਬ ਲੋਕ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥

ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ॥
 ਜੈਸੀ ਆਗਿਆ ਤੈਸਾ ਕਰਮੁ ॥
 ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰ ਮਾਹਿ ॥
 ਚਾਰਿ ਕੁੰਟ ਦਹ ਦਿਸੇ ਸਮਾਹਿ ॥
 ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਕੇ ਠਾਉ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖੁ ਪਾਉ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩
 ਆਪੇ ਪਾਵਕੁ ਆਪੇ ਪਵਨਾ ॥
 ਜਾਰੈ ਖਸਮੁ ਤ ਰਾਖੈ ਕਵਨਾ ॥
 ਰਾਮ ਜਪਤ ਤਨੁ ਜਰਿ ਕੀ ਨ ਜਾਇ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਚਿਤੁ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਕਾ ਕੇ ਜਰੈ ਕਾਹਿ ਹੋਇ ਹਾਨਿ ॥
 ਨਟ ਵਟ ਖੇਲੈ ਸਾਰਿਗਪਾਨਿ ॥ ੨ ॥
 ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਖਰ ਦੁਇ ਭਾਖਿ ॥
 ਹੋਇਗਾ ਖਸਮੁ ਤ ਲੇਇਗਾ ਰਾਖਿ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੯

ਬ੍ਰਹਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੁੱਟ ਦਿਓ ਇਹਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅੱਗ ਲਟ-ਲਟ ਜਲਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜਲ ਗਿਆ। ਜਿਹੌਂ ਅੱਗ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰੂਪ ਕਬੀਰ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਬੀਰ ਜੀ ਜਲ ਗਏ। ਬਈ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਾਰਿਸ਼ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਏਧਰ ਉਧਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਚਿਖਾ 'ਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਖਬਰ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਉਹ ਬੜਾ ਚੇਟਕੀ ਬੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਅੱਗ ਹੀ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੀ, ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦਾ ਐਸੀ ਬਾਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਐਉਂ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਆਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸੰਗਲ ਬੰਨ੍ਹੋ ਤੇ ਸੰਗਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਬੰਨੋ। ਕਿਸਤੀ 'ਤੇ ਲੱਦ ਕੇ ਗੰਗਾ ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਧਾਰ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿਓ, ਆਪੇ ਡੁੱਬ ਜਾਏਗਾ। ਮੈਂ ਦੇਖੁੰਗਾ ਕਿ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੰਗਲਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਬੀਰ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਤੇ ਗੰਗਾ ਦੀ ਧਾਰ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸਤੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਵੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਬੀਰ ਲੱਗੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਥੱਲੜੀ ਤਹਿ ਤੱਕ ਔਠ ਥੱਲੇ ਜਾ ਲੱਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਇਕ ਮਿਰਗਸ਼ਾਲਾ ਤੈਰਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਦਮ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨਿਕਲੇ, ਨਾ ਕੋਈ ਸੰਗਲ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਪੱਥਰ ਹੈ ਤੇ ਮਿਰਗਸ਼ਾਲਾ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਚਲੀ ਗਈ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹਿ ਗਏ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦੇ ਨੇ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਟੁੱਟੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਜੀ, ਡੁੱਬਿਆ ਨਾ ਭਗਤ ਪਿਆਰਾ।

ਗੰਗ ਗੁਸਾਇਨਿ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ॥
 ਜੰਜੀਰ ਬਾਂਧਿ ਕਰਿ ਖਰੇ ਕਬੀਰ ॥ ੧ ॥
 ਮਨੁ ਨ ਡਿਗੈ ਤਨੁ ਕਾਹੇ ਕਉ ਡਰਾਇ ॥
 ਚਰਨ ਕਮਲ ਚਿਤੁ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਗੰਗਾ ਕੀ ਲਹਰਿ ਮੇਰੀ ਟੁਟੀ ਜੰਜੀਰ ॥
 ਮ੍ਰਿਗਛਾਲਾ ਪਰ ਬੈਠੇ ਕਬੀਰ ॥ ੨ ॥
 ਕਹਿ ਕੰਬੀਰ ਕੋਊ ਸੰਗ ਨ ਸਾਥ ॥
 ਜਲ ਥਲ ਰਾਖਨ ਹੈ ਰਘੁਨਾਥ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੨

ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤਾਂ ਡੋਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਤਨ ਨੂੰ ਕਿਸ ਲਈ ਡਰਾਉਂਦੇ ਓ। ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਡਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਡੋਲਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਕਮਲਾਂ 'ਚ ਚਿੱਤ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਰੋਗਨ ਤੇ ਅਰ ਸੋਗਨ ਤੇ ਜਲ ਜੋਗਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਭਾਂਤਿ ਬਚਾਵੈ ॥

ਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ, ਤਊ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨ ਪਾਵੈ ॥
 ਰਾਖਤ ਹੈ ਅਪਨੇ ਕਰ ਦੈ ਕਰ, ਪਾਪ ਸਮੁੰਹ ਨ ਭੇਟਨ ਪਾਵੈ ॥
 ਔਰ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹਾ ਕਹ ਤੋ ਸੋਂ
 ਸੁ ਪੇਟ ਹੀ ਕੇ ਪਟ ਬੀਚ ਬਚਾਵੈ ॥ ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਜਿਹਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਜਲ ਡੋਬੇ ਨਾ ਅਗਨੀ ਸਾੜੇ,
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਜਪਿਆ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਬਦਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੇ ਭੈ ਵਿੱਚ ਨੇ -

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ ॥
 ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥
 ਭੈ ਵਿਚਿ ਅਗਨਿ ਕਢੈ ਵੇਗਾਰਿ ॥
 ਭੈ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਦਬੀ ਭਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੪

ਜਿੰਨੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਭੈ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਗਿਰਿ ਤਰ ਜਲੁ ਜੁਆਲਾ ਭੈ ਰਾਖਿਓ
 ਰਾਜਾ ਰਾਮਿ ਮਾਇਆ ਫੇਰੀ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੬੫

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨੂੰ ਜਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰੱਖਿਆ, ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਸਿੱਟੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੀ ਰੱਖਿਆ। ਅੱਗ 'ਚ ਬਿਠਾਏ ਹੋਏ ਨੂੰ ਵੀ ਜਲਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਣੀ 'ਚ ਡੋਬੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਨਾ ਡੁੱਬਣ ਦਿੱਤਾ।

ਸੋ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਬੀਰ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਣੀ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਲੇਕਿਨ ਡੋਬਿਆ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਫੇਰ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

ਮ੍ਰਿਗੀ ਪੇਖੰਤ ਬਧਿਕ ਪ੍ਰਹਾਰੇਣ ਲਖੁ ਆਵਧਹ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੪

ਇੱਕ ਹਰਨੀ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਸੁੱਤੀ ਪਈ ਹਰਨੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੁੱਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜਾਲ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਆਪ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਹਰਨੀ ਉੱਠ ਕੇ ਏਧਰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕੁੱਤਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਐਧਰ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੰਗਲ ਨੂੰ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ, ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਸਿਸਤ ਲਾਈਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਹਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੁਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਕਿ -

ਅਹੋ ਜਸੁ ਰਖੇਣ ਗੋਪਾਲਹ ਨਾਨਕ ਰੋਮ ਨ ਛੇਦੁਤੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੫੪

ਅੱਗ ਬੁੱਝ ਗਈ, ਹਵਾ ਉਲਟੀ ਚੱਲ ਪਈ ਤੇ ਜਾਲ ਜਲ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ, ਹੇਠਾਂ ਕਾਲੇ ਨਾਗ ਨੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ। ਗਿਰਦੇ-ਗਿਰਦੇ ਆਹ ਘੋੜਾ ਦੱਬਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕੁੱਤਾ ਮਰ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਚਾਰੋਂ ਹੀ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰੱਖੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਪਿਆਰਾ ਉਹਦਾ ਰਾਖਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੋ ਦੁਖ ਕੈਸਾ ਪਾਵੇ, ਜਿਹਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ।

ਜਿਸ ਕੇ ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਤੂੰ ਸੁਆਮੀ ਸੋ ਦੁਖ ਕੈਸਾ ਪਾਵੈ ॥

ਬੋਲਿ ਨ ਜਾਣੈ ਮਾਇਆ ਮਦਿ ਮਾਤਾ ਮਰਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ ॥

ਅੰਗ - ੨੪੯

ਜਿਸਦਾ ਰਾਖਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ -

ਜਾ ਕਉ ਰਾਖੈ ਸਾਂਈਆਂ ਮਾਰ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ।

ਬਾਲ ਨ ਬਾਂਕਾ ਕਰ ਸਕੈ ਸਭ ਜਗ ਵੈਰੀ ਹੋਇ।

ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜੇ ਵੈਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਇੱਕ ਰਾਖਾ ਹੋ ਜਾਏ।

ਜਾ ਕਉ ਮੁਸਕਲੁ ਅਤਿ ਬਣੈ ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ ॥

ਲਾਗੂ ਹੋਏ ਦੁਸਮਨਾ ਸਾਕ ਭਿ ਭਜਿ ਖਲੇ ॥

ਸਭੋ ਭਜੈ ਆਸਰਾ ਚੁਕੈ ਸਭੁ ਅਸਰਾਉ ॥

ਚਿਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੨੦

ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਦੇਖ ਲਈਆਂ ਅਜੇ ਵੀ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ, ਤਾਂ ਸਿਕੰਦਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਇਹਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਓ ਮੈਂ ਦਰਬਾਰ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਗੋਲ ਸੈਦਾਨ 'ਚ ਸਾਰੇ ਬੈਠੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਤੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਇਹਨੂੰ ਦਬਾਇਆ ਜਾਏ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਮ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਹਾਥੀ ਸੌ ਮਣ ਪੱਕੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਦੇ ਪੈਰ ਥੱਲੇ ਦੇ ਦੇਣਾ, ਉਹ ਸਿਖਾਏ ਹੁੰਦੇ, ਪੂਰਾ ਵਜ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ ਰੱਖ ਕੇ ਹਾਥੀ ਪੂਰੇ ਵਜ਼ਨ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਹੱਡੀਆਂ ਪਸਲੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਰਲਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਾਕੀ ਬਚਦਾ, ਐਨਾ

ਪਰੈਸ਼ਰ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਫੇਰ ਚੀਰ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਲੱਤਾਂ ਫੜ ਕੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪੁਰਸ਼ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਹੌਲ ਪੈ ਗਿਆ ਬਈ ਹੁਣ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਜਿਹੜੇ ਨਿਹਚੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ, ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰੀ ਹੈ, ਅੱਗ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

ਭੁਜਾ ਬਾਂਧਿ ਭਿਲਾ ਕਰਿ ਡਾਰਿਓ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਲੱਤਾਂ ਬਾਂਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ, ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ -

ਹਸਤੀ ਕ੍ਰੋਧਿ ਮੁੰਡ ਮਹਿ ਮਾਰਿਓ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਸ਼ਰਾਬ ਪਿਲਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਝੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਵਤ ਨੇ ਉਹਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਹਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਮਾਰਿਆ ਤੇ ਜਦੋਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਰੀਆ ਮਾਰਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੜਾ ਕ੍ਰੋਧ ਆਇਆ ਉਸ ਨੂੰ। ਨੱਠ ਕੇ ਕਬੀਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਹਸਤਿ ਭਾਗਿ ਕੈ ਚੀਸਾ ਮਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਕਹਿੰਦੇ, ਭੱਜਿਆ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਜ਼ੋਰ-ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ, ਇਧਰ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਸਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਇਆ ਮੂਰਤਿ ਕੈ ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੈ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਆਹ ਹਾਥੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੱਜ ਤੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਹੁਣ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲੈ ਜਿਹੜਾ ਤੇਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਬਚ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰਾ ਕਾਹਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੈ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਜ਼ੋਰ ਹੈ -

ਆਹਿ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਤੁਮਰਾ ਜੋਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੇਰਾ ਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਤੂੰਹੀਂ ਹੈਂ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਹਾਥੀ ਖੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਪੈਰ ਭਰਦਾ, ਚੀਕਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਚੀਕਾਂ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸ਼ੇਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਵੱਡਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਥੀ ਵਲ ਨੂੰ ਝਪਟਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਥੀ ਅੱਗੇ ਸਾਰੀ ਸ਼ਰਾਬ ਉਤਰ ਗਈ ਉਹਦੀ ਤੇ ਹਾਥੀ ਦਾ ਅੱਗੇ ਪੈਰ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ ਤੇ ਕਾਜ਼ੀ ਕੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਕਾਜੀ ਬਕਿਬੋ ਹਸਤੀ ਤੋਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੦

ਉੱਚੀ ਦੇ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰੀ, ਕਹਿੰਦਾ ਓ ਤੂੰ ਹਾਥੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੋਰਦਾ -

ਰੇ ਮਹਾਵਤ ਤੁਝ ਡਾਰਉ ਕਾਟਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੦

ਸੈਂ ਤੇਰੇ ਕੱਟ ਕੇ ਟੁਕੜੇ-ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।

ਇਸਹਿ ਤੁਰਾਵਹੁ ਘਾਲਹੁ ਸਾਟਿ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੦

ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਸੱਟ ਮਰਵਾਓ ਕਬੀਰ ਦੇ ਉਤੇ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਤੁਰਦਾ ਤੂੰ। ਤੇ ਉਹ ਹਾਥੀ ਤੁਰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਹਸਤਿ ਨ ਤੋਰੈ ਧਰੈ ਧਿਆਨੁ ॥ ਵਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਬਸੈ ਭਗਵਾਨੁ ॥

ਅੰਗ - ੮੭੦

ਹਾਥੀ ਤੁਰਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਬੱਬਰ ਸ਼ੇਰ ਹੋਇਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦਿਲ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਥੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ -

ਕਿਆ ਅਪਰਾਧੁ ਸੰਤ ਹੈ ਕੀਨਾ ॥

ਬਾਂਧਿ ਪੇਟ ਕੁੰਚਰ ਕਉ ਦੀਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੦

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਕਿਹੜਾ ਕਰਿਆ ਹੈ? ਗੱਠੜੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹਾਥੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਗੁਨਾਹ ਕਿਹੜਾ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਵੀਚਾਰ ਤਾਂ ਕਰੋ, ਕੋਈ ਗੁਨਾਹ ਕਰਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਡਾਕਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਤਲ ਕਰਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਰੀ ਹੈ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਤਿ ਦੇ ਬਚਨ ਬੋਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਹਾਥੀ ਕੋਲ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਣੇ ਗੱਠੜੀ ਦੇ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਚੁੱਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਕਿ ਹਾਥੀ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਹਾਥੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ -

ਕੁੰਚਰੁ ਪੇਟ ਲੈ ਲੈ ਨਮਸਕਾਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੦

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਧਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੁੱਕ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਮੱਥੇ 'ਤੇ ਧਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ -

ਬੁਝੀ ਨਹੀ ਕਾਜੀ ਅੰਧਿਆਰੈ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੦

ਕਾਜੀ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੇ ਕਹਿੰਦੇ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬੁੱਝੀ। ਬਈ ਗੱਲ ਕੀ ਸੀ -

ਤੀਨਿ ਬਾਰ ਪਤੀਆ ਭਰਿ ਲੀਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੦

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਪਾਣੀ 'ਚ ਤੇ ਹੁਣ ਹਾਥੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤਿਆਵਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਲੋਕਿਨ -

ਮਨ ਕਠੋਰੁ ਅਜਹੁ ਨ ਪਤੀਨਾ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਹਮਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ॥

ਚਉਥੇ ਪਦ ਮਹਿ ਜਨ ਕੀ ਜਿੰਦੁ ॥ ਅੰਗ - ੮੭੧

ਜਨ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ -

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥

ਤਿਥੈ ਉੱਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ

ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਜਿੱਥੇ ਨਾ ਦੁੱਖ ਹੈ ਨਾ ਸੁੱਖ ਹੈ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹਾਥੀ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਨਾ ਹੀ ਹਟੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਹਾਥੀ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪਿੱਠ ਕਰਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਝਟਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਮਹਾਵਤ ਨੂੰ ਸੁੱਟਿਆ, ਸੁਟਦੇ ਸਾਰ ਉਤੇ ਪੈਰ ਧਰ ਦਿੱਤੇ ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਕਾਜ਼ੀ ਵਲ ਨੂੰ ਗਿਆ। ਕਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਗਾਹ ਕੇ ਮਾਰਿਆ। ਜਿੰਨੇ ਮੁੱਲਾਂ ਮੁਲਾਣੇ ਬੈਠੇ ਸੀ ਪਹਿਲੀ ਲਾਈਨ 'ਚ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਹਾਥੀ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਭੁਗੰਦੜ ਮਚ ਗਈ, ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਨੱਠ ਗਿਆ, ਫੌਜ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਨੱਠ ਗਈ, ਹਾਥੀ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,

ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਰੰਦੇ।

ਨਾਨਕ ਵੀਚਾਰਹਿ ਸੰਤ ਜਨ ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਕਹੰਦੇ ॥

ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ ॥

ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸਭਿ ਲੋਕ ਸੁਣੰਦੇ ॥

ਸੁਖੁ ਨ ਪਾਇਨਿ ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤ ਨਾਲਿ ਖਰੰਦੇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਧਾਰਨਾ - ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਗ ਜੀਉਂਦੇ,

ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ-ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ।

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੭੩

ਸੋ ਜਿਹਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਮਰਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਦੇ ਵੀ, ਸਰੀਰ ਛੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਲੋਕਿਨ ਉਹਦੀ ਮੌਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਿਹਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਲਿਆ ਉਹ ਅਮਰ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਧਰਮ ਨਾਮ ਹੈ ਲੋਕਿਨ ਨਾਮ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਇਹਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਇਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ।

ਬਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰੁ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੇਖੇ ਸਰਬ ਢਢੋਲਿ ॥

ਪੂਜਸਿ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਹਰੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਮੋਲ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੫

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੇ ॥

ਜਿਨਾ ਭਾਗ ਮਥਾਹਿ ਸੇ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗੁ ਮਾਣਦੇ ॥ ਅੰਗ - ੮੧

ਐਸਾ ਹਰਿਨਾਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਕੋਈ ਕਰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਚਲਦਾ ਹੈ ਇੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਵੀ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੇਖੇ ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ।

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ।

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨਾ ਆਇਓ।

ਅਜਾਮਲ ਕਉ ਅੰਤ ਕਾਲ ਮਹਿ ਨਾਰਾਇਨ ਸੁਧਿ ਆਈ ॥

ਜਾਂ ਗਤਿ ਕਉ ਜੋਗੀਸੁਰ ਬਾਛਤ ਸੋ ਗਤਿ ਛਿਨ ਮਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੯੦੨

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, ਤਪਾ ਸ਼ਿਵਨਾਥ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੋਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ - ੨੮)

ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਰਾਜਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗਏ ਨੇ ਜੈਪੁਰ ਵਾਲੇ ਨਾਲ, ਉਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਕ ਨਗੀਨਾ, ਇੱਕ ਧੋਬਣ ਮਨੀਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਪਾਸ ਮੰਤਰਾਂ 'ਚ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਕੋਈ ਫੌਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਜਿਹਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ਫੌਜਕਸ਼ੀ ਕਰਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਉਥੇ ਕਿ ਜੇ ਤਾਂ ਜਿੱਤ ਲਿਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ, ਮਰਨਗੇ ਆਪੇ। ਇਹ ਦਾ ਨੰਬਰ ਜਦੋਂ ਹਥੋਲਾ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨੌਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ। ਉਹ ਧੁਬਣੀਘਾਟ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਉਥੇ ਇੱਕ ਪੱਥਰ ਹੁਣ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਸਤਾਰਾਂ ਫੁੱਟ, ਉਹ ਅੱਧਾ ਧਰਤੀ 'ਚ ਹੈ, ਅੱਧਾ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਟੈਂਟ ਦੇ ਉਤੇ ਉਹ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਿਆ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਆ ਕੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤਿਰਛਾ। ਧਸ ਗਿਆ ਧਰਤੀ 'ਚ। ਇੱਕ ਦਰਖਤ ਸੁੱਟਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਲੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਐਹੋ ਜਿਹੇ ਭਿਆਨਕ ਦਰਖਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੱਥਰ ਸੁੱਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਫੌਜਾਂ ਤਾਂ ਨੱਠ ਚੱਲੀਆਂ, ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਗਈਆਂ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਾਰ ਗਏ। ਛੇਤੀ ਕਰੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਾਗਜ਼ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤੋਪ ਚਲਾ ਦਿਓ। ਜਦੋਂ ਤੋਪ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਚਲਾਇਆ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰ ਜੰਤਰ ਝੜ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਮੰਤਰ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਕੋਈ। ਛੱਤੀ ਯੁੱਗ ਇਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਸਾਪਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਲਾਉਣੇ ਪਏ। ਇਕੱਲਾ-ਇਕੱਲਾ ਅੱਖਰ ਸਾਧ ਕੇ ਇਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਕਿਉਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਤਿਜੁਗ 'ਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤੇਤੇ 'ਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਦੁਆਪਰ 'ਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਹਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਐਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਟੀਕੇ ਦੀ। ਜਦੋਂ ਮਰਨ ਹੀ ਲੱਗੀ ਸਮਾਜ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਇਹ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਊ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਖਰੀ ਟੀਕਾ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਕੀਮਤੀ ਸੀ ਉਹ ਲਾਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਜਿੰਦ ਦੇ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਤਾਰਕ ਹੈ। ਉਹ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਈ ਵੀ ਬੰਦਾ ਹੈ।

ਆਹ ਬੀਬੀ ਜੀ (ਸੁਪੱਤਨੀ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸੀ, ਬੜੀ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾਉਦਪੁਰੀਐ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਗਲੀ ਵਿੱਚ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜੋਸ ਵਿੱਚ ਨੇੜੇ ਜਿਹੇ ਹੀ ਚਾਚੀ ਦਾ ਘਰ ਸੀ। ਉਹਦੀ ਨੂੰ 'ਚ ਭੂਤਨੀ ਆਉਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਜਦੋਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਹਰੋਂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਗਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨੇ, ਉਥੋਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘਾਂ! ਮੈਂ ਜਾਨੀ ਆਂ, ਮੈਂ ਜਾਨੀ ਆਂ। ਉਹ ਇੱਕ ਦਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਚੀ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਈ

ਕਹਿੰਦੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘਾਂ! ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਭੂਤਨੀ ਨੱਠ ਗਈ। ਤੂੰ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਆ, ਦੇਖ ਤਾਂ ਸਹੀ ਭਰਜਾਈ ਤੇਰੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਾਪੂ ਜੀ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਬਹੁਤ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਾਗਜ਼ ਲਿਆ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਇਹਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਮੰਤਰਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰਲਾ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਆਏਗੀ। ਉਹ ਮੁੜ ਕੇ ਬੀਮਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੰਤਰ ਮੰਤਰ, ਜੰਤਰ ਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਜਦੋਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਮੰਤਰ ਕੋਈ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੇ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਮੰਤਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਔਕੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੋ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕੋਈ ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੂਲਮੰਤਰ ਤੋਂ ਵੱਡਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮੰਤਰ ਤਾਂਗੀ ਹੈ, ਮੂਲਮੰਤਰ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤਰ, ਜਪੁ ਮੰਤਰ, ਸੋ ਇਹ ਤੰਤਰ ਮੰਤਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਤੰਤਰ ਮੰਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਇਹਨੇ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਜਾਣਾ, ਦੁੱਧ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ, ਕਹਿਣਾ ਕਿ ਅੱਜ ਫੇਰ ਚੋ ਲਈਂ। ਕਿਸੇ ਮੱਝ ਨੇ ਦੁੱਧ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਜੇ ਕੱਢਣਾ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਂ ਆਉਣੀਆਂ। ਕਿਸੇ ਦਾ ਦੁੱਧ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਾਲਾ-ਕਾਲਾ ਮਾਦਾ ਪਾ ਦੇਣਾ, ਬਦਬੂਦਾਰ ਪਾ ਦੇਣਾ, ਦੁਨੀਆਂ ਬੜੀ ਤੰਗ ਇਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਹੁੰਦੇ-ਹੁੰਦੇ ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅੱਜ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਕਿ ਮੀਂਹ ਹੀ ਨਾ ਪਿਆ। ਔੜ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮੀਂਹ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਸਲਾਂ ਬੀਜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫਸਲਾਂ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੇਰ ਬਾਰਿਸ਼ ਨਾ ਪਈ। ਉਹ ਗੋਡੇ-ਗੋਡੇ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਕੁਛ ਵੱਡੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਥੋੜੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ। ਇੱਕ ਅੱਧਾ ਛਾਰਟਾ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਸਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੀਂਹ ਆਵੇ ਨਾ ਤੇ ਫਸਲਾਂ ਗਿਰਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਿੱਟੀ ਚੜ੍ਹਨ ਲੱਗ ਗਈ ਫਸਲਾਂ 'ਤੇ। ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੇ ਇਕੱਠ ਕਰਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕਰਿਆ ਕੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੋਈ ਟੁਣਾ ਕਰੀਏ, ਕੋਈ ਜਾਦੂ ਕਰੀਏ, ਕੋਈ ਯੱਗ ਕਰੀਏ ਇਹ ਤਾਂ ਇੰਦਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਵਿਘਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਖਹਿਰੇ ਗੋਤ ਦੇ ਸੀਗੇ ਇਹ ਸਾਰੇ। ਇਹ ਤਪੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਤਪੇ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੇਖੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਅਸੀਂ ਦਾਣੇ ਕੱਢ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਦੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਿੱਠਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਾਡੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਪਿਛੋਂ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ 'ਚ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ। ਛੱਲੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਡੇਰੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਪਾਹ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਘਰਾਂ 'ਚ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਤੁਹਾਨੂੰ

ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਸਾਡੀ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਪੁਆਓ। ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਨੇ ਸੁਣ ਲਈ ਗੱਲ ਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪੱਕੇ ਗੁਰੂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੱਕਾ ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਹੜਾ ਆਹ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ, abode of God ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਮੰਦਰ ਹੈ -

ਮਨੁ ਮੰਦਰੁ ਤਨੁ ਵੇਸ ਕਲੰਦਰੁ ਘਟੁ ਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੫

ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥ ਨੇ, ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਤੀਰਥ ਨੂੰ ਤੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਮਲੀਨ ਕਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਫਿਕਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਕੋਈ ਸਿਗਰਟਾਂ ਸੁੱਟ ਜਾਵੇ, ਕੋਈ ਮੰਦਰ 'ਚ ਜਾਨਵਰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਗਲ ਵੱਢ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਹੜਾ ਆਹ ਮੰਦਰ ਹੈ ਜਿਹਦੇ 'ਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਸਾਨੂੰ ਫਿਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਇਹ 'ਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ, ਹਉਮੈ ਮਰੀ ਹੋਈ ਬਿੱਲੀ ਇਹਦੇ 'ਚ ਸੁੱਟੀ ਪਈ ਹੈ। ਈਰਥਾ ਦੇ ਚੂਹੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇ। ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੇ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇ ਕਿਰਮ। ਇਹ ਤਾਂ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਮੰਦਰ ਪੁਲੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਸੀਂ। ਇਹਦੀ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਉਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਘਰ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅੰਦਰ ਸਾਡੇ ਘਰ ਵੀ ਹੈਗਾ ਕੋਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਘਰ ਹੈ। ਉਹ ਘਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈਗਾ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪

ਉਹਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਵੀ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੈ -

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥ ਅੰਗ - ੯੫੪

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਜੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹਦਾ ਕਾਹਦੇ ਨਾਲ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ, ਵਿਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪

ਉਥੇ ਬਗੈਰ ਵਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਹਰ ਵਕਤ ਵਜਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗੂੰਜ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਗਾ ॥
ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ
ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੪

ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਗੂੰਜਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ -

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪

ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਨਾ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ, ਉਹ ਉਥੇ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪

ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਫੇਰ ਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੯੫੪

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥
ਅੰਗ - ੯੪੭

ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਹੈਗਾ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੀ -

ਸੇ ਅੰਤਰਿ ਸੇ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

ਧਰਨਿ ਮਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ ॥
ਅੰਗ - ੨੯੩

ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਸ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਕੋਠੜਾ ਦਿਖਾ ਦੇ ਜਿੱਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੋਠੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆਂ, ਜਿਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ -

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਬਾਨੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥ ਤਾ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮੇਰੇ ਗੋਪਾਲਾ ॥
ਅੰਗ - ੧੯੬

ਉਹ ਐਨੀ ਧੁਨ ਪਿਆਰੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵੀ ਉਹਦੀ ਧੁਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਵਿਸਮਾਦ ਹੀ ਵਿਸਮਾਦ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ੍ਰਾਮੁ ॥

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਐਨਾ ਅਨੰਦ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਕੋਈ ਪਹੁੰਚਾਵੇ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰੂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ -

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ -

ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਥੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਪਹਿਰਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ।

ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਨਾ -

ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥
ਅੰਗ - ੬

ਕਦੇ ਅੰਦਰ ਖਿਆਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਹੀ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਭ ਗਾ ਰਹੇ ਨੇ ਉਥੇ ਬੈਠੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਐਨੇ ਨੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਜਿਹੜੇ ਗਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੈਂ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਦਸ ਦੇਵਾਂ। ਉਥੇ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਗਾਉਣਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਰਾਗ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਹ ਘਰ ਜਦੋਂ ਦਿਖਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਉਥੇ ਸੱਚੇ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ -

ਦੁਖੁ ਦਰਵਾਜਾ ਰੋਹੁ ਰਖਵਾਲਾ ਆਸਾ ਅੰਦੇਸਾ ਦੁਇ ਪਟ ਜੜੇ ॥
ਮਾਇਆ ਜਲੁ ਖਾਈ ਪਾਣੀ ਘਰੁ ਬਾਧਿਆ
ਸਤ ਕੈ ਆਸਣਿ ਪੁਰਖੁ ਰਹੈ ॥ **ਅੰਗ - ੮੭੭**

ਉਹ ਆਸਣ ਸਤਿ ਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਗਿਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਦਾ ਸਤਿ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਦਿਖਾ ਦੇਵੇ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸੁਖਮਨ ਕੈ ਘਰਿ ਰਾਗੁ ਸੁਨਿ ਸੁੰਨਿ ਮੰਡਲਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਉਸ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਿਵ ਲਾ ਕੇ, ਬਗੈਰ ਫੁਰਨੇ ਤੋਂ ਉਸ ਮਿਊਜ਼ਿਕ ਨੂੰ ਸੁਣ -

ਅਕਥ ਕਥਾ ਬੀਚਾਰੀਐ ਮਨਸਾ ਮਨਹਿ ਸਮਾਇ ॥
ਉਲਟਿ ਕਮਲੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਿਆ ਇਹੁ ਮਨੁ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਸ਼ਿਕਵੇ ਨੇ, ਝੋਰੇ ਨੇ, ਹਉਕੇ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਉਲਟ ਕੇ ਕਮਲ ਉਪਰ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਘਰ ਹੀ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ ਮਨਮੁਖਾ ਸਾਦੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥
ਜਿਉ ਕਸਤੂਰੀ ਮਿਰਗੁ ਨ ਜਾਣੈ ਭ੍ਰਮਦਾ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਜਿ ਬਿਖੁ ਸੰਗ੍ਰਹੈ ਕਰਤੈ ਆਪਿ ਖੁਆਇਆ ॥
ਅੰਗ - ੬੪੪

ਉਹ ਜਦੋਂ ਕਮਲ ਉਲਟਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਮਨ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਮਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਫੇਰ ਜਾਪ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਬੁੱਲ੍ਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜੀਭ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਜਾਪ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਓਧਰ ਉਹਦਾ ਹੀ ਜਾਪ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ ਸਾਰੇ ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੂ।

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ
ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰੁ ॥ **ਅੰਗ - ੧੨੯੫**

ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਪਉਣ ਪਾਣੀ, ਜਿੰਨਾਂ ਕੁਛ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਸਭ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗੀ ਕਿਉਂਕਿ -

ਅਜਪਾ ਜਾਪੁ ਨ ਵੀਸਰੈ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਸਮਾਇ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਹਰ ਚੀਜ਼ 'ਚੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਉਸ ਦਾ ਅੰਦਰਲਾ ਜੋ ਅਨੁਭਵ ਸੀ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਵਸਥਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਫੇਰ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ-

ਸਭਿ ਸਖੀਆ ਪੰਚੇ ਮਿਲੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ॥
ਸਬਦੁ ਖੋਜਿ ਇਹੁ ਘਰੁ ਲਹੈ ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥
ਅੰਗ - ੧੨੯੧

ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖੋਜ 'ਚ ਪੈਂਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਘਰ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

.....**ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ॥** **ਅੰਗ - ੧੨੯੧**

ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਚਾਕਰੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ, ਇਹ ਮਿਲਿਆ ਕਿੱਥੋਂ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮਿਲਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਕਾਚੇ ਗੁਰ ਤੇ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੁਆ ॥ **ਅੰਗ - ੯੩੨**

ਕੱਚਾ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਵੀ ਜਾ ਕੇ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਪੈਣੀ ਹੈ,
ਜਾ ਕੇ ਵਿੱਚ ਦਰਗਾਹ ਦੇ।

ਨੀਲਾਰੀ ਦੇ ਮਟ ਵਿਚਿ ਪੈ ਗਿਦੜੁ ਰਤਾ।
ਜੰਗਲ ਅੰਦਰ ਜਾਇਕੈ ਪਾਖੰਡੁ ਕਮਤਾ।
ਦਰਿ ਸੇਵੈ ਮਿਰਗਾਵਲੀ ਹੋਇ ਬਹੈ ਅਵਤਾ।
ਕਰੈ ਹਕੂਮਤਿ ਅਗਲੀ ਕੂੜੈ ਮਦਿ ਮਤਾ।
ਬੋਲਣਿ ਪਾਜ ਉਘਾੜਿਆ ਜਿਉ ਮੂਲੀ ਪਤਾ।
ਤਿਉ ਦਰਗਹਿ ਮੀਣਾ ਮਾਰੀਐ ਕਰਿ ਕੂੜੁ ਕੁਪਤਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੨

ਮਿਸਾਲ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਲਲਾਰੀ ਦੇ ਮੱਟ ਵਿੱਚ ਗਿੱਦੜ ਗਿਰ ਗਿਆ, ਉਹਨੂੰ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਰੰਗ ਮੱਟ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਮੈਂ ਇਸ ਜੰਗਲ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਮਿਰਗ ਵਗੈਰਾ ਸੀ। ਪਾਖੰਡ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਦਸਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਮੱਟ ਵਿੱਚ ਗਿਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾ ਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਿਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਸੀ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਉਹਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਹ ਆਕੜ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਝੂਠੇ ਮਦ 'ਚ ਮੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹਕੂਮਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਥੇ ਗਿੱਦੜ ਆ ਗਏ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਲੱਗੇ ਉੱਠਿਆ-ਉੱਠਿਆ ਕਰਨ। ਇਹ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਹ ਤਾਂ ਗਿੱਦੜ ਹੀ ਹੈ। ਪਾਖੰਡ ਤਾਂ ਬਥੇਰਾ ਕਰਿਆ ਸੀ ਪਰ

ਜੇ ਬੋਲੀ ਨੇ ਕਾਜ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਹੜੇ ਸਾਜਸੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮੀਣਾਂ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਕਪਟ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਧੋਖੇ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਪਾਖੰਡ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦੇ ਮਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਤਪਾ ਸੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਸੱਚਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਜੰਤਰੀ ਮੰਤਰੀ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ-ਵੱਡਾ ਬਣ-ਬਣ ਬਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ? ਲੈ ਲਓ ਕੀ ਲੈਂਦੇ ਓ, ਐਸੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ

ਰੀਸਾ ਕਰਿਹ ਤਿਨਾੜੀਆ ਜੋ ਸੇਵਹਿ ਦਰੁ ਖੜੀਆਹ ॥

ਅੰਗ - ੮੫

ਜਿਹੜੇ ਹਰ ਵਕਤ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦੁਆਰੇ 'ਤੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰੀਸਾਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਲੋਕ।

ਗਲੀ ਅਸੀ ਚੰਗੀਆ ਆਚਾਰੀ ਬੁਰੀਆਹ ॥

ਮਨਹੁ ਕੁਸੁਧਾ ਕਾਲੀਆ ਬਾਹਰਿ ਚਿਟਵੀਆਹ ॥ ਅੰਗ - ੮੫

ਬਾਹਰੋਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਚਿੱਟੇ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਸੀਂ ਕਾਲੇ ਹਾਂ। ਉਹਦੀ ਮਿਸਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਤੀਰਥ ਮਝਿ ਨਿਵਾਸੁ ਹੈ ਬਗੁਲਾ ਅਪਤੀਣਾ।

ਲਵੈ ਬਬੀਹਾ ਵਰਸਦੈ ਜਲ ਜਾਇ ਨ ਪੀਣਾ।

ਵਾਂਸ ਸੁਗੰਧਿ ਨ ਹੋਵਈ ਪਰਮਲ ਸੀਗ ਲੀਣਾ।

ਘੁਘੁ ਸੁਝੁ ਨ ਸੁਝਈ ਕਰਮਾ ਦਾ ਹੀਣਾ।

ਨਾਭਿ ਕਬੂਰੀ ਮਿਰਗ ਦੇ ਵਤੈ ਓਡੀਣਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਮੁਹੁ ਕਾਲੇ ਮੀਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੧

ਤੀਰਥ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਬਗੁਲਾ ਜਿਹੜਾ ਉਹ ਬੇਪਰਤੀਤਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕੋਈ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੋਈ ਪੁੰਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੀਰਥ 'ਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਪਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਡੱਡਾਂ ਫੜ-ਫੜ ਖਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਲ ਥਲ ਵਰਸ ਗਏ, ਪਾਣੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਬਬੀਹਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿਆਸਾ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਂਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਗੰਧੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਚੰਦਨ ਜੜ੍ਹਾਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਕਬੂਰੀ ਮਿਰਗ ਦੀ ਨਾਭੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਲੱਭਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਤਾਂ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸਾਰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਪਾਖੰਡੀ ਹੈ ਇਹਦਾ ਮੂੰਹ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਘੁੱਥਾ ਹੈ। ਸੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸੋਚ ਹੈ ਗਲਤ ਹੈ। ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹੀਣਾ ਜੀ, ਕਰਦਾ ਹੈ ਰੀਸ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।

ਚਾਨਣਿ ਚੰਦ ਨ ਪੁਜਈ ਚਮਕੈ ਟਾਨਾਣਾ।

ਸਾਇਰ ਬੁੰਦ ਬਰਾਬਰੀ ਕਿਉ ਆਖਿ ਵਖਾਣਾ।

ਕੀੜੀ ਇਭ ਨ ਅਪੜੈ ਕੂੜਾ ਤਿਸੁ ਮਾਣਾ।

ਨਾਨੇਗਲ ਵਖਾਣਦਾ ਮਾ ਪਾਸਿ ਇਆਣਾ।

ਜਿਨ ਤੂੰ ਸਾਜਿ ਨਿਵਾਜਿਆ ਦੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਣਾ।

ਮੁਢਹੁ ਘੁਥਹੁ ਮੀਣਿਆ ਤੁਧੁ ਜਮਪੁਰ ਜਾਣਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ੩੬/੪

ਐਸੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਜੋ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦਸਦੇ

ਨੇ ਕਿ ਚੰਦਰਮਾ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਟਟੀਆਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚਾਨਣ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਚਮਕ-ਚਮਕ ਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਬੁੰਦ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਾਂ। ਕੀੜੀ ਮਾਣ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਹਾਥੀ ਤੋਂ ਤਕੜੀ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਝੂਠਾ ਮਾਣ ਹੈ। ਨਾਨਕੀ ਜਾ ਕੇ, ਬੱਚਾ ਆ ਕੇ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀਆਂ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਾਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ-ਨਾ ਉਹਦਾ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁਭਾਅ ਨਹੀਂ? ਕਹਿੰਦਾ ਨਾ ਉਹਦਾ ਸੁਭਾਅ ਐਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਮਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹੈ। ਮਾਂ ਤਾਂ ਉਥੇ ਜੰਮੀ ਪਲੀ ਹੈ ਸਭ ਕੁਛ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਭਰਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ, ਕਾਹਨੂੰ ਤੂੰ ਝਗੜਿਆਂ 'ਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈਂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਗਲਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਤੈਨੂੰ ਜਮਾਂ ਦੇ ਜਾਣਾ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਹ ਜੋ ਤਪਾ ਇਹਨੇ ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਵੀ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ, ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਫੈਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲ-ਭੁਲੇਖੇ ਚਲਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਜੁਆਕ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੱਥ-ਹੋਲਾ ਕਰਾਉਣ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਕਰਾ ਲੈ, ਇੱਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡੇ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਸੰਗਤ ਮਾੜੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਕਰਦੀ। ਸੁੱਖ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਮਨਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੈ ਖੋਟਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਹੈ ਉਹ ਸੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ

ਕੈਹਾ ਦਿਸੈ ਉਜਲਾ ਮਸੁ ਅੰਦਰਿ ਚਿਤੈ।

ਹਰਿਆ ਤਿਲੁ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਫਲੁ ਕੰਮੁ ਨ ਕਿਤੈ।

ਜੇਹੀ ਕਲੀ ਕਨੇਰ ਦੀ ਮਨ ਤਨ ਦੁਹੁ ਭਿਤੈ।

ਪੇਂਝੁ ਦਿਸਨਿ ਰੰਗੁਲੇ ਮਰੀਐ ਅਗਲਿਤੈ।

ਖਰੀ ਸੁਆਲਿਓ ਵੇਸੁਆ ਜੀਅ ਬੜਾ ਇਤੈ।

ਖੋਟੀ ਸੰਗਤਿ ਮੀਣਿਆ ਦੁਖ ਦੇਂਦੀ ਮਿਤੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੬/੫

ਮਾੜੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਾਂਸੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਕਿੰਨਾ ਚਮਕਦਾਰ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜੇ ਉਹਨੂੰ ਘੋਟੇ ਤਾਂ ਕਾਲੇ ਹੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬੁਆੜ ਦਾ ਤਿਲ ਹਰਾ ਦਿਸਦਾ ਹੈ, ਲੇਕਿਨ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਫਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸੁਆਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਨੇਰ ਦੀ ਕਲੀ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਮਨ ਨੂੰ ਵੀ ਤਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ 'ਚ ਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੋਹਣੀ ਵੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਵੀ ਹੈ। ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਪੇਂਝੂ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾ ਲਓ ਆਦਮੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋਹਣੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ ਵੇਸਵਾ ਹਾਰ ਸਿੰਗਾਰ ਪਾਏ ਹੋਏ, ਪਰ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਬਿਠਾਲ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਐਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਜਿਹੜਾ ਮੀਣਿਆਂ ਦੀ, ਪਾਖੰਡੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਖੋਟਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਹ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਸਾਰੇ ਤੇ ਵਾਹ ਲਗਦੀ ਉਥੇ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ,

ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ, ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਤਪਾ ਜੀ! ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਲਿਆ ਕੇ ਦਸਵੰਧ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਮਾਲਕ ਹੋਏ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰੋ, ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਦਿਓ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਓ। ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਤਾਕਤਾਂ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ ਲੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਚ ਤਾਕਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਮੇਰੇ 'ਤੇ? ਮੀਂਹ ਕੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਐਨਾ ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਵੱਟਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੰਭਵੀਆਂ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਔਖੇ ਹੋ ਜਾਓਗੇ ਜੇ ਮੈਂ ਪੂਰਾ ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਦਿੱਤਾ। ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਿ ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਦਏਗਾ। ਪਰ ਬਈ ਕਹਿੰਦਾ ਇੱਕ ਦੋਖ ਹੈ ਪਿੰਡ 'ਚ, ਕਮਲਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੀਂਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਐਤਕੀ? ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਦੋਸ਼ ਸੀ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜ਼ਰਦਾ ਚਲਿਆ ਆਇਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਤਕਲੀਫ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝਾਉਣੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਦੱਸੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖੱਤਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿੱਧਰ ਜੀ? ਕਹਿੰਦਾ, ਫਲਾਣੇ ਪਾਸੇ, ਭੋਲੇ ਬਣਦੇ ਓ ਤੁਸੀਂ। ਉਹਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਲਹਿਣਾ ਸੀ, ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦੇ ਨਾਮ ਕਰਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਨਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੈ, ਨਾ ਉਹਨੇ ਕੋਈ ਭੇਖ ਲਿਆ ਹੈ, ਕਹਿੰਦਾ ਉਹ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਮੱਥੇ ਟਿਕਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉਤੇ। ਤੁਹਾਡੇ ਇਕੱਲੇ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਸਾਰੇ 'ਤੇ। ਤੁਸੀਂ ਉਹਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਓ ਜਾ-ਜਾ ਕੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਗਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ ਉਥੇ। ਉਹ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਦੋਂ ਬਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕੰਨ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਦੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦੇਖਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਓਧਰ ਨੂੰ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੀਹਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸੇਵਕ ਹਾਂ। ਸੋ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਬਈ ਗੱਲ ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਊਗੀ ਪਰ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਮੰਨੋ।

ਤਿਨ ਕੇ ਦੇਖਿ ਦੁਖਤਿ ਮਨ ਮਾਂਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਪੀੜ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੱਗ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ।

ਗੁਰਤਾ ਗੁਰਨ ਸਹਿ ਸਕਹਿ ਨਾਂਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪

ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜਾਣਦਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਛ ਸੀਗਾ। ਔਰ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ।

ਮਹਾਂ ਤਪਹਿ ਚਿਤ ਚਿੰਤਾ ਧਰਿਤਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪

ਬੜਾ ਹੀ ਇਹਦਾ ਚਿੰਤਾ ਤਪਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਸ ਦਿਨ ਮਹਾਂ ਅਸੁਯਾ ਕਰਿਤਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪

ਹਰ ਵਕਤ ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਈਰਖਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗਰੀਬ ਸੀ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਤੇਰਾ ਕੀ ਮਨੋਰਥ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਗਰੀਬ ਬਹੁਤ ਹਾਂ। ਦੋ ਵੇਲੇ ਦੀ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਆਹ ਸੰਖ ਲੈ ਜਾ। ਇਹ ਥਾਉਂ ਲਿਪ ਲਈਂ ਤੇ ਵਜਾਈਂ ਇਹਨੂੰ। ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੇਗਾ, ਮਿਲ ਜਾਏਗੀ। ਪਰ ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਜੇ ਸਹਿ ਲਵੇ ਤਾਂ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਕੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਸਰੀਕਾਂ ਦੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਦੁਗਣੀ ਆ ਜਾਏਗੀ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੈ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਰੋਟੀ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਖਾਂਦੇ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਭ ਕੁਛ ਠੀਕ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ। ਸੰਖ ਲੈ ਕੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ, ਘਰਵਾਲੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀ, ਘਰਵਾਲੀ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਸਿਆਣੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲੋਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ ਤੇ ਇਹ ਅਮੀਰ ਬਣ ਜਾਣਗੇ ਦੁੱਗਣਾ ਆ ਜਾਏਗਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦਾ ਆਪਾਂ ਨੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਥਾਉਂ ਲਿਪਿਆ ਪੂਛ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਖ ਵਜਾ ਲਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਐਨੀਆਂ ਮੱਝਾਂ ਆ ਜਾਣ। ਮੇਰਾ ਘਰ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਮੇਰੇ ਐਨਾ ਧੰਨ ਆ ਜਾਵੇ, ਐਨੇ ਮੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਆ ਜਾਣ। ਐਨੇ ਬਿਸਤਰੇ ਆ ਜਾਣ। ਜਿਉਂ ਲੱਗਿਆ ਮੰਗਣ, ਸੰਖ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਭ ਕੁਛ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਰੀਕਾਂ ਦੇ ਦੁੱਗਣਾ-ਦੁੱਗਣਾ ਆਇਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਘਰਵਾਲੀ ਕਹਿੰਦੀ ਦੇਖਿਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਉਂ ਆਇਆ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਅਖੀਰ ਈਰਖਾ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਆਰੀ ਸੋਚੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬੀਮਾਰੀ ਲੱਗ ਗਈ। ਈਰਖਾ ਇੱਕ ਬੀਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹਨੂੰ high fiver ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਟੀ.ਬੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਹ ਮਨ ਦੀ। ਇਹ ਜਿਹਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ

ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੈ ਭਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੮

ਉਹ ਜਪ ਤਪ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲਵੇ ਉਹਦਾ ਭਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬਦਲ ਸਕਦਾ। ਫੇਰ ਈਰਖਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਾਣੀ-ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਗਾ-ਗਾ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਫੇਰ ਈਰਖਾ ਦੀ ਈਰਖਾ ਉਥੇ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਈਰਖਾ ਨਹੀਂ ਮਨ 'ਚੋਂ ਜਾਂਦੀ। ਫੇਰ ਭਾਈ ਨਾ ਕਰੋ। ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਪੈ ਜਾਇਆ ਕਰੋ। ਕਮ-ਸ-ਕਮ ਇੱਕ ਚੀਜ਼ ਤਾਂ ਰਹੇਗੀ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਨੀਂਦ ਤਾਂ ਕੱਢਾਂਗੇ। ਜੇ ਇਸ ਰਸਤੇ ਲੱਗਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਹਦਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਹਲੂ ਦੇ ਬੈਲ ਵਾਂਗਣ ਖੋਪੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਘੁੰਮੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮੈਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਾ ਕੇ ਸਫਰ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਜਦੋਂ

ਖੋਪੇ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ ਓਸੇ ਪੈੜ 'ਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਈਰਖਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਪੁਰਸ਼, ਜਿਹਨੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਕੇ, ਸਾਧੂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਕਮਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਬਚਦਾ ਹੈ।

ਬਿਸਰਿ ਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮੋਹਿ ਪਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਕਿਸੇ ਪੂਰੇ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਮਿਲ ਜਾਵੇ, ਈਰਖਾ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਹਟਦੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ -

ਨਾ ਕੋ ਬੈਰੀ ਨਹੀ ਬਿਗਾਨਾ

ਸਗਲ ਸੰਗਿ ਹਮ ਕਉ ਬਨਿ ਆਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੨੯੯

ਉਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਹਰੇਕ ਦੀ। ਈਰਖਾ ਉਹਨੂੰ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਈਰਖਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ, ਕੱਚੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਈਰਖਾ ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਾਂ ਆਮ ਸਾਧਾਰਣ ਬੰਦੇ ਸੀ, ਈਰਖਾ ਦੇ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਨਾ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਹਉਕੇ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਘਰਵਾਲੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਉਹ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਬੀਮਾਰੀ ਐਸੀ ਹੈ। ਭਵਾਂ ਤਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਬੰਦੇ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਕਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਉੱਭੇ ਸਾਹ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਲਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅੰਦਰੋਂ, ਬੋਲਦਾ ਉੱਖੜ ਕੇ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਸੋ ਬੀਮਾਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਥਾਉਂ ਲਿਪ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲਿਪ ਕੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁਛ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਦੇਖ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਹੱਥ ਦੇਖ ਮੇਰੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸੁੱਝ ਗਿਆ। ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਨਾਲ ਦੇਖ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਥਾਉਂ ਲਿਪ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਖ ਵਜਾਇਆ, ਕਹਿੰਦਾ ਹੋ ਸੰਖ ਦੇਵਤਾ! ਮੇਰੀ ਇੱਕ ਅੱਖ ਕਾਣੀ ਕਰ ਦੇ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁੱਗਣਾ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੇਰੇ ਸਾਰੇ ਟੱਬਰ ਦੀ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਅੱਖ ਕਾਣੀ ਕਰ ਦੇ। ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੀ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਦੁੱਗਣਾ ਆਇਆ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਪਤਾ ਤੈਨੂੰ। ਹੁਣ ਦੇਖ ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੋ ਸੰਖ ਦੇਵਤਾ! ਮੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਮੂਹਰੇ ਇੱਕ ਖੂਹ ਲੱਗ ਜਾਏ। ਇਹਦੇ ਇੱਕ ਲੱਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਹ ਤਾਂ ਕਾਣੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਫੱਟਾ ਰੱਖ ਕੇ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘ ਗਿਆ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਨਿਕਲੇ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ, ਟੋਲ੍ਹ-ਟੋਲ੍ਹ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ। ਰੋਲਾ ਰੱਪਾ ਪਾਈਏ, ਜਦੋਂ ਪੈਰ ਬਾਹਰ ਰੱਖਣ ਦੇਹਲੀ ਤੋਂ, ਅੱਗੇ ਖੂਹ 'ਚ ਗਿਰ ਜਾਣ। ਇਹ ਕਾਣੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਗਿਰਦਾ ਹੈ ਥੱਲੇ, ਜਿਹੜਾ ਗਿਰਦਾ ਹੈ ਥੱਲੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਹੁਣ ਆ ਗਿਆ ਨਾ ਸੁਆਦ। ਇਹ ਈਰਖਾ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਈਰਖਾ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਜਿਸ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ

ਤਿਸ ਕਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵੀ ਭਲਾ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੮

ਸੋ ਇਹਦੇ ਬੀਮਾਰੀ ਸੀ ਈਰਖਾ ਦੀ, ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੀਂਹ ਮੰਗਣ ਵਾਸਤੇ ਆਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ -

ਭੋ ਖਹਿਰਯੋ ਤੁਮ ਜਾਨਹੁ ਕਾਰਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੫

ਆਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੈਂ ਕਾਰਨ ਸਮਝਾਵਾਂ ਮੀਂਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ

ਪੈਂਦਾ।

ਜਿਸਤੇ ਬਰਖਾ ਹੋਤਿ ਨ ਬਾਰਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੫

ਉਹ ਕਾਰਨ ਦਸਦਾ ਹਾਂ -

ਖੱਤ੍ਰੀ ਗ੍ਰਾਮ ਤੁਮਾਰੇ ਆਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੫

ਇਹ ਖੱਤ੍ਰੀ ਆ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ 'ਚ ਵਸ ਗਿਆ -

ਸੋ ਅਪਰਾਧ ਕਰਤਿ ਹੀ ਰਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੫

ਉਹ ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਿਨ ਦਾ ਹੀ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹਨੇ।

ਪੂਰਬ ਨਾਮ ਆਹੈ ਜਿਸ ਲਹਿਣਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੫

ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਲਹਿਣਾ ਸੀ ਇਹ ਪਤਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਅਬਿ ਅੰਗਦ ਹੀ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹਿਣਾ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੫

ਕਹਿੰਦਾ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਅੰਗਦ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਉਹਨੂੰ ਅੰਗਦ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ।

ਨਾਮ ਆਨ ਅਪਨੋ ਧਰਵਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੫

ਕਹਿੰਦਾ, ਉਹਨੇ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਧਰਵਾ ਲਿਆ।

ਕਿਤ ਕਿਤ ਤੇ ਨਰ ਹੂੰ ਸਮੁਦਾਯੋ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੫

ਜਿਹੜੇ ਕਮਲੇ ਬੇਵਕੂਫ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਨੇ ਉਹ ਤੁਰ-ਤੁਰ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕਿਤੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀਆਂ ਹੀ ਬਾਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਆਹ ਸਤਿਸੰਗ 'ਚ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ, ਕੋਈ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭੇਜਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਮੰਤਵ ਹੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਆ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਕੁਛ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੁਛ ਪਹੁੰਚਦਾ ਵੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਰਜ 'ਚੋਂ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਲੋਕ ਇੱਥੇ ਆਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇੱਥੇ ਲੈਣ ਦੇਣ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਈਰਖਾ 'ਚ ਆ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ -

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ ਮਨਮੁਖ ਮੁਗਧ ਕਰੰਨਿ ॥

ਮੁਹ ਕਾਲੇ ਤਿਨ ਨਿੰਦਕਾ ਨਰਕੇ ਘੋਰਿ ਪਵੰਨਿ ॥ ਅੰਗ - ੭੫੫

ਸਾਧ ਕਾ ਨਿੰਦਕੁ ਕੈਸੇ ਤਰੈ ॥

ਸਰਪਰ ਜਾਨਹੁ ਨਰਕ ਹੀ ਪਰੈ ॥

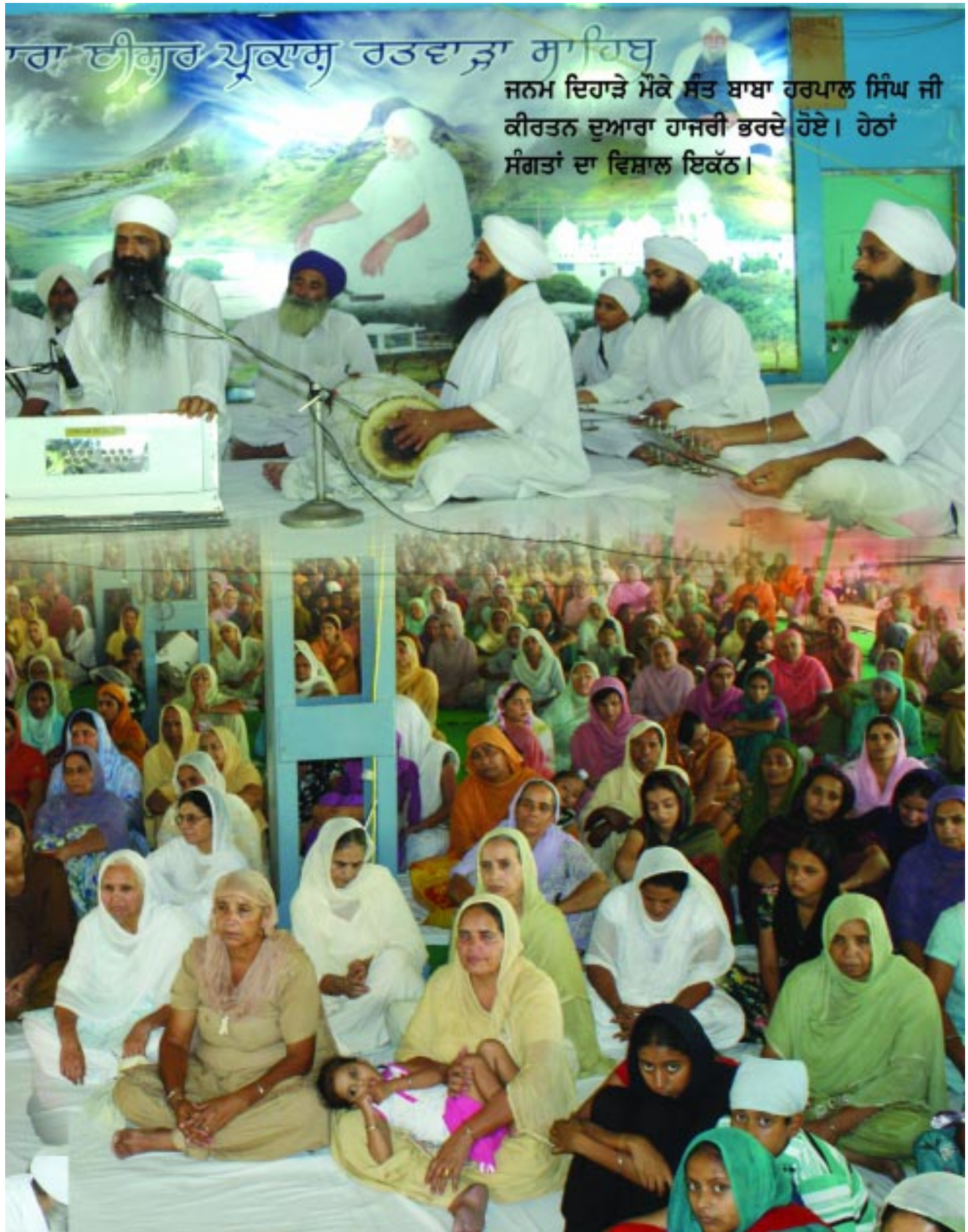
ਅੰਗ - ੮੭੫

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਨਰਕ 'ਚ ਤਾਂ (ਪੈੜ ਦੀ ਪੈੜ ਤੈ) ਉਸ

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ
ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ 17 ਜੂਨ 2012 ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ
ਬੈਂਡ ਬਾਜੇ ਨਾਲ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਲਿਜਾਂਦੇ ਹੋਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਜਨਮ ਦਿਹਾੜੇ ਮੌਕੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਹਾਜਰੀ ਭਰਦੇ ਹੋਏ। ਹੇਠਾਂ
ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ।

ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ 17 ਜੂਨ 2012
ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬੀਬੀ ਦੇਦੋ ਰਾਣੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦੇਦਾ ਜੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!
ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਅੰਗ - ੨੫੯

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥ ਅੰਗ - ੨੮੯
ਧਾਰਨਾ - ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ।
ਸਤਿਨਾਮ ਜਿਨ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ।

ਨਮਸਕਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਸਤਿਨਾਮ ਜਿਸ ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਣਾਇਆ।
ਭਵਜਲ ਵਿਚੋਂ ਕਵਿਕੇ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ।
ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਉ ਕਟਿਆ ਸੰਸਾਰੋਂ ਵਿਯੋਗ ਮਿਟਾਇਆ।
ਸੰਸਾਰ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਹੈ ਜਨਮ ਮਰਣ ਵਿਚਿ ਦੁਖ ਸਥਾਇਆ।
ਜਮਦੰਡ ਸਿਰੋਂ ਨਾ ਉਤਰੈ ਸਾਕਤ ਦੁਰਜਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ।
ਚਰਨ ਗਹੇ ਗੁਰਦੇਵ ਦੇ ਸਤਿ ਸਬਦ ਦੇ ਮੁਕਤ ਕਰਾਇਆ।
ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰਿ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ।
ਜੇਹਾ ਬੀਉ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੧/੧
ਧਾਰਨਾ - ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ ਜੀ,
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ।
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।
ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧
ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ ਹੈ ਭਾਈ
ਵਿਣੁ ਭਾਗਾ ਕਿਆ ਪਾਈਐ ॥
ਏਕ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਭ ਉਪਰਿ
ਜੇਹਾ ਭਾਉ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਈਐ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ॥

ਅੰਗ - ੬੦੨
ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਦਇਆਲੁ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਮਤੁ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ਏਕ
ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰਿ ਦੇਖਦਾ ਮਨ ਭਾਵਨੀ ਤੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥ ਸਤਿਗੁਰ
ਵਿਚਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹੈ ਹਰਿ ਉਤਮੁ ਹਰਿ ਪਦੁ ਸੋਇ ॥ ਨਾਨਕ
ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਵੈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੩੦੨
ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ।
ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਓ।
ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕਿ ਜੇ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ -
'ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।' ਜੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ
ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਤਰਕ ਪਾ ਦਿਓ। ਤਰਕ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ।
ਜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੋ, ਪਿਆਰ ਕਰੋ, ਪਿਆਰ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਰ ਆਏਗਾ -
'ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ। ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ
ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।' ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ ਓਹੋ
ਜਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਮੰਗੋ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ
ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ
ਸਤਿਗੁਰੂ, ਸਦਾ-ਸਦਾ ਦਇਆਲ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਗ ਬਣਨ ਤਾਂ ਕੁਛ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਓਗੇ, ਬੁਰੀ
ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਓਗੇ ਬੁਰਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏਗਾ। ਦੁਸ਼ਟ ਭਾਵਨਾ
ਹੋਏਗੀ, ਤਰਕ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋਏਗੀ, ਗਣਤੀ ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ
ਹੋਏਗੀ ਵੈਸਾ ਹੀ ਫਲ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਆਓਗੇ, ਨਿਮਰਤਾ
ਨਾਲ ਆਓਗੇ, ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ
ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਦੇ ਉਪਰ ਇੱਕੋ ਨਦਰਿ
ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਭਾਉ ਹੋਏਗਾ ਓਹੋ ਜਿਹਾ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਸਭ ਦੇ ਉਤੇ ਦੇਖਦਾ
ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਭਾਵਨੀ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਓ, ਓਹੋ ਜਿਹੀ
ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਸਾਰ ਦਾ
ਉਧਾਰ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਅੱਜ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਉਪਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਤੁਰੇ
ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਿਧਰੋਂ ਰਾਵੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਉਸ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਤੁਰੇ
ਜਾਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ ਅਖੀਰ ਇੱਕ ਐਸਾ ਅਸਥਾਨ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਥਾਂ
ਦੇ ਉਤੇ ਬਹੁਤ ਹਰਿਆਵਲ ਸੀ। ਦਰਿਆ ਬੜਾ ਸ਼ਾਂਤ ਚੱਲ ਰਿਹਾ
ਸੀ, ਪਾਣੀ ਬੜਾ ਨਿਰਮਲ ਸੀ। ਕੰਢਾ ਬੜਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀ। ਉਥੇ
ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਭਾਈ
ਮਰਦਾਨਾ ਤੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ
ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਮਰਦਾਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ
ਰਿਹਾ, ਸਵੇਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ,
ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਦੂਸਰਾ ਦਿਨ ਫੇਰ ਲੰਘ
ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਤੇ ਅੱਜ ਤੀਸਰਾ ਦਿਨ
ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਪਾਣੀ ਪੁੱਛਿਆ
ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਗਏ
ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਨੰਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਮਹਾਨ ਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ
ਬੈਠੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਕੋਈ ਬੀਬੀ ਵੀਹ ਪੱਚੀ ਸਾਲ ਦੀ, ਆਪਣੇ
ਘਰਵਾਲੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਰੋਜ਼ ਤੇ ਰਸਤਾ
ਉਸਦਾ, ਡੰਡੀ ਓਥੋਂ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਹ
ਤਿੰਨ ਸਾਧੂ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਇਹ ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਪਰਸੋਂ ਵੀ ਬੈਠੇ
ਸੀ, ਗਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕੁਛ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ
ਤੇ ਅੱਜ ਇਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ
ਤਾਂ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਟੱਪੇ ਬਹੁਤ ਮੇਰੇ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਦੋਹੇ ਸੁਣੇ
ਹੋਏ, ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ

ਗੀਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਕੁਛ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਕਲਾ ਗੀਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ਸੁਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ, ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ, ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਜੀ,
ਸਾਹਿਬ ਮੇਰਾ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਜੀ।**

ਤੂੰ ਦਰੀਆਉ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਮੈਂ ਮਛਲੀ ਕੈਸੇ ਅੰਤੁ ਲਹਾ ॥

ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਤਹ ਤੂ ਹੈ

ਤੁਝ ਤੇ ਨਿਕਸੀ ਫੂਟਿ ਮਰਾ ॥ ੧ ॥

ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਉ ਨ ਜਾਣਾ ਜਾਲੀ ॥

ਜਾ ਦੁਖ ਲਾਗੈ ਤਾ ਤੁਝੈ ਸਮਾਲੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤੂੰ ਭਰਪੂਰਿ ਜਾਨਿਆ ਮੈ ਦੂਰਿ ॥

ਜੇ ਕਛੁ ਕਰੀ ਸੁ ਤੇਰੈ ਹਦੂਰਿ ॥

ਤੂੰ ਦੇਖਹਿ ਹਉ ਮੁਕਰਿ ਪਾਉ ॥

ਤੇਰੈ ਕੰਮਿ ਨ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ॥ ੨ ॥

ਜੇਤਾ ਦੇਹਿ ਤੇਤਾ ਹਉ ਖਾਉ ॥

ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ ॥

ਨਾਨਕੁ ਏਕ ਕਰੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥

ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ ॥ ੩ ॥

ਆਪੇ ਨੇੜੈ ਦੂਰਿ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪੇ ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੋ ॥

ਆਪੇ ਵੇਖੇ ਸੁਣੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੋ ॥

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ ਪਰਵਾਨੋ ॥

ਅੰਗ - ੨੫

**ਧਾਰਨਾ - ਮੈਂ ਮਛਲੀ ਅੰਤੁ ਨਾ ਜਾਣਾ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਦਰਿਆਉ
ਮਾਲਕਾ।**

ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਲਾਪ, ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ-ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੱਕ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਜਲ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦਰਖਤ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਆਵਾਜ਼ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਟਿਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰ ਕੋਈ ਰਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬੀਬੀ, ਸਮਝ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝੀ ਕਿ ਜੇ ਗਾਉਣੇ ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸੁਣੇ ਨੇ, ਕਾਫੀ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਸੁਣਦੀ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਵੜਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਅੰਦਰ ਹਲੁਣਾ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਝਰਨਾਟਾਂ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਛ ਬੋਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਸੀਰ ਹੈ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਲੇਕਿਨ ਰਸ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇੱਕ ਬੀਬੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਹੱਥ ਜੋੜੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਕੁਛ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਲਾਂਭੇ ਹੋਏ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਬੀਬੀ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਓਂ ਤੁਸੀਂ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਪਿੰਡ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਕੁਛ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹਾਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ, ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਭਰਮ ਕੱਢ ਦਿਓ? ਉਹ

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਏਸੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਓਂ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਇੱਥੇ ਆ ਕੇ ਟਿਕ ਗਏ ਓਂ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਬੀਬਾ! ਇਹ ਗੱਲ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਆਈ? ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਧੂ ਸੰਤ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਮੰਗਦੇ ਨੇ, ਭੁੱਖ ਤਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੀ ਹੈ, ਜੇ ਖਾਈਏ ਨਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰਹੀ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਓਂ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵੱਲ ਨੂੰ ਗਏ ਓਂ। ਇਹ ਰਸਤਾ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚੀਂ ਹੋ ਕੇ ਅਗਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਮੈਂ ਗਹੁ ਰੱਖਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸਾਧੂ ਇੱਥੇ ਆਉਣ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਦੋ ਘੜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਾ ਛਕੀਏ, ਕੁਛ ਮੂੰਹ 'ਚ ਨਾ ਪਾਈਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਟੋਟ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਅੱਖੇ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀਰਾ! ਇਹ ਦੱਸ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ। ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਓਂ ਕਿ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੀਆ ਬੀਬਾ! ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਉਤੋਂ ਨਹੀਂ ਆ ਕੇ ਉਤਰੇ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢਾਡੀ ਹਾਂ ਤੇ ਇਹ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਨੇ। ਜੇ ਭੁੱਖ ਦੀ ਬਾਤ ਦੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੀ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ, ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਆਦਮੀ ਭੁੱਖਾ ਮਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਹਦੀ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਉਤਾਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਇਹਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਹੀ ਭੁੱਖ ਪਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਤਾ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ। ਭੁੱਖਾਂ ਤਾਂ ਮਿਟਦੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕਿੰਨਾਂ ਹੀ ਹੋਵੇ -

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੧

ਇਹ ਆਦਮੀ ਭੁੱਖਾ ਹੀ ਆਇਆ ਹੈ, ਭੁੱਖਾ ਰੱਜਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਸਾਨੂੰ ਏਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੀ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਭੁੱਖ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਭੁੱਖ। ਪਰ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ, ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਭੁੱਖ ਘੱਟ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਕੀ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾਧੇ ਦੇ ਵੀ ਜਿਉਂ ਲੈਂਦੇ ਓਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਨਾਮ ਰਸ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਤੇਰੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣਾ ਤੇ ਉਹ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਜਿਹਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਹਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਭੁੱਖ ਮਿਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਜਿਸ ਚੇਤੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਭੁੱਖ ਮਨ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਵਾਸਨਾ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਖਿਆਲ ਆਈ ਜਾਏ, ਉਹ ਚੀਜ਼ ਫੇਰ ਸਰੀਰ ਦੇ

ਵਿੱਚ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੇ ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਤੂੰ ਅਜੇ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਏਗਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਵਸਥਾ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਏਸ ਦੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚਤਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ ॥
ਤਿਥੈ ਉੱਖ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ ॥**

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਆਤਮਾ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖ ਦਾ ਵਾਸਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਬਿਰਤੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ -

**ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ
॥**

ਅੰਗ - ੧੪੧੪

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਬੀਬਾ! ਨਾਮ ਐਸਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਖੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ -

ਧਾਰਨਾ - ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ-ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ।

ਪੋਸਤ ਮਧੁ ਅਫੀਮ ਭੰਗ ਉਤਰ ਜਾਇ ਪਰਭਾਸਿ।

ਨਾਮ ਖੁਮਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹੇ ਦਿਨ ਰਾਤਿ। ਜਨਮਸਾਖੀ

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਇਹ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤੂੰ ਭੋਲੀ-ਭਾਲੀ, ਸਿੱਧੀ-ਸਾਧੀ ਬੀਬੀ ਹੈਂ, ਭੁੱਖ ਦਾ ਤੂੰ ਸਵਾਲ ਛੇੜਿਆ ਹੈ, ਸੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਭੁੱਖ ਐਸੀ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਛਕ ਲਿਆ, ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਨਾ ਛਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਸ ਐਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਹੈ, ਕੋਈ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਖਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਖਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲ possible ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਇੱਕ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਡਾਕਟਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਨਾ ਸੌਂਵੇਂ ਆਦਮੀ ਤਾਂ ਪਾਗਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਐਸੀ ਹੈ ਕਿ ਬਿਲਕੁਲ ਨੀਂਦ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਵਕਤ ਆਦਮੀ ਅੰਦਰ ਜਾਗ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਉਹਦੀ ਜਾਗ ਸੰਸਾਰਕ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੀ ਜਾਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬੰਦਗੀ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਉੱਚੇ ਰਸਾਂ ਵਿੱਚ ਖੇਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨੀਂਦ ਸਰੀਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾਗਰਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਭੁੱਖ ਹੈ, ਇੱਕ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਬਗੈਰ ਖਾਧੇ ਤੋਂ ਆਦਮੀ ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਪ ਨੇ ਅੰਨਸ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੁਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਕੋਈ ਅਸੂਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਗਿਆ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਹੋਇਆ ਨਾ ਦਿਓ, ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ ਨਾ ਦਿਓ। ਦਿਨ ਲੰਘਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਵਜ਼ਨ

ਤੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਡਾਕਟਰ। ਨੱਬੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਵਜ਼ਨ ਤੋਲਿਆ, ਵਜ਼ਨ ਤੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹਦਾ ਤਾਂ ਨਾ ਛਟਾਂਕ ਵਧਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਛਟਾਂਕ ਘਟਿਆ ਹੈ, ਨੱਬੇ ਦਿਨ ਨਾ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਸੀ। ਕੋਈ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਐਸੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸੇ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਰਸ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਰੋਟੀਆਂ ਵਗੈਰਾ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਨੱਠੇ ਫਿਰੀਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਲਗਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸੋਂ ਆਏ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਿੰਨੇ ਮਹੀਨੇ ਆਪ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਭਾਲਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਤ ਹੈ। ਲਟ-ਲਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਚਿਹਰਾ। ਕੋਈ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਹੈ, ਸੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਵੀਰਾ! ਇੱਕ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਖੁਮਾਰੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ। ਕਹਿੰਦੀ, ਖੁਮਾਰੀ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਵੀ ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਖਾ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਜੇ ਪੀਈ ਜਾਣ ਤਾਂ ਦੋ-ਦੋ ਦਿਨ ਰੋਟੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਕੱਢ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕੋਈ ਨਸ਼ਾ ਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੀਬਾ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਰਸ ਹੈ ਇਹਨੂੰ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਸ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਨੇ ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਨੂੰ, ਬੁੱਝਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ।

ਫਰੀਦਾ ਸਕਰ ਖੰਡੁ ਨਿਵਾਤ ਗੁੜੁ ਮਾਖਿਉ ਮਾਂਝਾ ਦੁਧੁ ॥

ਸਭੇ ਵਸਤੂ ਮਿਠੀਆਂ ਰਬ ਨ ਪੁਜਨਿ ਤੁਧੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੩੭੯

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਜੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਿੱਠੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਨੇ, ਉਹ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਹ ਓਹੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਇਹ ਰਸ ਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ, ਸਿੱਧ ਸਾਧਕ, ਤਪ ਤਪੀਸਰ ਸਾਰੇ ਤਰਸਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ -

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਛੁ ਨ ਲਾਗਈ ਭਗਤਨ ਕਉ ਮੀਠਾ ॥

ਆਨ ਸੁਆਦ ਸਭਿ ਫੀਕਿਆ ਕਰਿ ਨਿਰਨਉ ਡੀਠਾ ॥

ਅੰਗ - ੨੦੮

ਬਾਕੀ ਜਿਹੜੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਰਸ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਿੱਠੇ ਨੇ, ਮਾਇਆ ਦੇ ਸੁਆਦ ਨੇ ਉਹ ਰਸਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹੈਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਫਿੱਕਾਪਨ ਹੈ। ਫਿੱਕਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਮਲਾਪਣ ਹੈ -

ਮਾਇਆ ਸੁਆਦ ਸਭਿ ਫਿਕਿਆ ਹਰਿ ਮਨਿ ਭਾਵੰਦੁ ॥
ਪਿਆਇ ਨਾਨਕ ਪਰਮੇਸਰੈ ਜਿਨਿ ਦਿਤੀ ਜਿੰਦੁ ॥

ਅੰਗ - ੩੨੧

ਸਭੇ ਵਸਤੂ ਕਉਤੀਆ ਸਚੇ ਨਾਉ ਮਿਠਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੨੧

ਬਾਕੀ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੌੜੀਆਂ ਨੇ -

ਸਾਦੁ ਆਇਆ ਤਿਨ ਹਰਿ ਜਨਾਂ ਚਖਿ ਸਾਧੀ ਡਿਠਾ ॥
ਅੰਗ - ੩੨੧

ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕ ਕੇ, ਦੇਖ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਕੌੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ। ਇਹ ਮਿੱਠੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਰਸ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਰਸ ਨਾਮ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਇਆ,
ਜਗਤ ਉਤੇ ਆਉਣਾ ਧੰਨ ਹੈ।

ਜਿਸਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆਇਆ, ਜੋ ਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਦਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਫਲਾ ਹੈ ਭਾਈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਜਨਮ ਬਿਰਥਾ ਗੁਆ ਦਿੱਤਾ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ।

ਆਤਮ ਰਸੁ ਜਿਹ ਜਾਨਿਆ ਹਰਿ ਰੰਗ ਸਹਜੇ ਮਾਣੁ ॥
ਨਾਨਕ ਧਨਿ ਧਨਿ ਧੰਨਿ ਜਨ ਆਏ ਤੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੨

ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਧੰਨ ਨੇ, ਧੰਨ ਨੇ, ਧੰਨ ਨੇ ਉਹ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆ ਗਿਆ। ਸੰਸਾਰ 'ਚ ਆਉਣਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੈ ਬਾਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਕੁ-ਰਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਰਸ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਮਖਮੂਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਮਸਤ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ, ਆਤਮਾ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ। ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗਗਨ ਮੰਡਲ, ਸੁੰਨ ਮੰਡਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਪਦਵੀ ਹੈ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਬੰਦਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਂਈਂ ਹੀ ਵਰਗੇ ਨੇ, ਰਸੀਏ ਜੋ ਆਤਮ ਰਸ ਦੇ।

ਨਾਮ ਜਪ-ਜਪ ਕੇ, ਚੜ੍ਹਦੇ-ਚੜ੍ਹਦੇ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਆਤਮ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਨੂੰ ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮਖਮੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਐਸੇ ਜੋ ਉੱਚ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਉੱਚਤਾ ਹੋਵੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਜੋ ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਾਨਹੀ ਸੇ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ।

ਜੋ ਅਸੀਂ ਖਾਲਸ ਆਦਰਸ਼ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਤਮ

ਰਸੀਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਭੇਖ ਦਾ ਨਾਮ ਖਾਲਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਜਾਗਤ ਜੋਤਿ ਜਪੈ ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ,
ਏਕ ਬਿਨਾਂ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਆਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸਜੈ
ਬ੍ਰਤ ਗੋਰ ਮਤੀ ਮਟ ਭੂਲ ਨ ਮਾਨੈ॥
ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਇਆ ਤਪ ਸੰਜਮ,
ਏਕ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਏਕ ਪਛਾਨੈ॥
ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗੈ ਘਟ ਮੈ,
ਤਬ ਖਾਲਸ ਤਾਹਿ ਨਖਾਲਸ ਜਾਨੈ॥

ਕਹਿੰਦੇ ਜਦੋਂ ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਜਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਵਜੂਦ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਆਤਮ ਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ। ਆਤਮਾ ਦੇ ਰਸ ਨੂੰ ਮਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਪਦਵੀ -

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ, ਮੇ ਮਹਿ, ਤਾਸ ਮਹਿ, ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ

ਯਾ ਮੈ ਰੰਚ ਨ ਮਿਥਿਆ ਭਾਖੀ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਾਖੀ॥

ਸਰਬ ਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ 'ਚੋਂ

ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵਡਿਆਈ ਦੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਸਾਖੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬਚਨ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨ ਵਿਸਰੈ ਨਾਮੁ ਸੇ ਕਿਨੇਹਿਆ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮੂਲਿ ਸਾਂਈ ਜੋਹਿਆ ॥

ਅੰਗ - ੩੯੭

ਹਰਿ ਕਾ ਸੇਵਕੁ ਸੇ ਹਰਿ ਜੇਹਾ ॥

ਭੇਦੁ ਨ ਜਾਣਹੁ ਮਾਣਸ ਦੇਹਾ ॥

ਜਿਉ ਜਲ ਤਰੰਗ ਉਠਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ

ਫਿਰਿ ਸਲਲੈ ਸਲਲ ਸਮਾਇਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭੬

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਆਤਮ ਰਸੀਏ ਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਬਹੁਤ ਉੱਚੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਸਤੇ ਬਾਕੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸ ਛੱਡਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ, ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸ ਵੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਰਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਸ ਛੱਡ ਕੇ,
ਰਸ ਹਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਆਵੇ।

ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨੇ, ਜਗਿਆਸੂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉੱਠਦਾ ਹਾਂ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਬੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹਾਂ, ਲੇਕਿਨ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ। ਮਨ ਮੇਰਾ ਦੋੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਤਾਂ ਟਿਕਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੀ ਕਰਾਂ ਬੇਬਸੀ ਹੈ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਅਰਦਾਸ ਵੀ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਮੇਰਾ ਮਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮਨ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮਨ ਮੰਨਦਾ ਨਹੀਂ, ਓਨੀਂ ਦੇਰ ਤੱਕ ਤਰੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ -

**ਮਮਾ ਮਨ ਸਿਉ ਕਾਜੁ ਹੈ ਮਨ ਸਾਧੇ ਸਿਧਿ ਹੋਇ ॥
ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸਿਉ ਕਹੈ ਕਬੀਰਾ ਮਨ ਸਾ ਮਿਲਿਆ ਨ ਕੋਇ ॥**
ਅੰਗ - ੩੪੨

ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਐਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਘਾਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਮਨ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕੋਹੜ ਭਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਾਸਤੇ ਨਫਰਤ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁੱਚਾ-ਉੱਚਾ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਡਾ ਹਾਂ, ਹੋਰ ਸਭ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਗਲਤੀ ਕਰਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਾਂ ਨਾਮ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਨਾਮ ਤਾਂ ਆਉਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਮੰਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਵੇਈਂ ਨਦੀ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਦੌਲਤ ਖਾਨ ਨਾਲ ਬਚਨ ਹੋਏ। ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਤੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹਿੰਦੂ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਾਂ ਹੈਗੇ, ਤੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਕਿ ਹੈ ਨਹੀਂ।

**ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ॥
ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡੁ ਪਰਾਨ ॥** **ਅੰਗ - ੧੧੩੬**

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਕੁਛ ਅਸੂਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਰਮ ਦੇ ਅਸੂਲ ਨੇ, ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਸੂਲਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਮੋਮਨ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਚਨ ਆਪਾਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹਨੇ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਇਸਲਾਮ 'ਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਧਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਧਰਮ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ। ਧਰਮ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਮਾੜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਭ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਸਦੀ ਨੇਸ਼ਟਾ ਹੈ ਉਸ ਨੇਸ਼ਟਾ 'ਤੇ ਜਿਸ ਕਿਸਤੀ 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸਤੀ ਉਸਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਹੀ ਦਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ! ਤੇਰੀ ਨਿਗੂਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਨੇ ਫੇਰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੋ ਚੱਲ ਕੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੇ, ਨਮਾਜ਼ ਹੋਈ ਪੂਜਾ ਹੋਈ ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਇੱਕੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਨੇ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਬੇਨਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਬੋਲੀ ਜ਼ਰੂਰ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹੈ, ਉਹ ਅਰਬੀ 'ਚ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੀ local ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ ਜਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਬਾਨ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ ਆਦਮੀ contact ਕਰਦਾ ਹੈ ਬੋਲ ਕੇ। ਲੇਕਿਨ ਅਸਲ contact ਜੋ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰਲੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਦੋਂ ਮਸਜਿਦ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹੀ ਨਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਨਕ! ਤੁਸੀਂ ਨਮਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ? ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਾਬਲ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਣ ਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਹੁਣੇ ਵਾਪਸ ਆਇਆ ਹੈ। ਸੱਚਾ ਸੀਗਾ, ਗੁੱਸਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਗੱਲ ਸਹੀ ਸੀ। ਕਾਜ਼ੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਇਹ ਕੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਵਾਕਏ ਹੀ ਮੈਂ ਘੋੜੇ ਖਰੀਦਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੀ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਢੇਰੀ ਮੋੜੀ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਤੂੰ ਵੀ ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਵਾਬ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੇ ਨਾਨਕ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸੋ ਕਿ ਇਹ ਮਨ ਕਿਵੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅੰਸ ਨੇ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਮਨ ਉਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹਦੀ ਖਿੱਚ ਪਈ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਅਸੀਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਸੁਣਾਇਆ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਪੂਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਗੱਲ ਕੋਈ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਰਸਮ ਵਿੱਚ ਫਸ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸੀਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਧਿਆ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਮਨ ਨਹੀਂ ਨਮਾਜ਼ੀ ਬਣਦਾ। ਸਰੀਰ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ, ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਹ ਖਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਬੇਅੰਤ ਵਾਸਨਾ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਣ ਦੇ ਹੋਣ, ਤਾਂ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਦੇ ਫੇਰ ਰਸ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮਨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਰਸਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ,
ਵਾਸਾ ਕਿੱਥੇ ਹੋਵੇ ਨਾਮ ਦਾ।**

ਜਦ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਰਸ ਨੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ -

**ਰਸੁ ਸੁਇਨਾ ਰਸੁ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ ॥
ਰਸੁ ਘੋੜੇ ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ ॥
ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ॥** **ਅੰਗ - ੧੫**

ਸੋਨੇ ਦਾ ਰਸ, ਪੈਸਾ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਮੈਂ ਸੋਨਾ ਪਹਿਨਾਂ, ਸੋਨਾ ਮੈਂ ਬੈਠ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦੇਵਾਂ। ਰਸ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਐਨਾ ਸੋਨਾ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਦਸ ਕਿਲੋ ਹੈ, ਪੰਜਾਹ ਕਿਲੋ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮਸਤੀ ਹੈ, ਆਦਮੀ ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਰੁਪਈਆਂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਸਵਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਕੋਠੀਆਂ ਦਾ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਸੇਜਾਂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਮਿੰਠਿਆਂ ਦਾ ਰਸ, ਮਾਸ ਆਦਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਰਸ, ਸ਼ਰਾਬ-ਕਬਾਬਾਂ ਦਾ ਰਸ, ਨਿੰਦਿਆ ਦਾ ਰਸ, ਈਰਖਾ ਦਾ ਰਸ, ਕੁ-ਰਸ ਨੇ ਸਾਰੇ, ਰਸ

ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ ਕਰੂਰਤਾ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਜੇ ਐਨੇ ਰਸ ਨੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਨੇ ਕਿੱਥੇ ਆਉਣਾ ਹੈ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰ ਜੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਬਿਰਤੀ ਟਿਕ ਜਾਵੇ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਨੱਠੇ ਨਾ। ਗੱਲ ਸਮਝ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਂਦੀ ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਬਣਦੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਆਦਮੀ ਦਾ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਬੇਅੰਤ ਖਿੱਚਾਂ ਨੇ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਦ ਤੋਂ ਸੰਸਕਾਰ ਬਣਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਜੇ ਮਾਇਆ ਦੀ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਮਾਣ ਦੀ ਖਿੱਚ ਹੈ, ਜੇ ਮਾਣ ਦੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਈਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਬਾਕੀ ਆਦਮੀ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ। ਵਾਸ਼ਨਾ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਵਕਤ ਸੋਚਦਾ ਹੈ।

ਚਿੰਤਤ ਹੀ ਦੀਸੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

ਚੇਤਹਿ ਏਕੁ ਤਹੀ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੨

ਹਰ ਵਕਤ ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਸੋਚਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਸੋਚੇ ਤਾਂ ਸੁੱਖ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਮਧਾਣੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਟਿਕ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਕੀ ਹਾਲ ਚਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਟਿਕ ਜਾਏਗਾ, ਜਦੋਂ ਮੋਨ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਮਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਰਸ ਵਿੱਚ ਬਿਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਸੇ ਵੇਲੇ, ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੀ। ਕੋਈ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਸਿਰਫ ਮਨ ਨੂੰ ਲੰਘਣਾ ਹੈ ਮਨ ਲੰਘਦੀ ਸਾਰ ਰਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੇ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਤਾਂ ਜੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਮਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਇੱਕ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਹਰ ਵਕਤ ਇਹਦੇ ਮਨ 'ਚ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਉੱਠਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ। ਧਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਆਦਮੀ ਸੁਰਤ ਸੰਭਾਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਧਨ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਵਕਤ-ਬੇਵਕਤ ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੋਰ ਧਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਦੌੜੇਗਾ, ਫੇਰ ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਬੇਅੰਤ ਜਵਾਹਰਭਾਟਾ ਆਇਆ ਰਹੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰਹੇਗੀ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖੇਗਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਆਏਗੀ, ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਉਹਨੂੰ ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦਿੰਦੀ, ਜੁੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਉਤੋਂ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਹੈ।

ਇਕੁ ਲਖੁ ਪੁਤ ਸਵਾ ਲਖੁ ਨਾਤੀ ॥

ਤਿਹ ਰਾਵਨ ਘਰ ਦੀਆ ਨ ਬਾਤੀ ॥

ਅੰਗ - ੯੮੧

ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਨੇ? ਜਿਹੜੀ ਯਾਦਵਾਂ ਦੀ ਕੌਮ ਸੀ ਐਡੀ ਵੱਡੀ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਚਲੀ ਗਈ। ਉਹ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਸੀਗੇ ਬਈ ਜੇ ਇੱਕ ਮੇਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ, ਭਜਨ ਕਰੀਏ ਸਗੋਂ ਵਿਹਲ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਹਰ ਵਕਤ ਇਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਭੱਜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਯਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ, ਭਜਨ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਰ ਲਏਗਾ। ਭੁੱਖਾ ਹੈ ਬੰਦਾ, ਭਜਨ ਕਰੇਗਾ ਬੰਦਾ, ਰੋਟੀ 'ਚ ਧਿਆਨ ਰਹੇਗਾ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਭਜਨ ਕਰੇਗਾ ਮੁਕੱਦਮੇ 'ਚ, ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰੇਗਾ। ਨੌਕਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਬੈਠਾ ਭਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਫਿਰਦਾ ਦਫਤਰਾਂ 'ਚ ਹੈ, ਆਹ ਕਰ ਲਵਾਂ ਮੈਂ ਔਹ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਮਨਸੂਬੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਭਜਨ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸਾਧਸੰਗਤ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਧਨ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਲੋਕ ਵਾਸ਼ਨਾ, ਮੈਨੂੰ ਲੋਕ ਨਾ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ। ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਂਦਾ ਹੈ ਆਦਮੀ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਲੜਕੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਲੜਕੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ, ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਪਰਿਵਾਰ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਪੱਥਰ ਆ ਗਿਆ ਜੀ ਸਾਡੇ ਤਾਂ। ਇੱਕ ਥਾਂ ਮੈਂ ਗਿਆ, ਚਰਨ ਪਾ ਦਿਓ ਜੀ। ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਗਈ ਮਾਈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਰੋਂਦੀ ਹੈਂ ਮਾਈ, ਕੋਈ ਦੁੱਖ ਹੈ ਤੈਨੂੰ, ਕਹਿੰਦੀ ਆਹ ਨੂੰਹ ਆਈ ਹੈ ਸਾਡੀ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ, ਖੁਰਾਂ ਧੌੜਿਆਂ ਵਾਲੀ, ਸਾਡੇ ਆ ਗਈ, ਕੁੜੀਆਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਹਦੇ। ਮੁੰਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਮਾਰ ਦਏਂਗੀ। ਇਹਦਾ ਦਿਲ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪੋਤਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ 'ਤੇ ਤਾਂ ਪੋਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਤੋਂ ਮਿਲਣਾ। ਬਹੁਤ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੂੰ। ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਿ ਮੁੰਡਾ ਤਾਂ ਹੋਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਮਲ ਕੁੱਟਦੇ ਨੇ, ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਬੱਚਾ ਪਾਲਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਮੈਂ ਚੰਗਾ ਹੋਵਾਂ। ਲੋਕ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾੜਾ ਕਰੇ। ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਮਾੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਚੰਗਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੇ ਮਾੜਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਆਦਮੀ ਸਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਬੁਰਾ ਕਰੇ ਭਲਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਸੰਸਾਰ ਦੀ judgement ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਹੋ ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਨਾ ਗਲਤ ਹੋਵੇ। ਸਗੋਂ ਬੁਰਾ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਜਿਹੜੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜੇ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਣ ਤਾਂ ਆਦਮੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖਬਰਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਏਗੀ ਫੇਰ ਮੈਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਗੱਲਾਂ face ਕਰਨੀਆਂ ਔਖੀਆਂ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੋ ਲੋਕ ਲਾਜ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤੁਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਦਿਨ ਰਾਤ। ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਖੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈ ਆਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਨੀ ਪਰੀਕਸ਼ਾ ਲਈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਆਹੀ ਰਿਵਾਜ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੱਕ ਰਹੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਇਨਸਾਫ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕੜਾਹੀ ਤੇਲ ਦੀ ਗਰਮ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸੀ ਜਾਂ ਅੱਗ ਜਾਲ ਲੈਣੀ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਾ ਜੇ ਜਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਝੂਠਾ, ਜੇ ਨਾ ਜਲਿਆ ਤਾਂ ਸੱਚ। ਕੜਾਹੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਬਲਦੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਪਾ ਲਿਆ। ਜੇ ਤੇਰਾ ਹੱਥ ਜਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਝੂਠਾ। ਐਸਾ ਹੁੰਦਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੀ ਇਹ ਹਿਸਾਬ ਚਲਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਜਾਲ ਲਈ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜੇ ਤੂੰ ਸੱਚੀ ਹੈਂ ਤਾਂ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘਾ। ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚੀਂ ਲੰਘ ਗਈ ਬਿਲਕੁਲ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ। ਪਰੀਕਸ਼ਾ ਹੋ ਗਈ ਲੇਕਿਨ ਬਹੁਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮਨ ਸਾਫ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਇੱਕ ਧੋਬੀ ਸੀ ਉਹਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਪੋਕਿਆਂ ਨੂੰ ਗਈ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਲੱਗ ਗਈ ਉਹਨੂੰ, ਸਵੇਰੇ ਗਈ, ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਮੁੜ ਆ ਆਈ ਤੇ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਘਰ ਆ ਗਿਆ ਧੋਬਘਾਟ ਤੋਂ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਲੜਨ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਗਈ ਮੇਰੇ ਪੁੱਛੇ ਬਗੈਰ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਦੇਖ! ਆਪਣੀ ਜੂਹ ਦੇ ਨਾਲ ਜੂਹ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਖਬਰ ਆਈ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਬੀਮਾਰ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਧੋਬਘਾਟ ਵੀ ਓਨੀਓਂ ਦੂਰ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਪੇਕੇ ਵੀ ਓਨੀ ਦੂਰ ਨੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੁੰਦਾ, ਕੀ ਨਾ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜਾ ਆਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਹੁਣੇ ਮੁੜ ਆਵਾਂਗੀ। ਜਾਂਦੀ-ਜਾਂਦੀ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈ ਹਾਂ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਵੜ ਸਕਦੀ। ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਝਗੜਾ ਪਾਈਂ ਬੈਠਾ ਹੈ ਉਹ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਵੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਬੀਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੁਰਖਾ ਕੀ ਗੱਲ ਤੂੰ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਝਗੜਾ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਦੱਸਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਹੈ ਗੱਲ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਫੇਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੋਈ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ ਇਹ ਉਥੇ ਗਈ ਹੈ, ਪੇਕੀਂ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਖਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਹੁਣ ਵੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ? ਘਰ ਵਾੜ ਲੈ ਏਸਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਹੀ ਸਮਝ ਛੱਡਿਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਨੌਂ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਸੀਤਾ ਘਰ ਵਾੜ ਲਈ। ਆਹ ਗੱਲ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਬਹਿ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਭਾ ਬੁਲਾਈ ਸਾਰੀ, ਸਾਰੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਾ ਗਏ, ਗੱਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਸੀ ਇਹ ਤੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬਨਵਾਸ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਛ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ, ਲੱਛਮਣ ਇਹ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਐਸੇ ਪਾਸੇ ਗਏ ਕਿ ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਿਆ

ਕਿ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਹੱਲ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਟੋਪ ਪਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਤੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਚਮੜੇ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਇੱਕ ਕੋਟ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਰਾਂ ਦਾ। ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਝੁੱਲ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤਾਰਾਂ ਦੇ। ਹੇਠਾਂ ਚਮੜਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ 'ਤੇ। ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਿਆ, ਕਿਸਾਨ ਨੇ ਕੱਢ ਕੇ ਪਿਲਾਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਿਸਾਨ! ਆਹ ਕੀ ਗੱਲ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਵਰਦੀ ਪਹਿਨੀ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਬਿੱਛੂ ਹੈ ਜੇ ਲੜ ਜਾਵੇ ਆਦਮੀ ਬਚਦਾ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹ ਚਮੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਚਮੜੇ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਗੋਡਿਆਂ ਤੱਕ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਫੇਰ ਉਤੇ ਤੂੰ ਜਾਲੀ ਦਾ ਕੋਟ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਲਦਾਂ 'ਤੇ ਜਾਲੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇੱਕ ਇੱਥੇ ਪਹਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੀ ਚੁੰਝ ਐਨੀ ਤਿੱਖੀ ਹੈ ਉਹ ਜਦੋਂ ਉੱਡ ਕੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਚੁੰਝ ਤੇ ਮਾਸ ਕੱਢ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਲਦਾਂ ਦਾ ਵੀ ਤੇ ਆਦਮੀ ਦਾ ਵੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਲਾਈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੇ ਓ। ਬੇਅੰਤ ਜ਼ਮੀਨ ਪਈ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੀ ਵਾਹੁਣੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਆ ਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੋ। ਚਲੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੁਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿੰਨੀ ਕਹੋ, ਜਿੱਥੇ ਪਸੰਦ ਕਰੋ ਉਥੇ ਹੀ ਦਿਵਾ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਘੁਰਨ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਠੀ ਮੱਤ ਦਿੰਦੇ ਓ। ਨਾਲੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਤਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਠੀ ਮੱਤ ਦਿੰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਸਮਝ ਛੱਡਿਆ। ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਵੀ ਆਪਣੀ ਜ਼ਨਾਨੀ ਨੂੰ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜਿਹੜੀ home land ਹੈ, ਘਰ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਕਰਦਾ। ਰਾਮਚੰਦਰ ਜੀ ਲੱਛਮਣ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਲੱਛਮਣ ਜੀ! ਹੁਣ ਦੱਸ ਕੀ ਕਰੀਏ। ਜਦੋਂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਘਰ ਲੈ ਆਂਦਾ ਤੇ ਹੁਣ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਸੋ ਇਹ ਲੋਕ ਵਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਨੋਟਸ ਲਈ ਜਾਣੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਣੀਆਂ, ਨੋਟਸ ਲਈ ਜਾਣੇ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਹੈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ ਜਾਈਦੀ ਹੈ ਕਿ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਗੱਲ ਤਾਂ ਬੜੇ ਕੰਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਬੰਦਾ ਵੀ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕੜਛੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਪਤੀਲੇ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਸਵਾਦੂ ਭੋਜਨ ਹੋਵੇ ਕੜਛੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ। ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਪਤੀਲੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਹ ਕੜਛੀ ਵਿਦਿਆ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਪੜ੍ਹਨੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲੇਕਿਨ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ ਆਪਣੇ 'ਤੇ। ਉਹਦੀਆਂ ਕੁਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੋਟ ਕਰੀ ਜਾਣੀਆਂ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਣੀਆਂ। ਦੂਜਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵਾਹਵਾ-ਵਾਹਵਾ ਕਰੀ ਜਾਣੀ। ਉਹ ਜਿਹੜੇ ਆਮ ਵਿਦਵਾਨ ਨੇ ਉਹ ਬਹੁਤ

ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਏਸ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ ਵਿਦਿਆ। ਐਵੇਂ ਬੋਝ ਚੁੱਕੀਂ ਖੋਤਾ ਬਣਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਨਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸਨਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲੋਕ ਬਹੁਤੇ ਆਉਣ ਮੈਂ ਚਿਲੇ ਕੱਟਾਂ ਤੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਬਣ ਜਾਣ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ। ਇਹ ਵੀ ਵਾਸਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋ ਐਨੀਆਂ ਵਾਸਨਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਕਿੱਥੋਂ ਭਾਲਦੇ ਓਂ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ। ਇਹ ਤਾਂ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।

**ਰਸੁ ਸੁਇਨਾ ਰਸੁ ਰੁਪਾ ਕਾਮਣਿ ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ ॥ ਰਸੁ
ਘੋੜੇ ਰਸੁ ਸੇਜਾ ਮੰਦਰ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ਰਸੁ ਮਾਸੁ ॥
ਏਤੇ ਰਸ ਸਰੀਰ ਕੇ ਕੈ ਘਟਿ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸੁ ॥ ਅੰਗ - ੧੫**

ਜੇ ਉਹ ਰਸ ਲੈਣਾ ਹੈ -

**ਰਾਰਾ ਰਸੁ ਨਿਰਸ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ ॥
ਹੋਇ ਨਿਰਸ ਸੁ ਰਸੁ ਪਹਿਚਾਨਿਆ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੨**

ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਰਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਸ ਕਰ ਦੇ। ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਸ ਕਰ ਦਏਂਗਾ ਫੇਰ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਕਰ ਲਏਂਗਾ। ਜਦੋਂ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆ ਗਿਆ -

ਇਹ ਰਸ ਛਾਡੇ ਉਹ ਰਸੁ ਆਵਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੨

ਜਦੋਂ ਇਹ ਰਸ ਛੱਡ ਦੇਵਾਂਗੇ ਸਾਰੇ ਫੇਰ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਆਏਗਾ।

ਉਹ ਰਸੁ ਪੀਆ ਇਹ ਰਸੁ ਨਹੀ ਭਾਵਾ ॥ ਅੰਗ - ੩੪੨

ਜਦੋਂ ਉਹ ਰਸ ਆ ਗਿਆ ਫੇਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਚੰਗੇ ਲਗਦੇ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਰਸ ਨੇ ਇਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਜੁਬਾਨ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਬੇਅੰਤ ਰਸ ਨੇ ਤੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਰਸ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਦੌੜਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ ਕਹਿੰਦੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦਿਨ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

**ਨਿਮਖ ਕਾਮ ਸੁਆਦ ਕਾਰਣਿ ਕੋਟਿ ਦਿਨਸ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ॥
ਘਰੀ ਮੁਹਤ ਰੰਗ ਮਾਣਹਿ ਫਿਰਿ ਬਹੁਰਿ ਬਹੁਰਿ ਪਛੁਤਾਵਹਿ ॥
ਅੰਗ - ੪੦੩**

ਬੇੜਾ ਜਿਹਾ ਰਸ ਮਾਣਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਪਛੁਤਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

**ਧਾਰਨਾ - ਘਾਣੀ ਪੀੜਨੀ ਨਿਮਾਣੀ ਤੇਰੀ ਜਿੰਦੜੀ,
ਤੱਕੈ ਪਰਾਈਆਂ ਨਾਰੀਆਂ।
ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ ॥
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ ॥
ਸੰਨੀ ਦੇਨਿ ਵਿਖੰਮ ਥਾਇ ਮਿਠਾ ਮਦੁ ਮਾਣੀ ॥
ਕਰਮੀ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪਛੁਤਾਣੀ ॥
ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ ॥ ਅੰਗ - ੩੧੫**

ਕਿੱਡੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਖਤ ਵਾਰਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਏਸ ਨੂੰ। ਇੱਕ ਭੋਗ ਨੇ ਖਾਣ ਦੇ ਪੀਣ ਦੇ, ਮੋਹ ਦੇ, ਗੁੱਸੇ ਦੇ, ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਭੋਗ ਨੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ -

**ਭੋਗਹਿ ਭੋਗ ਅਨੇਕ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਸੁੰਦਿਆ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਬਿਨਾ ਮਰਿ ਮਰਿ ਹੁੰਨਿਆ ॥ ਅੰਗ -
੩੯੮**

ਮਰ-ਮਰ ਰੋਏਂਗਾ ਕਹਿੰਦੇ -

**ਕਪੜ ਭੋਗ ਸੁਗੰਧ ਤਨਿ ਮਰਦਨ ਮਾਲਣਾ ॥ ਅੰਗ -
੩੯੮**

ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੁੰਨਾ ਹੋ ਕੇ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਨ ਦੇ ਉਤੇ ਵਧੀਆ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ-

**ਬਿਨੁ ਸਿਮਰਨ ਤਨੁ ਛਾਰੁ ਸਰਪਰ ਚਾਲਣਾ ॥ ਅੰਗ -
੩੯੮**

ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤਨ ਤਾਂ ਸੁਆਹ ਬਣ ਜਾਏਗੀ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ! ਮਨ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਲਗ ਜਾਵੇ। ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਸਨਾਵਾਂ ਨੇ, ਕੁ-ਰਸ ਨੇ। ਇਹ ਜੋ ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੁੰਦਾ ਲੇਖ। ਇਹ ਤਾਂ ਪੂਰਬਲੇ ਭਾਗ ਹੋਣ, ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਕਿ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਕਰਦਾ, ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਾਲੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਦੁਜੇ ਨੇ ਉਹ ਨਾਮ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਗਏ, ਸੰਸਾਰ ਸਾਰਾ ਰੋਂਦਾ ਹੀ ਰੋਂਦਾ ਹੈ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਬਿਨਾਂ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੇ ਨਾ ਰਸ ਨਾਮ ਦਾ,
ਭਾਗਹੀਣ ਰੋਵੇ ਦੁਨੀਆਂ।**

ਨਾਮ ਰਸ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਝਲਕਾਰਾ ਵੱਜਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਈ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕੋਈ ਸੁੰਨ ਮੁੰਨ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਣਦਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਗੱਲ। ਸਿਰਫ ਸਾਡੇ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਉਹ ਟੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਬੰਧ ਜੁੜਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਿਜਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਜੁੜ ਜਾਏ ਤੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨੀ ਝਰਨਾਹਟ ਵਜੂ, ਕਿੰਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਝਟਕਾ ਮਾਰੂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਰਸ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸ ਹੈ ਇਹ ਅੰਦਰ ਵੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦਾ ਰਸ, ਇਕਾਗਰਤਾ, ਮਨ ਟਿਕ ਜਾਵੇ, ਫੁਰਨੇ ਹਟ ਜਾਣ। ਚਿੱਤ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ ਰਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇੱਕ ਰਸ ਹੋਰ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਨਿਰੁੱਧ ਦਾ ਰਸ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੱਤ ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲੈਣੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਧਿਆਨ ਦੇ ਉਤੇ ਜੋੜ ਲੈਣੀਆਂ। ਜੇ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ ਹੈ,

ਜਾਂ ਸਾਕਾਰ ਦਾ; ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ ਉਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਕਟੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਧਿਆਨ ਧਿਆਨ ਧੋਅ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਝਰਨਾਟਾਂ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਰਸ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਆ ਜਾਏ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬੱਧੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ। ਇੱਕ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਰਸ ਹੈ, ਉਸ ਰਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਸੁੱਧ ਪਿਆਰ ਦਾ ਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਗਰਜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕੋਈ ਵੀ। ਕੇਵਲ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮਿਟ ਜਾਵਾਂ। ਪਕੜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ। ਕੋਈ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਪੂਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਸਮਰਪਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜੇ ਰਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਮਹਾਨ ਰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਉਹ ਜੋ ਸੋਝੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਘਟ-ਘਟ 'ਚ ਵਿਆਪਕ ਦੀ ਉਹ ਨਾਮ ਰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਦਾ ਰਸ ਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਰਸ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਜਿਹੜਾ ਹਰਿ ਰਸ ਹੈ ਇਹ ਵਣਾਂ ਵਿੱਚ, ਦਰਖਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਘਾਹ ਵਿੱਚ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਇਹ ਰਸ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਭਾਗਹੀਣ ਨਹੀਂ ਖਾਇ

**ਇਹੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਵਣਿ ਤਿਣਿ ਸਭਤੁ ਹੈ ਭਾਗਹੀਣ ਨਹੀ ਖਾਇ
॥ ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਲੈ ਨਾ ਪਵੈ ਮਨਮੁਖ ਰਹੇ ਬਿਲਲਾਇ ॥**
ਅੰਗ - ੪੧

ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ, ਮਨਮੁੱਖ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਹਾਂ, ਬਣ ਗਏ ਗੁਰਮੁਖ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਮਨ ਦੀ ਮੱਤ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਮਨ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਲ ਪਵਾਂਗੇ ਫੇਰ ਮਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਚੱਲਿਆ ਕਰਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੁੱਖ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਿਰਲਾਹ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਓਇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਗੈ ਨਾ ਨਿਵਹਿ ਓਨਾ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਬਲਾਇ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਆਪਿ ਹੈ ਆਪੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਹੋਇ ॥
ਆਪਿ ਦਇਆ ਕਰਿ ਦੇਵਸੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਚੋਇ ॥**
ਅੰਗ - ੪੧

ਅੰਦਰੋਂ ਨਹੀਂ ਨਿਵਦੇ, ਆਪਣੀ ਆਕੜ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਨੇ। ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਗੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਹਰਿ ਰਸ ਹੈ ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੈ। ਹੁਣ ਫੇਰ ਰਸ ਕੀ ਹੋਇਆ?

ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਸੀ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ; ਉਹਦਾ ਰੂਪ, ਰੰਗ, ਰੇਖ, ਭੇਖ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੋਈ, ਲੇਕਿਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਇੱਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਜੇ ਕੋਈ ਸਾਕਾਰ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਦਾ

ਹੈ, ਉਹ ਉਸ ਰੂਪ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਚੌਥੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਰਸ ਦੇ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੀ ਹੈ, ਆਪੇ ਹੀ ਰਸ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਉਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਰਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਸਮਝ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਸ ਰੂਪ ਹੋ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕੁਛ-ਕੁਛ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਉਹਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਸਮਝਾਇਆ। ਬਹੁਤ ਬਚਨ ਹੋਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨੂੰ ਕੁਛ-ਕੁਛ ਸਮਝ ਲੱਗ ਗਈ ਕਿ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਪਰ ਅੰਦਰ ਜਦ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਆਹ ਸੁਆਦ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਆਹ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਿਆ ਹੈ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅਜੇ ਜਾਣਦੀ ਨਹੀਂ ਲੇਕਿਨ ਕੇਵਲ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਸੀ। ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੱਕਿਆ ਸੀ। ਅੰਦਰ ਲਹਿ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਥੇ ਤਾਂ ਰਸ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ ਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਕਰਕੇ ਦੇਖ ਲਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਮਸਤਕ 'ਚ ਆ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਉਥੇ ਬੇਰੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉਥੇ ਫੇਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਮੇਰਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਰਸ ਨਹੀਂ ਜੀ ਆਉਂਦਾ, ਬੇਰਸ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਬੰਦਾ। ਆਪਣਾ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਠੀਕ ਕਰੋ।

ਸੋ ਉਹ ਰਸ ਹੁਣ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਮਨ 'ਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਮਨਾਂ! ਤੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਬਈ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧਾ ਪੀਤਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਕੁਛ ਛਕਣ ਲਈ ਲਿਆਵਾਂ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜੇ ਸਮਾਧੀ ਸਥਿਤ ਨੇ। ਘਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਆ ਕੇ ਕਾਹਲੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਾੜਨੀ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਮਲਾਈ ਸਮੇਤ ਦੁੱਧ ਕੱਢਦੀ ਹੈ ਤੇ ਗੜਵੇ 'ਚ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਛੰਨਾ ਉਤੇ ਧਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਛੰਨੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੱਕਰ ਪਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਬਰਤਨ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਫੇਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਾ ਕੇ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਐਨੀ ਦੇਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਾਧੀ ਤੋਂ ਉਥਾਨ ਹੋਏ ਤੇ ਆਪ ਨੇ ਜਦ ਨੈਣਾਂ ਦੀ ਝਾਤ ਦੇਖੀ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਬਹਿ ਗਏ ਉਹ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ। ਸਮਝ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੁੱਧ-ਬੁੱਧ ਭੁੱਲ ਗਏ ਉਸ ਵੇਲੇ, ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਦੋਵੇਂ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠੀ ਰਹੀ। ਅਖੀਰ ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਦੁੱਧ ਲਿਆਈਂ ਹਾਂ ਆਪ ਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕਾਕੋ! ਇਹ ਕੀ ਹੈ ਭਾਈ ਗੜਵੇ ਵਿੱਚ?

ਕਹਿੰਦੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਬੈਠੇ ਓਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਦੁੱਧ ਲਿਆਈ ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪੀਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਾਕੋ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਪੀਓ, ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਪੀਓ।

ਕਿਉਂਕਿ ਭੁੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਣ ਦੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਪੀਓ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਭੁੱਖ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਝਰਨਾਹਟ ਚਲੀ ਗਈ ਕਿ ਮੇਰਾ ਆਦਮੀ ਰੋਜ਼ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਰ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਪੈਸੇ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਥੋੜ੍ਹੇ ਨੇ ਹੋਰ ਚਾਹੀਦੇ ਨੇ ਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਆਪਣੀ ਜੇ ਵੱਡੇ ਜ਼ਮੀਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਤਿੰਨੋਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਿਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਦੁੱਧ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ਪਿਲਾਓ। ਮੈਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਿਲਾਓ। ਉਹ ਅਣਡਿੱਠਾ ਰਸ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚੋਂ ਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਗਦੀ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ 'ਚੋਂ ਇਹ ਨਿਕਲ ਨਾ ਜਾਵੇ।

ਕਿਉਂਕਿ ਰਸ ਬੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਪੂ ਜੀ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਨੇ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' 'ਚ, ਉਹ ਬੈਠੇ ਭਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਜੀ (ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਸ਼ਕਰੀਆਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਬੰਦਾ। ਨਾਮ ਸੀ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ, ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛੀ। ਉਹਨੇ ਕੀ ਕਰਿਆ ਸਾਂਗ ਲਾਹੁੰਦੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਸਭ ਦੀ ਸਾਂਗ ਲਾਹੁੰਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਮਾਲਾ ਸੀ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਸੀ ਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਆ ਗਿਆ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਆ ਕੇ ਲੱਜ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਮਾਲਾ ਫੇਰੀਦੀ ਹੋ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੱਜ ਲੈ ਆਇਆ ਖੂਹ ਵਾਲੀ ਵੱਡੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਹੱਥ ਜਿਹਾ ਮਾਰੀ ਜਾਵੇ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਮਾਰਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਮਾਰੇ। ਮਸ਼ਕਰੀ ਕਰੇ। ਐਨੇ ਨੂੰ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੇ ਨੇਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਏ। ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕੋਈ ਐਸੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪਈ ਦੜਮ ਕਰਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਗਿਰਦਾ ਹੀ ਮੱਥਾ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਧਰਤੀ ਨਾਲ, ਤੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਪੂ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਥੱਲੇ ਗਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ! ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਸਾਵਧਾਨ ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ! ਹੋਰ ਕੁਛ ਕਰ ਲਈਂ, ਆਹ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਦ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਥੱਲੇ ਗਿਰ ਕੇ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਤੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੀ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਇਆ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦੇ ਧਨ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਨਾਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ।

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉੱਚੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ? ਸਤਿਨਾਮ ਕਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ਓਂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹਨੂੰ ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਕੋਈ। ਫੇਕੇ ਫਾਇਰ ਤਾਂ ਸਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਚੱਲ ਗਿਆ ਧਮਾਕਾ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਹੋਣਾ

ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੀ। ਉਹਨੇ ਤਰਕ ਕਰੀ ਕਹਿੰਦਾ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਆ ਜਾਇਓ। ਨਵੀਂ ਸੰਗਤ ਸੀ ਅਜੇ ਪ੍ਰਭਾਵ 'ਚ ਆਈ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇੱਕ ਬਾਣ ਦੀ ਰੱਸੀ ਲੈ ਆਓ। ਜਿੰਨੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਫੜ ਲਓ। ਪਿੰਨਾ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਰੱਸੀ ਫੜਦੇ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਫੜ ਲਈ। ਇੱਕ ਪਾਸਾ ਆਪ ਫੜ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ, ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਛੱਤੀ ਜੁੱਗ ਕਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਮੈਂ ਉੱਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ। ਇਹ ਨਾਮ ਓਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਬਗਦਾਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਾਂਗ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਬਗਦਾਦ ਦੀ ਨਗਰੀ ਸੁੰਨ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪੀਰ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਐਨੀ ਆਵਾਜ਼, ਐਨੀ force ਏਸ ਆਵਾਜ਼ 'ਚ ਕਿ ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਹੀ ਸੁੰਨ-ਸੁੰਨ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ ਮੈਂ ਨਾਮ ਉਹ ਨਾਮ ਮੈਂ ਉੱਚੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਉੱਚੀ ਬੋਲਿਆ, ਐਸਾ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਜਿੰਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੈਠੇ ਸੀ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਗਏ, ਹੋਸ਼ ਹੀ ਨਾ ਰਹੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਨਾਮ ਨਿਕਲ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਏ 'ਤੇ ਖੱਲ ਪਾ ਕੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਫੇਰ ਤੁਹਾਡੀ ਆਹ ਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਰਹਿ ਜਾਏਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਜਿਹੜੀ ਆਹ ਤਾਕਤ ਮੈਂ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ -

ਜਬ ਲਗ ਖਾਲਸਾ ਰਹੇ ਨਿਆਰਾ।

ਤਬ ਲਗ ਤੇਜ ਦੀਓ ਮੈ ਸਾਰਾ।

ਜਬ ਇਹ ਗਏ ਬਿਪਰਨ ਕੀ ਰੀਤ।

ਮੈਂ ਨਾ ਕਰੋਂ ਇਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤ।

ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਗੱਲ ਲੈ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਨਾਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਿਕਲਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੁਸੀਂ ਫੇਰ ਖੁਆਰ ਹੋਵੋਗੇ। ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੁਆਰ ਹੋਵੋਗੇ। ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ, ਤੁਹਾਡਾ ਮਾਣ ਸਭ ਮਿਟ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਗਏ ਨੂੰ ਘੁਮਾਰ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਰੋਮ-ਰੋਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਨੇ, ਧਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸੁਣਦੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀ, ਹੁਣ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਓਹੀ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਆ ਰਹੀ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੇ ਸਾਰੇ ਵਣਾਂ ਦੇ ਪੰਖੇਰੂ।

ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ

ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ॥ ਅੰਗ - ੧੨੬੫

ਹਰਹਟ ਭੀ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਬੋਲਹਿ ਭਲੀ ਬਾਣਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੦

ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਹਲਟ ਦੀ ਘੂੰ-ਘੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੀ,

ਤੂੰ-ਤੂੰ ਸੁਣਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਛੀਆਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਪੰਛੀ ਬੋਲ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਇਹਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਬਗੈਰ ਬੋਲਣ ਤੋਂ। ਲੇਕਿਨ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਧੁਨੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਚਾਰੋਂ ਪਾਸੇ। ਦਰਖਤਾਂ ਵਲ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਜੀਭਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਪਰਤੀਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਨੇ ਤੇ ਘਾਹ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਈ ਉਹ ਵੀ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਫਸਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਫਸਲ ਨਾਮ ਜਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦਰਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਈ ਦਰਿਆ ਨਾਮ ਜਪ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਈ, ਧਰਤੀ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖ ਲਿਆ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਧਾਰਨਾ - ਧਰਤ ਪਾਤਾਲ ਤੇ ਕੁਦਰਤ ਸਾਰੀ,
ਨਾਮ ਧਿਆਵੇ ਹਰੀ ਦਾ।**

ਜਿਧਰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ, ਜਿਧਰ ਨਿਗ੍ਹਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੇ ਕੁਛ ਸੁਣਦੀ ਹੈ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਜੀਭਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਾਮ ਜਪ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

**ਧਰਤਿ ਪਾਤਾਲੁ ਆਕਾਸੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਸਭ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਰਾਮ ॥
ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੋ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਨਿਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਰਾਮ ॥
ਵਣੁ ਤ੍ਰਿਣੁ ਸਭੁ ਆਕਾਰੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ਰਾਮ ॥
ਨਾਨਕ ਤੇ ਹਰਿ ਦਰਿ ਪੈਨਾਇਆ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ
ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਮਨੁ ਲਾਵੈ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੫੪੦**

ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ, ਆਪ ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਚ ਨੇ, ਬੋਪਾਰਾਏ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ। ਆਪ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ, ਸਰੀਰ ਆਪ ਦਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਵੱਸਥ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਾਬਾ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ। ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦਾ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਇਆ, ਜਦੋਂ ਟੂਟੀਆ ਲਾ ਕੇ ਦੇਖਣ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਬੀਮਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ, ਬਾਰ-ਬਾਰ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਿਤੇ, ਕਦੇ ਕਿਤੇ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਡਾਕਟਰ ਜੀ! ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਕਦੇ ਕਿਤੇ ਲਾਉਂਦੇ ਓਂ ਕਦੇ ਕਿਤੇ, ਲੱਤਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਉਂਦੇ ਓਂ, ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਲਾਉਂਦੇ ਓਂ। ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ, ਕਹਿੰਦਾ ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣੋ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਗੱਲ? ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ 'ਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਧੁਨ ਉੱਠ ਰਹੀ ਹੈ। ਐਨਾ ਨਾਮ 'ਚ ਲੀਨ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਹੀ ਨਾਮ ਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਮਹਾਰਾਜ! ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਮ ਜਪਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕੰਨ ਲਾ ਤਾਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ। ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕੰਨ ਲਾਇਆ। ਕਹਿੰਦੇ ਕੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ-

ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕੰਪ ਨੂੰ ਲਾ। ਜਦੋਂ ਕੰਪ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਕੰਪ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਓਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨਾਮ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ -

**ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ॥
ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸੁਨਨ ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ॥ ਅੰਗ - ੨੮੪**

ਇਹ ਸਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਮ ਦੇ ਆਸਰੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਉਹ ਧੁਨ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ -

**ਪ੍ਰਿਥਮ ਓਅੰਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ
ਸੋ ਧੁਨ ਪੂਰ ਜਗਤ ਮੇ ਰਹਾ।**

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਧੰਨੀ ਹੋ ਗਈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਧੰਨੀ। ਧੰਨੀ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਚੀਜ਼ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਹ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਨਾਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬੰਦ ਤੋਂ, ਕਿੰਨੀ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਈ। ਕਿੰਨੀ ਉਹਦੀ ਘਾਲ-ਕਮਾਈ ਹੋਏਗੀ ਕਿਸੇ ਜਨਮ ਦੀ ਦੁੱਧ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹੈ, ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਪੀ ਲੈ ਬੀਬਾ! ਤੁਹਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਹਿੰਦੀ ਨਾ ਬਾਬਾ ਜੀ! ਮਹਾਰਾਜ! ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਿਲਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਿਹੜਾ ਰਸ ਜਿਹਾ ਆਇਆ ਹੈ ਆਹ ਪਿਲਾ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰਨ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਤੇ ਨਾਮ ਹੀ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਣਾਈ ਕੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

**ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-
ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ-
.....!**

ਇੱਕ ਧੁਨ ਲੱਗ ਗਈ, ਇੱਕ ਟਕ ਲੱਗ ਗਈ, ਹੁਣ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਧਿਆਨ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁੱਧ ਤਾਂ ਅਜੇ ਪਿਲਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਹੀ ਗੱਲ 'ਚ ਪੈ ਗਈ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਆਈ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਆ ਬੇਟਾ! ਲਿਆ ਕਾਕੋ! ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਦੁੱਧ ਪੀਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਜਿਹੜਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਐਵੇਂ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਚਾਰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਿਆਓ। ਜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਹੋਵੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਰ ਮੇਰੀ ਸੁਰਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਲੱਗਣੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਤਾਂ ਮਨ ਦੌੜਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਨੀਵੇਂ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਬਹੁਤ ਹੇਠਾਂ ਪਏ ਹਾਂ। ਗਲਤ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਪਏ ਹਾਂ, ਗੰਦ ਮੰਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜੀਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਗੰਦ ਮੰਦ ਦੇ ਰਸ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਸਕਿਆ।

ਚਲਦਾ.....

(ਪੰਨਾ 28 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਪੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ,
ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜੜ੍ਹ ਆਪਣੀ ਆਪੇ ਪੱਟਦੈ,
ਨਿੰਦਕ ਕਰਕੇ ਨਿੰਦਿਆ ਗੁਰਾਂ ਦੀ।
ਕੁਤਾ ਰਾਜਿ ਬਹਾਲੀਐ ਫਿਰਿ ਚਕੀ ਚਟੈ।
ਸਪੈ ਦੁਧੁ ਪੀਆਲੀਐ ਵਿਹੁ ਮੁਖਹੁ ਸਟੈ।
ਪਥਰੁ ਪਾਣੀ ਰਖੀਐ ਮਨਿ ਹਠੁ ਨ ਘਟੈ।
ਚੋਆ ਚੰਦਨੁ ਪਰਿਹਰੈ ਖਰੁ ਖੇਹੁ ਪਲਟੈ।
ਤਿਉ ਨਿੰਦਕੁ ਪਰਨਿੰਦਹੁ ਹਠਿ ਮੂਲਿ ਨ ਹਟੈ।
ਆਪਣੁ ਹਥੀ ਆਪਣੀ ਜੜ ਆਪਿ ਉਪਟੈ।**

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ, ੩੫/੧

ਇਹਦੇ ਅੰਦਰ ਆਦਤਾਂ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਐਸੀਆਂ ਉਥਾਨਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਸਾਲਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਦੱਸੀਆਂ ਨੇ। ਸੱਪ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਪਿਲਾਈ ਜਾਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁੱਟਦਾ, ਵਿਹੁ ਸੁੱਟੇਗਾ। ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪਾਣੀ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਗਧੇ ਨੂੰ ਚੋਆ ਚੰਦਨ ਲਾ ਦਿਓ, ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਸੁਗੰਧੀਆਂ, ਸਪਰੇਆਂ ਕਰ ਦਿਓ। ਪਰ ਉਹ ਖੇਹ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲਿਟੇਗਾ। ਜਿਹਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਿੰਦਾ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਉਹਦੇ ਪੇਟ 'ਚ ਰੋਟੀ ਹਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦਸ ਬੰਦਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੇ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿੰਦਕ ਨੇ ਤਾਂ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਨੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਆਪਣੁ ਹਥੀ ਆਪਣੀ ਜੜ ਆਪਿ ਉਪਟੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੫/੧

ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਸੰਤ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਨਿੰਦਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਤੇ ਚਲਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ -

**ਕਬੀਰ ਸਭ ਤੇ ਹਮ ਬੁਰੇ ਹਮ ਤਜਿ ਭਲੇ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥
ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥**

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰੇਗਾ ਕਦੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਕਹੇਗਾ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜ਼ਰੂਰ ਮੇਰੇ 'ਚ ਕੋਈ ਬੁਰਿਆਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਛੋਟਾ ਹੋ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ-

ਜਿਨਿ ਐਸਾ ਕਰਿ ਬੁਝਿਆ ਮੀਤੁ ਹਮਾਰਾ ਸੋਇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੬੪

ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਬੁੱਝ ਲਈ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡਾ ਮਿੱਤਰ ਹੈ। ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਹੈ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਪਾਪ ਲੈ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਕਰਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਮੋਟੇ ਪਾਪ ਜਿਹੜੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਇਹ ਵੀ ਇਹ ਮੈਲ ਮੂੰਹ ਦੇ ਨਾਲ ਚੱਟ ਲੈਣਾ। ਸੰਤ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰ ਦਿਓ। ਉਹ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਨਿੰਦਉ ਨਿੰਦਉ ਮੇ ਕਉ ਲੋਗੁ ਨਿੰਦਉ ॥

ਨਿੰਦਾ ਜਨ ਕਉ ਖਰੀ ਪਿਆਰੀ ॥

ਨਿੰਦਾ ਬਾਪੁ ਨਿੰਦਾ ਮਹਤਾਰੀ ॥

ਅੰਗ - ੩੩੯

ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੈਕੁੰਠ ਜਾਈਐ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਸਵਰਗਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਹਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਵੇ। ਸੋ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੋਂ ਇਹਦਾ ਪਾਪ ਐਨਾ ਵੱਡਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਜਮਲੋਕ ਦਾ ਧਰਮਰਾਜ ਹੈ ਉਹ ਥਰ-ਥਰ ਕੰਬਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਣ ਲਗਦੀ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੰਬਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੈਂ ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਰੱਖਾਂਗਾ ਕਿੱਥੇ। ਕਿਹੜਾ ਨਰਕ ਬਣਾਵਾਂਗਾ ਇਹਦੇ ਵਾਸਤੇ। ਇਹ ਨਰਕ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸਭ ਤੋਂ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਨਵਾ ਨਰਕ ਬਣਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਜਮ ਥਰ ਥਰ ਕੰਬਦੇ ਨੇ,
ਪਾਪ ਦੇਖ ਕੇ ਗੁਰ ਨਿੰਦਕ ਦੇ।**

ਭਾਇਣੁ ਮਾਣਸ ਖਾਵਣੀ ਪੁਤੁ ਬੁਰਾ ਨ ਮੰਗੈ।

ਵਡਾ ਵਿਕਰਮੀ ਆਖੀਐ ਧੀ ਭੈਣਹੁ ਸੰਗੈ।

ਰਾਜੇ ਧੋਹੁ ਕਮਾਂਵਦੇ ਰੈਬਾਰ ਸੁਰੰਗੈ।

ਬਜਰ ਪਾਪ ਨ ਉਤਰਨਿ ਜਾਇ ਕੀਚਨਿ ਗੰਗੈ।

ਬਰਹਰ ਕੰਬੈ ਨਰਕੁ ਜਮੁ ਸੁਣਿ ਨਿੰਦਕ ਢੰਗੈ।

ਨਿੰਦਾ ਭਲੀ ਨ ਕਿਸੈ ਦੀ ਗੁਰ ਨਿੰਦ ਕੁਢੰਗੈ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ ੩੫/੪

ਪੂਰੇ ਸਮਰੱਥ ਦੀ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੀ ਭੈਣ ਹੈ ਉਹ ਬਾਕੀ ਪੁੱਤਾਂ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜਾ ਵਿਸ਼ਈ ਬੰਦਾ ਧੀ ਭੈਣ ਤੋਂ ਸੌਗ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਕੂਟ ਨੀਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰੋਹ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਅੰਬਸੈਡਰ ਹੁੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਜਰ ਪਾਪ ਜਿਹੜੇ ਨਿੰਦਿਆਂ ਦੇ ਨੇ, ਗੰਗਾ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕਰ ਲਓ ਲਹਿੰਦੇ ਨਹੀਂ। ਧਰਮਰਾਜ ਥਰ-ਥਰ ਕੰਬਦਾ ਹੈ ਨਿੰਦਕ ਦੇ ਢੰਗ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ। ਨਿੰਦਾ ਤਾਂ ਭਲੀ ਕਿਸੇ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਾੜੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨੇ ਆਪੇ ਹੀ ਲਹਿਣੇ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਨਾਉਂ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਦੇਖੋ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਓ ਨਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਉਹਦੇ ਕੋਲ, ਲੋਕ ਭੇਟਾ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਗਿਹਸਤੀ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨੇ ਜੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਲੋਕੋ ਜਾ ਕੇ ਦਸਦੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਸਾਡਾ ਭੇਖ ਲੈ ਲਵੋ। ਜੇ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ ਵਿਰਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਬਾਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਵੀ ਘਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਘਰਵਾਲੀ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੋਲ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਦੇਖੋ! ਮੂੰਹ ਪੁਆਉਣਾ ਹੈ ਤੁਸੀਂ? ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਪਿੰਡ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਹੋ ਜਾ ਕੇ ਕਿ ਮੀਂਹ ਪਾ ਦਿਓ। ਫੇਰ ਤਾਂ ਕੰਮ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਜੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੇ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਤਾਂ ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ ਤੂੰ ਇੱਥੋਂ ਚਲਿਆ ਜਾਹ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਲੈ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਹੈ? ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖੋ ਜੇ ਆਪ ਨਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਚਾਰ ਬੰਦੇ ਲੱਗ ਜਾਇਓ, ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਫੜ ਲਿਓ, ਦੋ ਪਿੱਛੋਂ ਧੱਕਣ ਲੱਗ ਜਾਓ ਤੇ

ਕੱਢ ਕੇ ਆਓ। ਉਹਦੇ ਪਿੰਡ ਜੂਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪੈਂਦੇ ਸਾਰ ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਮਉਲੇਧਾਰ ਮੀਂਹ ਵਰਸਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ, ਡਾਗਾਂ ਮੋਢਿਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਈਆਂ, ਬਰਫ਼ੇ ਚੁੱਕ ਲਏ। ਜਿਵੇਂ ਬੜਾ ਕੋਈ ਕਿਲ੍ਹਾ ਫਤਹਿ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੰਡਾਸੇ ਲਈਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸਵਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਲੈ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਸਿੱਖ ਹੋਣੇ ਨੇ, ਮਾੜਚੂ-ਮਾੜਚੂ ਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਲਾ ਹੀ ਫੇਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚ ਕੇ। ਆਪਣੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਜੇ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਗੱਲਾਂ ਬਾਤਾਂ ਨਾਲ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ, ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ। ਜੇ ਨਾ ਗਿਆ ਫੇਰ ਦੂਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੱਢਾਂਗੇ। ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਫਸਲਾਂ ਜਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਤਾਂ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਏ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ। ਰੋਲਾ ਮਚਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸੁਣੋ ਜੀ ਗੱਲ ਇੱਕੋ ਹੀ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਦੇ ਨੇ ਜਾ ਕੇ। ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈਂ ਇੱਥੇ। ਬਾਲ-ਬੱਚੇ ਨੇ ਤੇਰੇ। ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਤਪਾ ਹੈ ਜਿਹਨੇ ਘਰ-ਬਾਰ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ, ਕੋਈ ਬਾਲ-ਬੱਚਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਲੈਣ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦੇਣ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੇਰੇ ਆਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉਤੇ ਕਸ਼ਟ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਦੇਖ ਲੈ ਇਲਾਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਆ ਗਿਆ, ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਪੈ ਰਿਹਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਭਾਈ! ਕਹਿੰਦੇ ਫੇਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੀਂਹ ਪੁਆਓ ਤੇ ਜੇ ਨਾ ਪੁਆਇਆ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਓ। ਅਸੀਂ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣੀ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਦੀ ਵੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਇਹ ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਹ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ, ਜੀਵਾ ਦੇ ਪੁੰਨ ਵੱਧ ਜਾਣ ਮੀਂਹ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪਾਪ ਵੱਧ ਜਾਣ ਫੇਰ ਬੇਅੰਤ ਮੀਂਹ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਔੜ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੁਦਰਤ ਚਲਾਉਣੀ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਉਹਦੇ 'ਚ ਕਿਵੇਂ ਦਖਲ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ -

ਦੈ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਕਿਸੈ ਦੋਸੁ ਕਰੰਮਾ ਆਪਣਿਆ ॥

ਜੇ ਮੈ ਕੀਆ ਸੋ ਮੈ ਪਾਇਆ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਅਵਰ ਜਨਾ ॥

ਅੰਗ - ੪੩੩

**ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਦੋਸ਼ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੇਵੋ,
ਦੋਸ਼ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ।**

ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਰਮ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਲ ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ ਭੁਗਤਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦੇ ਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ, ਜਦੋਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਆਏ ਓ, ਉਦੋਂ ਦੇ ਹੀ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਬਿਪਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੱਥੇ ਟਿਕਾਉਂਦੇ ਓ ਗ੍ਰਿਹਸਤੀ ਹੋ ਕੇ। ਜੇ ਮੱਥੇ ਹੀ ਟਿਕਾਉਣੇ ਸੀ ਤਾਂ ਸਾਧੂ ਬਣਨਾ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਘਰ-ਬਾਰ 'ਚ ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਓ। ਇਹ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਇਕੁ ਫਿਕਾ ਨ ਗਲਾਇ ਸਭਨਾ ਮੈ ਸਚਾ ਧਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਮਾੜੇ ਤੋਂ ਮਾੜੇ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਫਿੱਕਾ ਨਾ ਬੋਲੋ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਹੈ -

ਹਿਆਉ ਨ ਕੈਹੀ ਠਾਹਿ ਮਾਣਕ ਸਭ ਅਮੋਲਵੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਬੇ-ਮੁੱਲੇ ਦਿਲ ਨੇ, ਆਹ ਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਤੋੜੋ -

ਸਭਨਾ ਮਨ ਮਾਣਿਕ ਠਾਹਣੁ ਮੂਲਿ ਮਚਾਂਗਵਾ ॥

ਜੇ ਤਉ ਪਿਰੀਆ ਦੀ ਸਿਕ ਹਿਆਉ ਨ ਠਾਹੇ ਕਹੀ ਦਾ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੮੪

ਦਿਲ ਨਾ ਤੋੜੀਂ ਕਿਸੇ ਦਾ। ਜੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਚਾਹ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਲ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਤੋੜੀਂ।

ਈਸ਼ਰ ਬਿਖੈ ਅਰੋਪਹਿ ਦੇਸ਼।

ਨਿਜ ਕਰਮਨ ਗਤਿ ਕੀ ਨਹਿ ਹੋਸ਼।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਜ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੭

ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪਦੇ। ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ ਪੀਂਦੇ ਹਾਂ ਮੁੱਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਭੋਰਾ ਜਿੰਨਾਂ ਵੀ ਉਹਦਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੀਣ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ ਉਹਦਾ ਸ਼ੁਕਰੀਆ ਅਦਾ ਕਰਿਆ? ਮੀਂਹ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਗਏ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਸੁਣਨੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਭਾਈ! ਜੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨੀ, ਜੇ ਸਾਡੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗ ਗਿਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਗੱਡੇ ਲਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਮਾਨ ਤੁਹਾਡਾ ਛੱਡ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਐਨਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਮਾਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਮਾਲਕ, ਆਹ ਮੂਰਖ ਲੋਕ ਕੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਭੰਡਾਰਾ ਸੀ ਖਿਮਾ ਦੇ। ਸਤਿਪੁਰਸ਼ ਖਿਮਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਸਤ ਸੰਤੋਖਿ ਰਹਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ॥

ਖਿਮਾ ਗਹਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੦੩੦

ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵੀ ਖਿਮਾ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਇੱਕ ਖੜੂਰ ਦੀ ਜੂਹ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੰਢੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਉਹ ਫੇਰ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਬਹਿ ਗਏ। ਮੰਜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਲਓ ਭਾਈ ਜੂਹ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇੱਥੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਣਾ ਤੁਸੀਂ ਦੂਰ ਜਾਓ।

ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਚਲੋ ਭਾਈ ਜਿਵੇਂ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਉਵੇਂ ਕਰ ਲਓ। ਕਹਿੰਦੇ, ਰਜਾਦਾਂ ਖਾਂ ਥੋਹ ਪਿਆ ਹੈ ਇੱਕ, ਇੱਥੋਂ ਸੱਤ ਕੁ ਮੀਲ 'ਤੇ ਹੈ, ਚਲੋ ਉਥੇ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਯੁੱਧ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕੜਕਵੀਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਥੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਮੰਜਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ। ਛੇਤੀ-ਛੇਤੀ ਜਾ ਕੇ ਸਰਕੜੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਲਿਆਂਦੇ, ਛੱਪਰੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਮੰਜੇ ਦੇ ਉਤੇ। ਥੋੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਛੱਪਰੀਆਂ ਪਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੰਗਤ ਵਾਸਤੇ। ਸੰਗਤ ਆਉਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਖੜੂਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਫੇਰ ਇੱਥੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਾਫੀ ਤਕਲੀਫ

ਵਧ ਗਈ, ਦਸ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਸਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਦੋਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਏ। ਤਾਂ ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਏ ਨੇ ਤੇ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਰੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਦਸਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਿੱਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਆਹ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਿਉਂ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਏ ਨੇ। ਉਹ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਬੀਜ ਸੀ ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ, ਇੱਕ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

.....**ਤਿਨ ਕੀ ਬਰਕਤਿ ਖਾਹਿ ਅਸੰਖ ਕਰੋਤੇ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਜਿਹੜੇ ਮਨ ਤੇ ਚਿੱਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਵਿਚਲੇ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਰਕਤ ਫੇਰ ਅਸੰਖ ਲੋਕ ਖਾਂਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਰੋ-ਰੋ ਕੇ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਬਾ! ਤੇਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਾੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਬੜਾ ਫਿੱਕਾ ਬੋਲੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣਾ ਪਲੰਘਾ ਚੁਕਾ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਨੇ। ਰਜ਼ਾਦਾ ਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਰੋਹੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬੜਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੇ ਇੱਕ ਫੁਰਨਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਕੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਰਕ ਕਰ ਦੇਣ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਬੜੇ ਮੰਦਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨੇ -

**ਧਾਰਨਾ - ਮੰਦਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਖਹਿੰਦੇ ਨਾਲ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ।
ਓਇ ਲੋਚਨਿ ਓਨਾ ਗੁਣੈ ਨੇ ਓਇ ਅਹੰਕਾਰਿ ਸੜਦੇ ॥
ਓਇ ਵਿਚਾਰੇ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਜਾ ਭਾਗ ਧੁਰਿ ਮੰਦੇ ॥**

ਅੰਗ - ੩੦੬

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਐਡੇ ਮੰਦੇ ਭਾਗ ਹੋ ਗਏ ਤੁਹਾਡੇ। ਤੁਸੀਂ ਭੋਰਾ ਜਿੰਨੀ ਵੀ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਕਰੀ ਤੇ ਫਿੱਕੇ ਬੋਲ ਬੋਲੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ! ਤਪੇ ਨੇ ਤਾਂ ਹੱਦ ਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇੱਕ ਵੀ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਖਿਮਾ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਸੀ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਰਬਤ ਠੰਢ ਨਿਰੀਓ ਉਥੇ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਸੀ, ਇੱਕ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਚੌਧਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਆਓ ਬੁਲਾ ਕੇ। ਚੌਧਰੀ ਬੁਲਾ ਲਏ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿਉਂ ਬਈ ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਲਿਆ। ਨੀਵੀਆਂ ਪਾਈਂ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੀਂਹ ਪਾ ਲਿਆ? ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਐਡੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹਦਾ ਕੀ ਦੋਸ਼ ਲਗਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਭੁਲੜੇ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਜਾਓ ਉਹਨੂੰ ਤਪੇ ਨੂੰ ਕਹੋ ਮੀਂਹ ਪੁਆਵੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਪੁਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜੀ ਬਹਾਨੇ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਜਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਬੱਦਲ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦਿਨ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਓ ਅਸੀਂ ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਦੇਈਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਪੰਜਾਲੀ ਲਿਆਓ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਅਲਕ ਬੋੜ੍ਹਕਾ ਜੋੜ ਲਓ, ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਪੇ ਦੇ ਗਲ 'ਚ ਪਾ ਦਿਓ। ਪਾ ਦਿਓਗੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਕੁਛ ਕਰਾ ਲੈ ਬਾਬਾ, ਸਾਨੂੰ

ਮੀਂਹ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਜਾਓ ਫੇਰ ਜਿਹਦੇ-ਜਿਹਦੇ ਖੇਤ 'ਚ ਲੈ ਜਾਓਗੇ ਉਥੇ ਹੀ ਮੀਂਹ ਪੈ ਜਾਏਗਾ। ਦੌੜੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਭੋਰੇ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਓਏ ਤਪਾ! ਓਏ ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤਪਾ, ਸ਼ਿਵਨਾਥ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ। ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦਾ ਕੈਸਾ ਬਕਵਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲੀਦਾ ਹੈ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਓਵੇਂ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ ਜਿਵੇਂ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ। ਮੀਂਹ ਪੈਣਾ ਹੈ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ, ਪੈਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਜਦ ਪੰਜਾਲੀ 'ਚ ਤੇਰਾ ਗਲ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਬੋੜ੍ਹਕਾ ਬੱਛਾ ਜੁੜਿਆ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਛੇਤੀ ਆ ਜਾ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਨੇ ਮੀਂਹ ਪੁਆਉਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਫੜੋ ਇਹਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਸੱਚੀਓ' ਹੋ ਗਏ ਤਿਆਰ। ਨੱਠ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜਾਲੀ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਗਲ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜਿਹਦਾ ਖੇਤ ਪਹਿਲਾ ਸੀ ਜਦ ਉਥੇ ਗਏ, ਮੂਸਲਾਧਾਰ ਮੀਂਹ ਵਰਸਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਅਗਲੇ 'ਚ ਗਏ ਬਹੁਤਾ ਹੀ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਅਗਲੇ 'ਚ ਗਏ ਫੇਰ, ਪਵੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਹੀ। ਨਾਲ ਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਖੇਤ 'ਚ ਤਾਂ ਆ ਜਾਓ। ਐਧਰਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਕਿਉਂ ਛੱਡਦੇ ਓ, ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ ਲੱਗੇ ਖਿੱਚਾ-ਖਿੱਚੀ ਕਰਨ। ਅਖੀਰ ਅਧਮੋਇਆ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਹੜੇ ਤਕੜੇ ਸੀ ਉਹ ਬਾਹਾਂ ਫੜ ਕੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਮਾੜੇ ਸੀ ਉਹ ਵਿਚਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਧੂਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਤਪੇ ਦਾ ਸਾਹ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਫੇਰ ਸੁੱਖ ਪਾ ਲਿਆ? -

**ਧਾਰਨਾ - ਸੁਖ ਕਦੇ ਨਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜੀ,
ਮੁਗਧ ਨਰ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਦੇ।**

ਅਖੀਰ ਖਿੱਚ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਬਾਂਹ ਆ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਲੱਤ ਆ ਗਈ। ਜਿਹੜਾ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਹੀ ਮੀਂਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ ਬਾਂਹ ਤਾਂ ਵੱਡੀ ਹੈ ਅੱਧੀ ਕੁ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦੇ। ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਮੀਂਹ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਆ ਗਏ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਕੋਲ। ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖਿਆ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕਰੀ, ਉਹ ਭੁਲੜੇ! ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਜੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਸਿੱਖ ਮੀਂਹ ਪੁਆ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੁਆ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਆਉਂਦੇ, ਮਿੰਨਤ ਕਰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਰੋਹਬ ਨਾਲ ਆਏ ਓ, ਧਮਕੀਆਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਤੁਸੀਂ ਧਮਕੀ ਦਿੰਦੇ ਓ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ। ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਰਾਖਾ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡਾ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੱਖ ਦਾ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਪਿੰਡ 'ਚ। ਕਹਿੰਦੇ, ਹਾਂ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਸਭ ਇਸ ਤਪੇ ਨੇ ਕਹਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚਲੋ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਖਿਮਾ ਮੰਗੋ ਜਾ ਕੇ।

ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੁਣ ਖਿਮਾ ਮੰਗਣ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੋਸ ਚੁੱਕ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਫੁਲਕਾਰੀ ਲੈ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੁੜ ਦੀ ਭੇਲੀ ਲੈ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਚਾਟੀ ਭਰ ਲਈ। ਕਿਸੇ ਮਿੱਠਾ ਲੈ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਾਣੇ ਲੈ ਲਏ, ਚੁੱਕੀਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਲੂਸ ਕੱਢੀਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਵਿਚੇ ਬੀਬੀਆਂ, ਵਿਚੇ ਭਾਈ; ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲੈਣਾ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ ਦੇਣਗੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਜਾੜਾ ਪੈ ਜਾਊਗਾ

ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੰਡ ਦਾ। ਤੁਸੀਂ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਪਿੱਛੇ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਗਏ ਉਥੇ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਿੱਠ ਕਰ ਲਈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਏ। ਆਪ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਬੈਰਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕੀ ਭੁੱਲ ਕਰ ਲਈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਬਾਬਾ ਅਮਰਦਾਸ! ਤਪੇ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੂੰ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਾ ਸੁਣ ਸਕਦਾਂ ਨਾ ਸਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤਾਕਤ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਸਹਿ ਸਕਾਂ। ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਮੇਰੀ ਭੁੱਲ ਕੱਢੋ। ਕਹਿੰਦੇ, ਭੁੱਲ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਠੀਕ ਹੈ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਐਨਾ ਹੀ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦੇ ਮਨ 'ਚ ਐਨਾ ਹੀ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਸੁਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸੁਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕੰਨਾਂ 'ਚ, ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਪਿਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸੁਣੀਏ, ਹੋਰ ਸੁਣੀਏ, ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦਸਦਾ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਤਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸਗੋਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਫੜ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰੀ ਕਿਉਂ? ਉਹ ਪਿਆਰੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਦੂਜੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਗੱਲ ਸੁਣ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਹ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦਾ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਚੰਗਾ ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਹੋ ਗਿਆ; ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆਮ ਹੀ ਆਉਣੀਆਂ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਕੁਦਰਤੀ ਆਉਣੀਆਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼ਕਤੀ ਆਉਣੀ ਹੀ ਆਉਣੀ ਹੈ ਪਰ ਦੇਖੋ ਭਾਈ! ਇਹ ਦਿਖਾਉਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਵਰਤਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਦੇ ਵੀ। ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਆਪਣੇ ਨਿਜ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਤੇ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਵਾਦ ਦਿਖਾਵਾਂ ਇਹਨੂੰ। ਉਹ ਕਰ ਸਕਦੇ ਨੇ ਸਭ ਕੁਛ ਜੇ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਸਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਕੌਣ ਨੇ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਆਇਆ ਹੈ?

ਰਸਤੇ 'ਚ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੀ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ। ਕਹਿੰਦੇ, ਲਿਆਓ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਨੇੜੇ ਆਏ, ਭੇਟਾ ਧਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤੇ ਲਾਈਨਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੁਮ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰੇ ਹਮ ਅਪਰਾਧੀ ਸਦ ਭੂਲਤੇ।

ਹਮ ਅਪਰਾਧੀ ਸਦ ਭੂਲਤੇ ਤੁਮ ਬਖਸ਼ਣਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਮ ਅਵਗਨ ਕਰਹ ਅਸੰਖ ਨੀਤਿ ਤੁਮ ਨਿਰਗੁਨ ਦਾਤਾਰੇ ॥

ਅੰਗ - ੮੦੯

ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਅਸੀਂ ਕਰ ਲਈ। ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ, ਇੱਕ ਕੱਚੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਕੇ ਪਾਖੰਡੀ ਦੇ ਲੜ ਲਗ ਕੇ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰੀ, ਤੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਸੀਂ

ਪਛਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਦਸ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ, ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਤੇ ਅੱਜ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਨੇ, ਤੁਹਾਡੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਵਿੱਚ ਐਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤੂੰ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈਂ। ਸਾਡੇ ਅਉਗਣ ਮਾਫ ਕਰ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਰਕ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਾਂਭਣਾ ਜੇ ਸਾਡੇ ਅਉਗਣ ਐਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਦਇਆ ਦੇ ਭੰਡਾਰ, ਖਿਮਾ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕੋਈ ਨਾ ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖੇ! ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਭ ਆਪਣੇ ਹੀ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਮਨ ਮੇਰੇ ਜਿਨਿ ਅਪੁਨਾ ਭਰਮੁ ਗਵਾਤਾ ॥

ਤਿਸ ਕੈ ਭਾਣੈ ਕੋਇ ਨ ਭੂਲਾ ਜਿਨਿ ਸਗਲੇ ਬੁਰਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਅੰਗ - ੬੧੦

ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮਨ ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਰਾਜੀ ਹੋਏਗਾ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਮੁੜ ਕੇ ਸਾਡੇ ਪਿੰਡ ਚੱਲੋਂ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਭਾਈ! ਇੱਥੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਾਵਾ ਹੈ, ਉਜਾੜ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਾਂ, ਬੜੇ ਸੁੱਖ ਵਿੱਚ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਪਛਤਾਵਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਚਰਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਲੰਮੇ ਪਏ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਚੰਗਾ ਫੇਰ ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਲਦੇ ਹਾਂ। ਮੰਜਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਤੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਮੁੜ ਕੇ ਆ ਗਏ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇ ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰ ਨਿਰਾਲਾ। ਕਿੰਨਾ ਨਿਰਵੈਰ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਨਿਰਾਲਾ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ।

ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੁ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ।

ਜਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ ਆਰਸੀ ਜਗੁ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ।

ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ।

ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹ ਕਾਲਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੩੪/੧

ਹੁਣ ਬੀਜਿਆ ਕੀ ਉਹਨੇ ਨਫਰਤ ਬੀਜੀ, ਨਫਰਤ ਦਾ ਫਲ ਪਾ ਲਿਆ ਨਾ। ਜਿਹਨੇ ਪਿਆਰ ਬੀਜਿਆ ਉਹਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਆਰਸੀ ਹੈ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਉਹਦੇ ਵਲ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲਗ ਜਾਓ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਦਿਸਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੇਵਕ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਬੇਮੁਖ ਨੇ ਉਹ ਤਰਕ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਓਹੀ ਫਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਸਰਵਣ ਕੀਤੀ ਹੈ ਈਰਖਾ ਕਿੱਥੇ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਨਿੰਦਿਆ ਕਿੱਥੇ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ। ਸਬਰ ਤੇ ਸੰਤੋਖ ਕਿੱਡੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੀ ਗੁਣ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਾਰੇ ਆਪ ਨੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰੇ। ਸੋ ਸਮਾਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ 52 ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਬੋਲੇ ਉਹ ਵੀ ਸ਼ਾਖਸ਼ੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਕਰ ਲਓ।

ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰ ਸਤੋਤਰ, ਅਰਦਾਸ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ।

ਗੁਰਮਤਿ ਚਾਨਣ

ਭਾਈ ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ 'ਬੀਰ'

ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਬਾਟੇ ਵਿੱਚ ਪਤਾਸਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰਬਤ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਜਦ ਮੈਂ ਪੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਵੀ ਡਾਹੜਾ ਸਵਾਦ ਆਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਖੰਡੇ ਦਾ ਜਲ ਵਿਚ ਫਿਰਨਾ, ਪੰਜਾਂ ਸ਼ਸਤਰਬੱਧ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਮੇਰਾ ਇੱਕ ਗੋਡੇ ਨੂੰ ਨਵਾ ਕੇ ਬੈਠਣਾ, ਇਕ ਤੇਜ ਵਾਲੇ 'ਪਿਆਰੇ' ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਲਗਾਨਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਨਾ ਤੇ 'ਪਿਆਰੇ' ਦੇ ਮਗਰ ਮਗਰ ਆਖਣਾ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ' ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਾਨ ਸੀ, ਇਕ ਨਿਰਾਲਾਪਨ ਸੀ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਵਾਦੀਆਂ ਵਿਚ ਖਾਲਸਈ ਪਲਟਨਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮੁਰਦੇ ਤੋਂ ਜਿਉਂਦਾ, ਕਾਇਰ ਤੋਂ ਸੂਰਮਾ, ਗਿੱਦੜ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਘੁਟ ਅੰਦਰ ਲੰਘਦੇ ਤਾਂ ਸੀਤਲਤਾ ਤੇ ਅਨੰਦ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਉਪਜਦੀਆਂ ਸਨ, ਮੈਂ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਬੇਸੁਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਕਈ ਦਿਨ ਬਿਲਕੁਲ ਮਸਤ ਰਿਹਾ, ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਮੈਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਕਿਸੇ ਨਵੀਂ ਦੁਨਿਆਂ ਦੀ ਸੈਰ ਸੀ। ਕੰਘੇ, ਕੜੇ, ਕੜ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕੇਸਾਂ ਸਭ ਦੇ ਪਿਛੇ ਇਕ ਅਰਥ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਮੁਦਤ ਤੋਂ ਸੁੱਤੀ ਰੂਹ, ਉੱਘਲਾਂਦੀ-ਉੱਘਲਾਂਦੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਮਝ ਨਾ ਆਈ, ਸਿਵਾਏ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੰਘ ਸਮਝਦਾ ਸੀ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ' ਦਾ ਬੋਲ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ, ਦਿਲ ਵਿਚ, ਰਗ ਰਗ ਵਿੱਚ ਗੂੰਜਦਾ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਮੈਨੂੰ ਡਾਢੀ ਚੰਗੀ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਡਾਢਾ ਵਿਸਮਾਦ ਆਇਆ, ਪਰ ਕੁਛ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸਵਾਦ ਮਧਮ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਰੁਖਾ-ਰੁਖਾ ਪਰਤੀਤ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਸੋਚਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਸ ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਫੇਰ ਨੀਵੇਂ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ? ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਕੰਘਾ, ਕੜਾ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕਛ, ਸਭ ਕੁਛ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਆਇਆ ਸਰੂਰ ਤੇ ਸਵਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ

ਮੈਨੂੰ ਐਸਾ ਪਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਮਦਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਬਾਹਰ ਦੀ ਰਹਿਤ ਦੇ ਖੜੋਣੇ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਾਹੀ ਬੂਟੀ ਪਿਲਾਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ ਅਮਲ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਛਕਣ ਵੇਲੇ ਆਇਆ ਸਰੂਰ ਸੁਪਨਾ ਜਿਹਾ ਜਾਪਣ ਲਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੁਪਨੇ ਵਾਂਗਰ ਭੁਲਦਾ ਗਿਆ, ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਘੁਪ ਹਨੂਰੀ ਤੇ ਅਥਾਹ ਖੱਡ ਵਿਚ ਡਿਗਿਆ ਪਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਕਿ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਕਦੀ ਡਿਠਾ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਤਾਰਾ ਬਿਲਕੁਲ ਗਾਇਬ ਸੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਹੌਸਲਾ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅੰਧ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਦਾਤਾਂ ਕੰਘਾ, ਕੜਾ, ਕਛ, ਕਿਰਪਾਨ, ਕੇਸ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹਨ, ਮੇਰੀਆਂ ਹਮਸਫਰ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਅਜੀਬ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਕ ਕੜੀ ਜਾਂ ਲਿੰਕ ਸਮਝਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੀਏ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਜੁੜਿਆ ਤੇ ਕਾਇਮ ਵੇਖਦਾ ਸੀ।

ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਏਸ ਭਰੋਸੇ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣ ਦਿਤਾ। ਰਛਿਆ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੀਆਂ ਮੇਰੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਬੜਾ ਫਲ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਜੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਪਾਪ ਦੇ ਟੋਏ ਵਿਚ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਬੁਹੇ ਤੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਣ ਕੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹੱਡ-ਬੀਤੀ ਬਿਆਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਉੱਕਾ ਬੇਦਾਗ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਏਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਿਦਕ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਤੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚਾਣ ਵਿਚ ਮੇਰੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਹਥ ਏਸ ਕੜੇ, ਕਛੇ, ਕੇਸ, ਕਿਰਪਾਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਮੈਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਿਸਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੀ ਦਾਹੜੀ ਕੇਸਾਂ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਸਮੇਂ, ਐਸੀ ਸ਼ਰਮ ਦਿਲਾਈ ਹੈ, ਸੱਚ ਤੋਂ ਬੇਮੁਖ ਹੋਣ ਲੱਗੇ ਉਹ ਉਹ ਮੋਹਣੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਲੂੰ ਕੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਿਲ ਡੁੱਬ ਮਰਨ ਨੂੰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕੜੇ ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਤੁਫੈਲ ਖੁਦ ਆਪ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ ਰਿਹਾ ਸਗੋਂ ਕਈ ਮਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਡਿਗਣੋਂ ਬਚਾ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਧਰਮ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰ

ਦੀ ਰਹਿਣੀ ਬਹਿਣੀ ਸ਼ਰਾ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਬਰਖਿਲਾਫ ਅਨੇਕਾਂ ਇਤਰਾਜ਼ ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਅੰਦਰਲੀ ਆਤਮਕ ਤਰੱਕੀ ਦਾ ਸਹਾਈ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੰਜਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ਰਾ ਜਾਂ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਕਾਫੀ ਮਦਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਦਾ ਸੰਜਮੀ ਜੀਵਨ ਅੰਦਰਲੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੰਜਮੀ ਬਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਤਕੜਾ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗਲਤੀ ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨਜਾਣ ਆਸਤਕਾਂ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼ਰਾ ਨੂੰ, ਰਹਿਤ ਨੂੰ, ਬਾਹਰ ਦੀ ਧਰਮ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਬਜਾਏ ਵਸੀਲਾ ਆਖਣ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਆਖਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਾ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਦੀ ਰਹਿਤ ਛੁੱਟ ਨਹੀਂ, ਪੌੜੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਆਤਮਕ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਬਾਹਰ ਦੀ ਰਹਿਤ ਬਹਿਤ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਦਾ ਸਹਾਈ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਜਦ ਸ਼ਰਾ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਮੁਰਦਾ ਲੋਥ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਦਬੂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਸਾਰੀ ਫਿਜ਼ਾ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦੇਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੀਆ, ਵਸੀਲਾ ਜਾਂ ਪੌੜੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ ਤਦ ਇਹ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਆਤਮਕ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਂਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅੰਧ-ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਛ, ਕੜੇ ਤੇ ਕੇਸ ਤੋਂ ਪੌੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ ਹੋਇਆ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਲੱਭਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਹੈ -

ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਖੋਜਦੇ

ਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਇਆ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੮

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਦੋ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ' ਹਨ, ਇਕ ਬਾਹਰ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ, ਜੋ ਸਭ ਸਿੱਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਰਸਮ ਵੇਲੇ ਛੁਕਦੇ ਹਨ, ਦੂਸਰਾ ਅੰਦਰਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜੋ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਲੱਭਣ ਉਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਦੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹੋਣ, ਇਕ ਬਾਹਰ ਦਾ ਜਿਥੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਅੰਦਰਲਾ ਜਿਸ ਅੰਦਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਰਹਿਣ। ਬਾਹਰ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲੰਘਣ ਉਤੇ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੁਮਾਰ ਵੀ ਕਰ ਸਕੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਤਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿਲੇ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਵੀ ਲੰਘੀਏ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਲੇ ਦਾ

ਪਹਿਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਲੰਘ ਕੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਲੇ ਦੀ ਡਿਊਫੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰਨੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਕਿਲੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਲੱਭ ਕੇ ਉਸ ਥਾਣੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਵੀ ਦੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਹਨ, ਪਤਾਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛੁਕ ਕੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸਲ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖ, ਗੁਰਮੁਖ, ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਉਦੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸੋਮੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ, ਉਸ ਵਿਚ ਤਾਰੀਆਂ ਲਾਂਦਾ ਲਾਂਦਾ ਅੰਤ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਏਸ ਅੰਦਰਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੋਮੇ ਸਬੰਧੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅੰਤਰਿ ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੇ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਜਾਪੈ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਹਉਮੈ ਅਗਿਆਨੁ ਗਵਾਪੈ

॥ ਅੰਦਰੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਭਰਪੂਰੁ ਹੈ ਚਾਖਿਆ ਸਾਦੁ ਜਾਪੈ ॥

ਜਿਨ ਚਾਖਿਆ ਸੇ ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਸੇ ਹਰਿ ਰਸਿ ਧ੍ਰਾਪੈ

॥

ਅੰਗ - ੧੦੯੨

ਸਿੱਖ ਦਾ ਧਰਮ

ਏਕਾਦਸੀ ਨਿਕਟਿ ਪੇਖਹੁ ਹਰਿ ਰਾਮੁ ॥

ਇੰਦ੍ਰੀ ਬਸਿ ਕਰਿ ਸੁਣਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ॥

ਮਨਿ ਸੰਤੋਖ ਸਰਬ ਜੀਅ ਦਇਆ ॥

ਇਨ ਬਿਧਿ ਬਰਤੁ ਸੰਪੂਰਨ ਭਇਆ ॥

ਧਾਵਤ ਮਨੁ ਰਾਖੈ ਇਕ ਠਾਇ ॥

ਮਨੁ ਤਨੁ ਸੁਧੁ ਜਪਤ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥

ਸਭ ਮਹਿ ਪੂਰਿ ਰਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ॥

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਿ ਅਟਲ ਏਹੁ ਧਰਮ ॥

ਅੰਗ - ੨੯੯

ਸਿੱਖ ਦਾ, ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ, ਸੱਚ ਦੇ ਤਾਲਿਬ ਦਾ ਧਰਮ ਕੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਆਸਾਨ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਇਹੀ ਅਟੱਲ ਧਰਮ ਹੈ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਕ ਵੱਡਾ ਫਰਕ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਦੂਸਰੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ, ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਉਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਾ, ਸਰਲ ਤੇ ਆਸਾਨ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪੈਗਾਮ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚੋਂ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਵਿਚੋਲੇ ਦੇ, ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਮਦਦ ਦੇ, ਆਪ ਸਮਝ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਵੇਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲੱਗਿਆਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਂ ਹਿੰਦੂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਤਾਂ ਜਾਂ ਮੁਲਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ, ਉਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਸਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਜਾਂ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤਕਣ।

ਸੱਚ ਦੇ ਖੋਜੀ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਪੈਗੰਬਰ, ਮੁਰਸ਼ਿਦ ਜਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਅਸਲ ਮਰਜ਼ੀ, ਅਸਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਮਿਲਾਵਟ ਦੇ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਇਹ ਮੁਸ਼ਕਲ ਬਹੁਤ ਹਦ ਤਕ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਿੱਖ ਜੋ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੇ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਰੇਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਮੈਂ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਮੇਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਉਸ ਧਰਮ ਨਾਲੋਂ ਜਿਸ ਦੀ ਫੋਟੋ ਉਪਦੇਸ਼ਕ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਖਿਚਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਹਬ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਖਿਚਦੇ ਹਨ, ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਵਖਰੇ ਹਨ।

ਆਰੀਆ ਸਮਾਜੀ ਵਿਦਵਾਨ, ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਦੇ ਪੰਡਤ, ਮੌਲਾਨਾ ਸ਼ਰੀਫ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਧਰਮ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਅਨਜਾਣ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਿਵਾਏ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਉਸ ਦੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਗੁਰਸਿਖ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਦਸਿਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਆਮ ਲੀਡਰਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ, ਕਈ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਤਕ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਕਤ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਜੀਵਨ

ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਜੀਵਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤਕ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਸਟੇਜ ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜੀਵਨ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਲੀਡਰ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹਨ, ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਜੋ ਪਿੱਛੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਦਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ (ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖੀ ਜੀਵਨ ਕੀ ਹੈ? ਉਹੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਅਤੇ ਹਰ ਪੰਨੇ ਦੀ ਹਰ ਸਤਰ ਵਿੱਚ, ਸਾਡੀ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਅੰਦਰ, ਸਿੱਧੇ ਤੇ ਸਾਫ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਇਸ ਮਜ਼ਹੂਨ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਸ਼ਬਦ ਗਉੜੀ ਮਹਲਾ ੫, ਪਿਆ ਦਸਦਾ ਹੈ। 'ਮਨ ਨੂੰ ਸੰਤੋਖ ਵਿਚ ਲਿਆਵੋ, ਤੇ ਸਰਬ ਜੀਆਂ ਉਤੇ ਦਯਾ ਕਰੋ। ਮਨ ਦੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੋ, ਮਨ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਭ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕ ਕੇ ਮਨ ਨੂੰ ਹਰੀ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਲਗਾਵੋ, ਇਸ ਧੁਨੀ ਵਿਚ ਐਸੇ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੋ ਕਿ ਆਪਣਾ ਆਪ ਭੁੱਲ ਜਾਵੋ ਅਤੇ ਹਰੀ ਹੀ ਹਰੀ ਦਿਸੇ। 'ਹਰੀ' ਹੀ ਹਰੀ ਸਭ ਤਰਫ ਤੋਂ ਸੁਣਾਈ ਦੇਵੇ ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਦੋਵੇਂ ਪਵਿੱਤਰ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਾਰੇ ਰਵਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ (ਜੋ ਬਹੁਤ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ) ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੀ ਜਗਤ ਯਾਤਰਾ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਜੀ ਵਰਗੇ ਪੂਰਨ ਤੇ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾਵਾਂਗੇ।

ਸੰਤ ਧੂੜੀ

ਸੰਤ ਦੀ ਧੂੜ ਦੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਮਹਿਮਾ ਕਿਉਂ ਲਿਖੀ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਮਹਿਮਾ, ਮੁਬਾਲਗੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਜਾਂ ਸ਼ਇਰਾਨਾ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀ ਕੀਮਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਇਤਨੀ ਨਹੀਂ ਜਿਤਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਾਰੇ ਮਸਲੇ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਚਾਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਤਮਕ ਰਮਜ਼ ਜਾਂ ਝਲਕ ਹੈ?

ਪੂਰਬੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਣਾ ਦਿਲ ਦੀ ਆਜ਼ਜ਼ੀ, ਬੇਬਸੀ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਅਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਜਦ ਦੋ ਆਦਮੀ ਲੜਦੇ ਹੋਣ ਤੇ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਤੇ ਭਾਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਹਾਰ ਅਤੇ ਜਿੱਤੇ ਹੋਏ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਤਸਲੀਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰਖੇ ਉਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ, ਤਾਕਤ, ਸਮਰਥਾ

ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਬਸੀ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਨੂੰ ਕਬੂਲਦਾ ਹੈ। ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦਾ ਭਾਵ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਜਿਵੇਂ ਜਾਣੇ ਮੇਰੀ ਰਖਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ, ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਉਤੇ ਹਾਰ ਖਾ ਕੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਦੇਣਾ, ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਬਚਾਣ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਵੈਰੀ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਆਜ਼ਜ਼ੀ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਵਜੋਂ ਸਿਰ ਰੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਤ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਅਤੇ ਅੱਖੀਆਂ ਤੇ ਲਗਾਣਾ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵਾਲੀ ਆਜ਼ਜ਼ੀ ਅਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸਗੋਂ ਪਰਸੰਸਾ ਅਤੇ ਚਾਹ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਆਸਰੇ ਛੱਡ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਸੰਤ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਅਤਿ ਆਜ਼ਜ਼ੀ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਇਸ ਲਈ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਤ ਉਸ ਦੀ ਬੇਬਸੀ ਤੇ ਤਰਸ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਟੁਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਵੇ।

ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਤਮਾ ਜਾਂ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਜ਼ਤ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦਿਲ ਦੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਅਤੇ ਸੰਤ ਦੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲਗਾਣ ਦੇ ਆਤਮਕ ਲਾਭ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਐਸਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਸੰਤ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਤਰਸ ਦੀ ਲਹਿਰ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮ-ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਜਾਂ ਖੁਦੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੰਮਿਆਂ ਤੇ ਧੂੜੀ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਤੇ ਲਗਾਇਆਂ, ਹਉਮੈ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤੇ ਮਨ ਨਿਰਮਾਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਹਉਮੈ ਮਰੇ ਤੇ ਮਨ ਨਿਰਮਾਣ ਹੋਵੇ, ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਤੋਂ ਸਰੂਰ ਜਾਂ ਆਤਮ ਰਸ ਨਿਕਲ ਕੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਏਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਏ ਕਿ ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਾਇਆਂ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਡਾਹੜਾ ਸੁਆਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਇਸੇ ਆਤਮਕ ਰਸ ਵਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵੇਲੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਅਗਰ ਕੁਛ ਆਸ਼ਨਾ ਹੋਤਾ ਮਜ਼ਾਕੇ ਜਿੱਥਾ ਸਾਈ ਸੇ।

ਤੇ ਸੰਗੇ ਆਸਤੀਨੇ ਕਾਬਾ ਜਾ ਮਿਲਤਾ ਜਬੀਨੋ ਸੇ।

ਭਾਵ, ਜੇਕਰ ਕਾਹਬੇ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਨੂੰ ਉਸ ਸਵਾਦ ਜਾਂ ਰਸ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਉਸ ਉਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ

ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਪੱਥਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਮੱਥਾ ਜਾ ਬਣਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੱਥਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਪੱਥਰ ਦੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਐਪਰ ਸਾਰਾ ਸਵਾਦ ਉਸ ਉਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਝੁਕਣ ਵਾਲੇ ਮੱਥੇ ਹੀ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਝੁਕਣਾ, ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ, ਚਰਨ ਧੂੜ ਮੱਥੇ ਨੂੰ ਲਗਾਣੀ ਸਭ ਐਸੇ ਜਿਸਮਾਨੀ ਕੰਮ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ, ਆਜ਼ਜ਼ੀ ਅਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਪਜਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦਾ ਉਪਜਣਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਵਾਸਤੇ ਡਾਹੜਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਹ ਲਹਿਰ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਪਜਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਐਡੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਓਹੀ ਤਰੀਕਾ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦੀ ਈਸਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਰਸਮ ਨਹੀਂ। ਈਸਾਈ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਦੇ ਸਗੋਂ ਸਿਰ ਤੋਂ ਟੋਪੀ ਲਾਹ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਈਸਾਈਨ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਟੋਪੀ ਲਾਹ ਕੇ ਗਰਦਨ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਝੁਕਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਜ਼ਜ਼ੀ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜਿਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਜਾਓ ਉਸ ਮੁਲਕ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਸ ਦਾ ਸੱਚੇ ਦਿਲੋਂ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਤਰਸ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਜਜ਼ਬੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਜਦ ਤਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ, ਚਰਨ ਚੁੰਮਣੇ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਤੇ ਅਧੀਨਗੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮੰਨੇ ਜਾਣਗੇ (ਜਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ) ਤਦ ਤਕ ਗੁਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣੇ ਤੇ ਚਰਨ ਧੂੜ ਲੈਣੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਉਪਜਾਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਸਾਨੂੰ ਸੱਚੇ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਉਸ ਅਤਿ ਅਧੀਨਗੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਤਿ ਸੀਤਲਤਾ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੇ ਰਸ ਮਾਨਣ ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਅੰਦਰ ਇਸ ਭਾਵ ਦੇ ਲਿਖੇ ਸਭ ਮਹਾਂਵਾਕ ਸੱਚੇ ਹਨ।

ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕੀ ਹਰਿ ਧੂੜਿ ਦੇਹਿ

ਹਮ ਪਾਪੀ ਭੀ ਗਤਿ ਪਾਂਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੪

(-----)

ਬੀਬੀ ਸੁਖੜ ਬਾਈ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੂਨ ਅੰਕ ਪੰਨਾ - ੫੯)

੮. ਉਪਰਲੀ ਗੋਤ

ਇਸ ਪਰਤਾਵੇ ਮਗਰੋਂ ਸੁਖੜੋ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਅਨੋਖਾ ਵਟਾਉ ਹੋਇਆ। ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਸੱਟ ਖਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਟੋਲ ਕਰਾਂ। ਜੇ ਮੇਰੇ ਭਾਗ ਹਨ ਤਾਂ ਆਪੇ ਮਿਲੇਗਾ ਮੈਨੂੰ ਬੱਦਲਾਂ ਮੀਹਾਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ। ਮੈਂ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਤਰਲੇ ਕਿਉਂ ਕਰਾਂ। ਮੈਂ ਠੋਕ ਵਜਾ ਕੇ ਛੰਗ ਫੂਕ ਕੇ ਟੁਰਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੁੱਡੀ ਹੇਠਲੇ ਦਾਉ ਤੋਂ ਲਾਉਂਦੀ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਉਤੋਂ ਦੀ ਗੋਤ ਮਾਰਿਆ ਕਰਾਂ। ਫੇਰ ਮਨ ਕੇ ਕਿ ਛੱਡ ਹੀ ਦੇਹ ਖਾਂ ਖਹਿੜਾ ਏਸ ਪਾਸੇ ਦਾ। ਫੇਰ ਅੰਦਰੋਂ ਕੋਈ ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਰੁਚੀ ਸਿਰ ਫੇਰੇ ਕਿ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ, ਰੱਬ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ ਤੇ ਓਹੋ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ। ਦਿਲ ਢਾਹ ਕੇ ਢੇਰੀ ਨਹੀਂ ਢਾ ਬਹਿਣਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਤੇ ਬਾਂਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝ ਪਈ ਕਿ ਖੋਮੀ ਜੋ ਵਰ੍ਹੇ ਕੁ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਕਦੇ ਇਕ ਸਾਧ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਚ ਜਚ ਕੇ, ਹੋਵੇ ਨਾ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿਸੇ ਦੀ ਦੂਤਣੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵੜ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਰੇਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਢਾਲੇ ਮਨ ਦੇ ਰੁਖ ਨਾਲ ਇਕ ਦਿਨ ਇਸੇ ਨੂੰ ਵੱਖਰਿਆਂ ਲੈ ਗਈ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਤੂੰ ਡਿੱਠਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ, ਤਾਹੀਓਂ ਕਲੂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਤੁਰਕਾਨੀ ਹਿੰਦਵਾਨੀ ਨੂੰ ਖਾ ਗਈ ਹੈ। ਜਗਤ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਵੇਦਾਂ ਮੁਜਬ ਸਤਿਪੁਰਖ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਲ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਬੋਲੀ ਸੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਬੀਜ ਨਾਸ਼ ਨਹੀਂ। ਸੁਖੜੋ ਬੋਲੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੱਸਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਪਤੀਆ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਆ ਕੇ ਆਖੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹਾਂ ਉਹ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹੋਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਧਾਰਨ ਕਰਸਾਂ। ਪਰ ਦੇਖੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਕੁਛ ਦਿਨ ਬਾਦ ਸੁਖੜੋ ਬਗੀਚੀ ਵਿਚ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਸਖੀਆਂ ਬੀ ਪਾਸ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਲੰਮੇ ਪਤਲੇ ਗੋਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸੰਤ ਅਚਾਨਕ ਆ ਨਿਕਲੇ। ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੰਮਾ ਸੋਟਾ ਸੀ, ਦਾੜ੍ਹਾ ਸਬੂਤ ਸੀ ਕੁਛ ਚਿੱਟਾ ਕੁਛ ਕਾਲਾ, ਸਿਰ ਤੇ ਟੋਪੀ ਸੀ ਤੇ ਕੁਛ ਬਉਰੀਆਂ ਟੋਪੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪਲਮਦੀਆਂ ਸਨ। ਨੈਣ ਰਸੀਲੇ ਕਰਕੇ ਆਪ ਆਉਂਦੇ ਸਾਰ ਬੋਲੇ, ਸੁਖੜੋ! ਉਠੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੋ। ਹਮ ਆਪ ਕੇ ਗੁਰੂ ਤਾਰਨੇ ਨਮਿਤ ਆਏ ਹੈਂ। ਆਜ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਮੇਂ ਯਿਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੀਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਓ ਪਾਰ ਉਤਾਰਾ ਕਰੋ ਮੇਰੀ ਬੇਟੀ ਕਾ।

ਸੁਖੜੋ ਮੁਸਕਰਾਈ, ਨੈਣ ਭਰ ਤੱਕੀ, ਉੱਠੀ, ਜਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ, ਅਹੋ ਧੰਨ ਭਾਗ, ਆਈਏ। ਫਿਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰੰਗਲੇ ਪੀੜੇ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਲਿਆ ਤੇ ਆਪ ਭੁੰਜੇ ਫੂੜੀ ਤੇ

ਹੋ ਬੈਠੀ। ਕੁਛ ਫੁੱਲ ਫਲ ਮੰਗਵਾਇਆ ਤੇ ਛਕਾਇਆ, ਕੁਟੀਆ ਵਿੱਚ ਬਿਸਰਾਮ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ। ਰਾਤ ਸੁਖੜੋ ਜਾਗਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਖੋਮੀ ਦਾ ਬਹੁ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਜਦ ਦੋ ਪਹਿਰ ਵੱਜ ਕੇ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਬੀਤੀਆਂ ਤਾਂ ਖੋਮੀ ਮਲਕੜੇ ਉਠ ਟੁਰੀ। ਮਗਰੇ ਹੀ ਸੁਖੜੋ ਟੁਰ ਪਈ। ਪਹਿਰੇਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ, ਪਰ ਖੋਮੀ ਤੋਂ ਕੁਛ ਵਿੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਖੜੋ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਟੁਰੀ ਗਈ। ਖੋਮੀ ਬਗੀਚੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਸਾਧ ਦੀ ਕੁਟੀ ਵਿੱਚ ਵੜ ਗਈ ਤੇ ਸੁਖੜੋ ਉਸ ਕੁਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਕੁਟੀ ਵਿੱਚ ਹੋ ਬੈਠੀ। ਇਸ ਕੁਟੀ ਦੀ ਕੰਧ ਵਿਚ ਬੇਮਲੂਮ ਜੇਹੇ ਝਰੋਖੇ ਸਨ, ਆਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਘਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਗੱਲਬਾਤ ਉਸ ਨੇ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਸੁਖੜੋ ਸਖੀਆਂ ਸਣੇ ਕੁਟੀਆ ਬੰਨੇ ਆਈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਲੱਗੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ। ਸੁਖੜੋ ਹੱਸੀ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਸੱਤ ਹੈ ਆਪ ਦੀ ਅੰਤਰਯਾਮਤਾ, ਮੈਂ ਵੀ ਕੁਛ ਆਪ ਵਰਗੀ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੱਤ ਹੈ, ਪਰ ਰਾਤ ਦੇ ਪਹਿਰਾ ਵੱਜਣ ਮਗਰੋਂ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਬੀਤਣ ਤੇ ਆਪ ਪਾਸ ਖੋਮੀ ਆਈ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਇਹ ਵਾਰਤਾਲਾਹ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੱਸੋ ਹੁਣ ਮੇਰੀ ਅੰਤਰਯਾਮਤਾ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਧ ਦਾ ਰੰਗ ਪੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਸੁਖੜੋ ਨੇ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਦਿਤੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬੋਲ ਪਾਖੰਡ ਸੈਨ ਕੀ ਜੈ। ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਆਪਾ ਸੰਭਾਲਦਾ ਸਾਧ ਟੁਰ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਟੁਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਖੀ ਗਣ ਵਿੱਚੋਂ ਖੋਮੀ ਗਿੱਲੇ ਸਾਬਣ ਦੀ ਚਾਕੀ ਵਾਂਘ ਤਿਲਕ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

੯. ਹੱਠ ਯੋਗ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਸ਼ਕਰੀ ਵਾਲਾ ਰੁਖ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਹੁਣ ਠੁਹਕਰ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੀ। ਹਰ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਚਤੁਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦਾ ਰਜੇ ਗੁਣੀ ਖੇੜਾ ਲੈ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵੇਰ ਓਥੇ ਕੋਈ ਹਠ ਯੋਗੀ ਜੀ ਆ ਟਿਕੇ। ਏਹ ਨੇਤੀ ਧੋਤੀ ਨਿਉਲੀ ਬਸਤੀ ਆਦਿ ਸਾਰੀਆਂ ਯੋਗ ਕ੍ਰਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੁਖੜੋ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਤੱਵ ਤੱਕੇ। ਤਸੱਲੀ ਹੋਈ ਕਿ ਜੇ ਕੁਛ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਸੋ ਕੁਛ ਇਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਾਧਨ ਸਿਖ ਲਓ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਅਰੋਗ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਦਿਲ ਬੀ ਕੁਛ ਹਲਕਾ ਰਹੇਗਾ। ਪਰ ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਕਿਸੇ ਜਗਤ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲਣੇ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਹੈ; ਕੋਈ ਉਹ ਉਪਾਉ ਦੱਸੋ। ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬੀਬੀ! ਮੈਂ ਜੋ ਕੁਛ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਸੋ ਕੁਛ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਗੱਲ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਰਾਜ ਯੋਗ ਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਯੋਗ ਦੀ ਭਾਲ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਆਪ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੱਠ ਯੋਗ ਸਿੱਖ ਕੇ ਰਾਜ ਯੋਗ ਸਿੱਖਿਆਂ ਪਰਮ ਸੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਹੁਣ ਰਾਜ ਯੋਗ - ਕੈਵਲ ਯੋਗ - ਕੀ ਭਾਲ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਿਹਾ

ਹਾਂ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਆ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਆਪ ਦਾ ਭਾਉ ਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼ੋਭਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕੀ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪਦਾਰਥ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? ਜੋਗੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, ਮੌਸਮ ਸਿਆਲ ਦਾ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਕ ਲੋਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਅਗਲੇ ਥਾਂ ਟਿਕਾਣਾ ਕਰਨੇ ਤੀਕ ਅੰਨ ਪਾਣੀ ਲਈ ਇਕ ਦੋ ਠੀਕਰੀਆਂ ਦੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੈਂ ਕਦੇ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਬੱਧਾ ਤੇ ਇਤਨਾ ਮੰਗ ਲੈਣਾ ਮੈਂ ਲੋਭ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਇਸ ਸਰਲਤਾ ਤੇ ਸਚਿਆਈ ਪਰ ਸੁਖੜੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਦੇਖ ਮਨਾਂ? ਜਗਤ ਸੁੰਵਾ ਨਹੀਂ ਓਂ, ਹੈਨ ਨਾ ਸਤਯ ਵਕਤਾ ਤੇ ਨਿਰਲੋਭ। ਦੇਖ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੱਚ ਸੱਚ ਦੱਸ ਕੇ ਵੱਧ ਦੀ ਡੀਂਗ ਇਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਜੋਗੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਮਾਈ ਕਲੂ ਕਾਲ ਹੈ, ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਦੀ ਇਹ ਯੋਗ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸਿੱਖ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਸਿੱਖ ਲਓ ਤਾਂ ਕਾਯਾਂ ਅਰੋਗ ਰਹੇਗੀ ਤੇ ਕੁਛ ਕੁਛ ਕਾਬੂ ਸਰੀਰ ਆ ਜਾਏਗਾ। ਇੰਦ੍ਰੇ ਵਸੀਭੂਤ ਰਹਿਣਗੇ। ਸ਼ੇਸ਼ ਚਾਹੋ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਨੂੰ ਗੁਰੂ ਬਣਨੇ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਆਪ ਅਜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹਾਂ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਤੁਸਾਂ ਦੇ ਸੱਚ ਤੋਂ ਕੁਰਬਾਨ ਹਾਂ, ਪਰ ਮੇਰਾ ਚਿੱਤ ਕਾਂਯਾ ਮਾਂਜਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਤੇ ਨਾ ਉਮਰ ਲੰਮੇਰੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਲ ਕੇ ਕਾਯਾਂ ਨਰੋਈ ਤੇ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦਾ ਸੁਖ ਲੈਣਾ ਸੀ (ਹਾਹੁਕਾ ਲੈ ਕੇ) ਉਹ ਟਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਇਕੱਲੀ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਇਕੱਲ ਦੀ ਉਮਰ ਨਾ ਵਧੇ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਕੋਈ ਹਲਕਾ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਸਿਖਾ ਸਕੋ, ਜਿ ਜਿਸ ਲਈ ਨੌਲੀ ਧੋਤੀ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋਗੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੁਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਣਵੀਂ ਚਾਲ ਵਿੱਚ ਤੌਰਨ ਦੀ ਜਾਚ ਸਿਖਾ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਆਏ ਤੇ ਕੁਛ ਚਿਰ ਟਿਕੇ। ਉਹ ਬੀ ਹਠ ਯੋਗ ਵਲ ਰੁਖ ਕਰ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਸੁਖੜੇ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਸੀ।

੧੦. ਵੇਦਾਂਤ

ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਧੂ ਆ ਗਏ ਵਿਸ਼ਵਾਨੰਦ। ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਸੁਖੜੇ ਸ਼ਿਵੇ ਹੋ। ਸੁਖੜੇ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ, ਆਦਰ ਨਾਲ ਬਿਠਾਇਆ। ਆਪ ਬੋਲੇ, ਸੁਣ ਬੇਟਾ, ਜਪ ਤਪ ਸਾਧਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ, ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਕਲਿਆਣ ਸਰੂਪ ਇਕ ਸ਼ਿਵ ਪਰੀ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਰ ਉਹ ਦੋ ਨਹੀਂ। ਉਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਉਹੀ ਹੈ ਨਾਨਤੁ ਵਿਚ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਇਕ ਚਿਦਾਯਨ ਦੇਵ। ਸ਼ਿਵੇ ਹੋ, ਸ਼ਿਵੇ ਹੋ। ਅਸਾਂ ਚੁਮਾਸਾ ਦੌਲਤਾਨਾ ਕੱਟਿਆ ਹੈ। ਅਹਾ ਕੈਸਾ ਸੁੰਦਰ ਛੰਡ ਹੈ ਬੋਝਾਂ ਦੀ ਛਾਵੇਂ। ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ਠੰਢੀ ਘਣੀ ਛਾਂ। ਓਥੇ ਸੁਣੀ ਸੀ ਅਸਾਂ ਤੁਸਾਂ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਤੇ ਨਿਰਾਸਤਾ, ਪਰ ਤੁਹਾਡਾ ਹਠ-ਤ੍ਰੀਯਾ-ਹਠ- ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਨਾ ਛੱਡਣ ਦਾ; ਅਸਾਂ ਕਿਹਾ; ਇਹ ਹੈ ਜਗਿਆਸੂ। ਦੇਖ ਬੇਟਾ। ਜਗਤ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਢੂੰਡਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਿਆ ਜਿਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੈਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਰੀ ਪਿਆਸ ਮੁਕੇ। ਤੂੰ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਪਰ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਸ ਸੂਰਨ ਦੀ

ਤਰ੍ਹਾਂ ਟਿਕ ਜਾਏਂ ਜੋ ਕੁਠਾਲੀ ਵਿਚ ਪਿਆ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਸੁੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਟਿਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਨੰਦ ਨੇ ਕੁਛ ਪਦ ਪਦਾਰਥ ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਕਹੇ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਬੀ ਸੁਣਾਇਆ। ਫਿਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੋ ਦੇਵੀ! ਤੂੰ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਕੁਛ ਪਦ ਪਦਾਰਥ ਜਾਣਦੀ ਹੈਂ, ਕੁਛ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸਲੋਕ ਬੀ ਤੇਰੇ ਯਾਦ ਹਨ, ਹੁਣ ਮਨ ਲਗਾ ਕੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਤਰ ਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਆਦਿ ਵੀਚਾਰ ਲੈ, ਫਿਰ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਏਂਗੀ, ਬੱਸ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਕੁਛ ਫਲ ਖਿਲਾ ਦੇ ਅਰ ਛੁੱਟੀ ਦੇ ਦੇ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਤੁਸਾਂ ਥੋਂ ਲੇਨੇ ਦੇਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਬਾਤ ਵਿਚ ਲਗ ਕੇ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਹਾਂ, ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਪਤਾ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ਵਾਨੰਦ ਹੈ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਲਾਸਾਨੰਦ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਵੇਦਾਂਤ ਦੇ ਬਚਨ ਬਿਲਾਸ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਤਾਉਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸੇ; 'ਸ਼ਿਵੇ ਹੋ' 'ਸ਼ਿਵੇ' ਕਹਿ ਕੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਹੁਣ ਦੋ ਆਦਮੀ ਸੱਦੇ, ਇਕ ਤਾਂ ਪੰਡਤ ਸੀ ਜੋ ਬੀਬੀ ਨੇ ਨੌਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ ਯੋਗ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਇਕ ਮੌਲਵੀ ਸੀ ਜੋ ਰੋਜ਼ ਮੌਲਾਨਾ ਰੂਮ ਦੀ ਮਸਨਵੀ ਸੁਣਾਯਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵਾਨੰਦ ਜੀ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਹੋ ਗਏ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੰਡਤ ਜੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਜੋਗ ਵਸ਼ਿਸ਼ਟ ਸੁਣਾ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਤਰ ਤੇ ਵੇਦਾਂਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿਓ, ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬੋਧ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿ ਸਰਬ ਸ਼ਿਵ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਸ਼ਿਵ ਹਾਂ। ਪੰਡਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁੰਥ ਏਥੇ ਮਿਲਦੇ ਨਹੀਂ, ਕਾਸੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜ ਮੰਗਵਾ ਲੈਸਾਂ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਰਸਾਂ। ਐਉਂ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਨੰਦ ਜੀ ਚਲਦੇ ਰਹੇ। ਸੁਖੜੇ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਸੀ ਸੱਖਣੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਭਰਨ ਦੀ, ਨਿਰਾ ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਡਤ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ ਸੁਣ ਹੀ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਸੋ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਅਟਕਾਇਆ ਨਾ, ਪਰ ਸੁਖੜੇ ਸੋਚੀਂ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਏਹ ਸਾਧੂ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਜੋ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸਾਨੇ ਉਹ ਕਿਹਾ ਨੇ ਤੇ ਕੋਈ ਲਾਲਚ ਬੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਨੇ। ਹੈ ਨਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਿਰਲੋਭਤਾ? ਆਏ ਭੀ ਆਪ ਹਨ ਚੱਲ ਕੇ, ਠਹਿਰੇ ਬੀ ਨਹੀਂ। ਏ ਲੱਛਣ, ਮਨਾਂ, ਸਮਝ ਲੈ, ਹੁਣ ਤੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਹਨ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਆ ਮਿਲੇਗਾ। ਹੋਵੇਗਾ ਦਿਆਲ ਤਾਂ ਦੇਵੇਗਾ ਬੁਲਾ ਕੇ।

11. (ਸ਼ਕਤੀ)

ਕਥਾ ਵਰਤਾ, ਸਤਿਸੰਗ ਆਏ ਗਏ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਟੁਰੀ ਰਹੀ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਮਤਿ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋ ਸੁਖੜੇ! ਤੂੰ ਵੇਦਾਂਤ ਸੁਣ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਇਸ ਸੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਚਤੁਰਤਾ ਬੜ੍ਹੇਗੀ, ਤੁਝ ਕੇ ਸਮਝ ਪੜੇਗੀ ਕਿ ਤੂੰ ਹੀ ਸਿਧ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ ਪਰ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਵੇਂਗੀ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤੋਂ ਨਿਰ ਵਿਕਲਪ, ਅਸੰਗ, ਤ੍ਰਿਗੁਣਤੀਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਮੇਂ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਤੂੰ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦੇ ਸੰਗ ਜਲ ਮੇ ਜਲ ਵਤ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਤੇਰੇ ਮੇਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਔਰ ਸਤਯਾ ਹੈ, ਯਿਹ ਕਿਆ ਹੈ? ਬੀਚਾਰ। ਯਿਹ ਹੈ ਸ਼ਕਤੀ। ਵਹ ਸ਼ਿਵ ਤੋਂ ਨਿਰਗੁਣ, ਅਤੀਤ, ਅਸੰਘ ਹੈ, ਹਾਂ ਉਸ ਕੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਕਾ

ਖੇਲ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਏਕ ਲੋਕ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਹੀ ਸਭ ਕੁਛ ਮਾਨਤੇ ਹੈਂ। ਅਕਸਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਸ਼ਿਵ ਹੈ, ਸ਼ਿਵ ਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਸ਼ਿਵ ਕੀ ਮਾਨਤਾ ਹੂੰ। ਸੋ ਜਹਾਂ ਤੂੰ ਹੈ ਵਹਾਂ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਉਤਪਤ ਪ੍ਰਲੈ ਪਾਲਨ ਸਭ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾ ਕਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਤੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰ। ਅਪਨੇ ਮੇਂ ਸ਼ਕਤੀ ਕਾ ਉਦੀਪਨ ਕਰ। ਸ਼ਕਤੀ ਪਾ ਕਰ ਸਦਾ ਸ਼ਿਵ ਕੇ ਪਾਏਂਗੀ। ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਿਵ ਮੇਂ ਲੇ ਜਾਏਗੀ। ਸੁਖਤੋ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਿੱਥੋਂ ਕਰਾਂ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਾਲੀ ਕੀ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਕਾ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰੋ। ਉਸ ਕਾ ਮੰਦਰ ਬਨਾਓ। ਉਸ ਕੇ ਪੂਰਨ ਔਰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਨੇ ਕੀ ਵਿਧੀ ਮੈਂ ਬਤਾਉਂਗਾ। ਕੁਛ ਦਿਨ ਇਸ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਖਤੋ ਦੀ ਰੁਚੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਨਾ ਵਧੀ, ਸਗੋਂ ਘਟਦੀ ਗਈ। ਚਾਹੇ ਇਹ ਸਾਧੂ ਆਪਣੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸਦਾ ਸੀ ਪਰ ਸੁਖਤੋ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਤਜਰਬਿਆਂ ਕਰਕੇ ਭਰਮ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਖਤੋ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ਕਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਜੁਦਾ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ। ਜੇ ਜੁਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੋ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਮੇਰੀ ਰੁਚੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਵੱਲ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਧੇਰੇ ਪਸੰਦ ਹੈ। ਇਉਂ ਕਹਿ ਕੇ ਇਸ ਸਾਧੂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਟੋਰ ਦਿਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੁਖਤੋ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਾ ਮਾਯਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਪੁਰਖ ਸੀ ਜਾ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ। ਇਸ ਮਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵਾਕਫੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਧੂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਉਸਨੂੰ ਕੁਛ ਹੋਰ ਸ਼ੱਕ ਸੁਭੇ ਪੈਣ ਲਗ ਗਏ ਸਨ।

੧੨. ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ

ਸੁਖਤੋ ਹੁਣ ਚਤੁਰ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਮਤ ਮਤਾਂਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਬਹੁ ਪੈ ਗਏ ਸਨ, ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪਦ ਪਦਾਰਥ ਸੀ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਸ਼ੈ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਮੋਹਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਬੁੱਧੀ ਸੰਝਦੀ ਗਈ, ਆਚਰਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਕੋਈ ਭੁੱਖ ਅੰਦਰ ਲੱਗੀ ਰਹੀ ਜੋ ਇਉਂ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਗੱਲ ਸਮਝੇ ਪਵੇ ਉਹ ਨਿਰੀ ਜਾਣਨੇ ਮਾਤਰ, ਫਿਲਸਫਾ ਮਾਤਰ, ਸਮਝ ਨੂੰ ਮਾਂਜਣੇ ਮਾਤਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਅੰਦਰਲੇ ਕੀ ਕਾਂਯਾ ਪਲਟ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸਾਧੂ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਸੁਣ ਕੇ ਬੜਾ ਹੱਸਿਆ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿਉਂ ਆਪਣਾ ਸੁੰਦਰ ਸਰੀਰ ਔਰ ਉੱਤਮ ਜੀਵਨ ਬਿਰਥਾ ਵਹਿਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਆ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਕਿਉਂ ਆਪਣਾ ਪਦਾਰਥ ਫੁਕਰਿਆਂ ਤੇ ਵਾਰ ਰਹੀ ਹੈਂ। ਆਨੰਦ ਰਹੋ, ਆਨੰਦ ਲੋ ਅਰ ਆਨੰਦ ਕੇ ਨਾਲ ਯਾਤਰ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰੋ। ਨਾ ਗੁਆਓ ਵਕਤ ਸੋਚਾਂ ਵੀਚਾਰਾਂ ਤੇ ਇੰਦ੍ਰੈ ਗਯਾਨ ਤੋਂ ਅਗਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੇ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿੱਚ ਰਹੋ। ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਿਚ ਜੀਵੋ। ਇੰਦ੍ਰੈ ਗਯਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖਾਓ ਪੀਓ ਮੌਜ ਕਰੋ। ਪਹਿਲੋਂ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀਆਂ

ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਖਤੋ ਨੂੰ ਚੰਗੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਸਮਝ ਪਈ ਓਸੁ ਕਿ ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕੁਛ ਲੱਭਾ ਹੈ ਜਾ ਇਹ ਜਗਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤੀ ਬਾਤ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਆਲ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੰਪਰਦਾ ਟੋਰ ਕੇ ਉਸੇ ਐਸ਼ਰਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇ ਬਨਾਉਣ ਦੇ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦੂਸ਼ਣ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਲੋੜਵੰਦ ਹੈ ਤੇ ਲੋੜ ਨੂੰ ਛਿਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੂਸਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਉਖੇੜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਕਰਨੇ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਖਿਆਲ, ਜਗਤ ਪਿਆਰ ਦੇ ਦਾਵੇ ਤੇ ਨੇਕੀ ਦੇ ਧਰੁਵੇ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਰੀਝੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੀ ਉਹੋ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਉਹੋ ਈਰਖਾ, ਉਹੋ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਦ੍ਰਿਖ ਸੁਖਤੋ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈ ਗਈ। ਹੁਣ ਉਸਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਧਰਮ ਦੇ ਪਰਦੇ ਹੇਠ ਜਾ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਕੇ ਲੋੜਵੰਦ ਲੋਕ ਨਾਨਾ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਤਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਧਰਮ ਦਾ, ਨਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਆਚਾਰਯਾਂ ਦਾ ਤੇ ਨਾ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ। ਜਗਤ ਦੀ ਕੁਛ ਰਚਨਾ ਹੀ ਐਸੀ ਹੈ ਜਾ ਮਨੁੱਖ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹੀ ਕੁਛ ਐਸੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਧਰਮ ਅਧਰਮ ਜਾ ਧਰਮ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿੱਥੇ ਦਾਉ ਲੱਗੇ, ਸਵਾਰਥ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਮਗਰ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਜਸੀ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਸਵਾਰਥੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਜੁਲਮ ਕਰਦੇ ਤੱਕੇ ਤਾਂ ਰਾਜ ਨੂੰ ਮਾੜਾ ਕਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਸੂਰ ਹੈ ਸਵਾਰਥੀਆਂ ਦਾ। ਜੇ ਧਰਮ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰਥੀ ਆ ਘੁਸਦੇ ਤੇ ਸਵਾਰਥ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਭੇਖ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਸੂਰ ਹੈ ਸਵਾਰਥੀਆਂ ਦਾ ਤੇ ਖਿਆਲ ਕਰੀਦਾ ਹੈ ਧਰਮ ਦਾ ਪੱਖ ਹੀ ਛੱਡੋ। ਜੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਜਾਓ ਤਾਂ ਸਵਾਰਥੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਬੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੋਂਧਰ ਹੈ। ਏਹ ਟੋਲਾ ਜਗਤ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਸੁਖ ਨਹੀਂ ਲੈਣ ਦਿੰਦਾ। ਸੋ ਕੋਈ ਮਾਰਗ, ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਐਸਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜਗਤ ਵਿਚੋਂ ਸਵਾਰਥ ਘਟੇ ਤੇ ਸੁਆਰਥੀ ਕਿਸੇ ਸੰਤੋਖ ਤੇ ਦਇਆ ਵਿਚ ਆਉਣ।

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਵੀਚਾਰਾਂ ਮਗਰੋਂ ਸੁਖਤੋ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਫੁਰੀ ਕਿ ਹੁਣ ਸਵਾਰਥ ਦਾ ਹੀ ਭੇਖ ਬਣਾ ਕੇ ਟੋਲ ਕਰੋ। ਜਿਵੇਂ ਧਰਮ ਭਾਵ ਵਿਚ ਟੋਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸਵਾਰਥੀ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਟੱਕਰੇ ਹਨ, ਤੱਕੇ ਸਵਾਰਥ ਦੇ ਭੇਖ ਵਿਚ ਭਲਾ ਜੇ ਟੋਲ ਕੀਤਿਆਂ ਕੋਈ ਬੇਲਾਗ ਬੇਗਰਜ਼ ਪਰਸਵਾਰਥੀ ਟੱਕਰ ਜਾਏ ਤਾਂ। ਇਹ ਵੀਚਾਰਾਂ ਉਸਨੂੰ ਚੋਖਾ ਚਿਰ ਖਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅੰਤ ਉਸ ਨੇ ਮਨ ਵਿਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਇਸ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਕੀ ਹੈ। ਐਓਂ ਹੁਣ ਉਹ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਕਈ ਦਿਨ ਬੋਲੀ ਨਹੀਂ। ਫੇਰ ਪੰਡਤ ਮੌਲਵੀ ਵਿਦਾ ਕਰ ਦਿਤੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਛੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਸਿਰਮੂਧ ਪਈ ਰਿਹਾ ਕਰੇ ਜਾ ਅੱਖੀਂ ਮੀਟ ਕੇ ਸਮਾਧੀ ਜੇਹੀ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠੀ ਰਿਹਾ ਕਰੇ। ਲਗਭੱਗ ਚਾਲੀ ਦਿਨ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਤ ਗਏ। ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ ਸਥੀਆਂ ਬੰਧੂ ਸਾਰੇ ਘਬਰਾ ਗਏ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਲੱਗਾ ਹੈ।

ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰਪੂਰ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ (PATH OF FIRE AND LIGHT) Vol. 1

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਮੋਮਬੱਤੀ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਆਸਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਸਿਰ ਗਰਦਨ ਪਿੱਛੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧਾ ਕਰੋ। ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੋ, ਇਕਾਗਰ ਕਰੋ, ਸੁਆਸ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੋ, ਇਕ ਸਾਰ ਕਰੋ, ਨਿਯਮਤ ਕਰੋ। ਫੇਰ ਬੜੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ, ਦੋ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਪਈ ਮੋਮਬੱਤੀ ਤੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਟਿਕਾਓ। ਓਦੋਂ ਤੱਕ ਨਿਗ੍ਹਾ ਟਿਕਾਓ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਣਾ ਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅੱਖਾਂ ਮਲੋ ਨਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਦਾ ਕੱਪ ਜਿਹਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਰੱਖੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਸੇਗੀ। ਇਸ ਝਲਕ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ ਜੇ ਇਹ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹੋਵੇ ਤੁਸੀਂ ਨਾਲ ਜਾਓ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਰੱਖੋ। ਜੇਕਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਹਿਲਾਓਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਚਮਕਦਾਰ ਤੇ ਸੋਹਣੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ solar Plexus ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਦੀ ਸੋਭਾ, ਸੋਹਣ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੂਰਜ ਚੱਕਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦਾ ਬਿੰਬ ਮਨ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਸਥਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਾਹਰ ਦੀ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਜਗਿਆਸੂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਇਹ ਬਿੰਬ ਅਨੰਦ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਇਸ ਬਿੰਬ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੱਧਮ ਪੈਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਗਿਆਸੂ ਇਸ ਨੂੰ ਫੇਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਥੱਲੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦੀ ਲਾਟ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ, ਕੁਛ ਵੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਉਹ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੇ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਹਾਂ ਪਰ ਇੱਕ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਕਿ ਜਗਿਆਸੂ ਦਾ ਮਨ ਸਾਫ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਨੀਯਤ ਸਾਫ ਹੋਵੇ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਸੁਆਰਥ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵਿਦਿਆ ਹਨ, ਜਿਹੜੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਯੋਗਾ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਵਿਚਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਗੁਪਤ ਤਰੀਕਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਗੁਪਤ ਧਿਆਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਚਾਨਣ ਤੇ ਹਿਰਦੇ ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਨਾਭੀ ਤੇ ਚਾਨਣ

ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਉਸ ਨਾਲ ਫੇਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਰੋਸ਼ਨੀਆਂ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਤੱਤਵ ਹੋਣਗੇ। ਤੱਤਵ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੱਧਮ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਾਨਸਿਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਹੁਤ ਚਮਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਔਜਾ (Ojas) (ਸਰੀਰ ਦੇ ਸਭ ਸੂਖਮ ਤੱਤ) ਉਦੋਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਗੇ ਜਦੋਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਲਗਾਤਾਰ ਧਿਆਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਉਸ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਗਿਆਸੂ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਉਦੋਂ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਛਾਇਆ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਧਨਾ

ਇਹ ਸਾਧਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਵੋ ਜਦੋਂ ਅਸਮਾਨ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਸਾਫ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਸ ਸਕੇ ਜਿਹੜਾ ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜ ਤੋਂ ਦਸ ਫੁੱਟ ਲੰਮਾ ਹੋਵੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੇ ਗਰਦਨ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ, ਅੱਖਾਂ ਇਸ ਉਤੇ ਟਿਕਾ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰੱਖੋ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰੱਖ ਸਕੋ, ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਥੱਕ ਜਾਣ, ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਜਾਣ ਲਗ ਪਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਅਸਮਾਨ ਵਲ ਦੇਖੋ। ਆਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇੱਕ ਆਕਾਰ ਦਿਸੇਗਾ, ਪੂਰਾ ਪਰਛਾਵੇਂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਸੇਗਾ। ਇਸ ਆਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪਰਛਾਵੇਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖੋ, ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਰਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਓਨੀ ਦੇਰ ਰੱਖੋ, ਉਸ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਓ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦਿਸਣਗੇ। ਪਹਿਲਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਬਾਹਰੀ ਪਾਸੇ ਵਧੇਰੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਸੀਂ ਪਰਛਾਵੇਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਦੇਖੋਗੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਚਿਹਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਵਲ ਦੇਖੇਗਾ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਚਾਂਦਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਆਕਾਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਿਰੰਤਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਿਹੜੇ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਇਹ ਛਾਇਆ ਇੱਕ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਛਾਵੇਂ ਤੋਂ ਦਸ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਂ ਸੁਭ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ। ਛਾਇਆ ਤੋਂ ਤੱਤਵਾਂ ਦਾ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਜੀਵਨ ਰਾਜ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ

ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਸਾਧਨ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਛਾਇਆ ਸਦਾ ਲਈ ਸਾਧਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹੇਗੀ। ਸਾਧਕ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗੀ। ਉਸ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਬਾਰੇ ਦੱਸੇਗੀ, ਉਸਨੂੰ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇਵੇਗੀ ਉਸ ਦੇ ਸੌਣ ਜਾਗਣ ਸੁਪਨਿਆਂ ਸਮੇਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਰਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ।

ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਧਕ ਛਾਇਆ ਨੂੰ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਚਾਹੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਛਾਇਆ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕੇ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਛਾਇਆ ਨੂੰ ਪਰਦੇ ਉਤੇ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸਾਧਕ ਛਾਇਆ ਦਾ ਹਰ ਅੰਗ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖ ਸਕੇਗਾ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਸਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਕਾਰਜ ਤੋਂ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਮਾਨਸਿਕ ਸਰੀਰ ਦੇਖ ਕੇ ਭਾਵ ਮਨੋਮਈ ਕੋਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮਨੋਵੇਗ ਕਾਬੂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸੂਖਸ਼ਮ ਧਿਆਨ ਦੇ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ

ਛਾਇਆ ਪੁਰਸ਼ ਸਾਧਨ, ਆਪਣਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਉਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਨੂਰਾਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਨੂਰਾਨੀ ਇਕਾਗਰਤਾ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਝਪਕੇ ਪੁਲਾੜ ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਯੋਗੀ ਕੋਈ ਵੀ ਆਕਾਰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਚਾਹੇ ਉਹ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਵੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁੰਡਲੀਨੀ ਜਾਗ੍ਰਤ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ 'ਜੀਵ' ਭਾਵ ਕਿ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਇੱਕ ਰੋਸ਼ਨੀ ਇਕ ਮੋਮਬੱਤੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿਸਦੀ ਹੈ ਇਸਨੂੰ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਮਨੀਪੂਰ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਨਾਭੀ ਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸਬੰਧ ਅਗਨੀ ਤੱਤਵ ਨਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਨੂੰ ਅਗਨੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਧਕ ਇਹ ਰੋਸ਼ਨੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦੇਖਦਾ ਰਹੇ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਇਹ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਲਈ ਚੇਤਨ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਚਲ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲੈਣੇ ਫੇਰ ਨਾਭੀ ਤੱਕ ਅੰਦਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣੇ ਉਦਿਆਨ ਕਰਕੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿਰਦੇ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਰੋਸ਼ਨੀ ਜਾਗ ਕੇ ਕਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਬਦਲ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਉਨਮਨ ਮੁਦਰਾ

ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਜਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਰੱਖ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਆਉਣਾ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਛਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇੱਛਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕਰਕੇ ਚੇਤਨਤਾ ਨਾਲ ਜੋ ਚਾਹੇ ਉਹ ਕਰਮ ਖਤਮ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਾਰਜ ਘੱਟ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਅਚੇਤਨ ਹੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਨਾ ਹੋਣ ਜਾਣ।

ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਾਧਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਸਮਝ ਕੇ, ਵਿਚਾਰ ਅੰਦਰ ਭੇਜਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਉਥੇ ਭੇਜਣਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਬਾਹਰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਵੀ ਮਨ ਆਪਣਾ ਆਪ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੂਣ ਖੁਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤੇਲ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਧਕ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਵੇਗਾ। ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਮਨ ਜਾਣ ਲੈਣਾ, ਵਿਚਾਰ ਪੜ੍ਹ ਲੈਣੇ। ਜਿਹੜਾ ਸਾਧਕ ਪੁਲਾੜ ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ, ਤੁਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇਗਾ ਉਹ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਅਭਿਲਾਸੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਭਾਵ ਉਸਨੂੰ ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਸੋਚਿਆ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਸਾਧਕ ਬਿਲਕੁਲ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ ਨਵਾਂ ਜੀਵਨ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੁਲਾ ਰੱਖ ਕੇ ਸਾਧਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਤਵ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰੋਜ਼ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਵੀ ਵਧੇਰੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿੰਨਾਂ ਅਭਿਆਸ ਵਧੇਰੇ ਹੋਵੇਗਾ ਓਨੀ ਸੁਚੇਤਨਤਾ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼ਾਮਭਵ ਮੁਦਰਾ

ਯੋਗ ਦੀ ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਚੇਤਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਮਨ ਚਿੱਤ ਕਰਕੇ, ਸੁਆਸਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਕੇ ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਕਰਦੇ ਹੋ ਪਰ ਦੋਖਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਦੋਖਦੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਦਰਾ ਨਾਲ ਮਨ ਲੀਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਦਰਾ ਵਿਚ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਦੇਖੋ ਅਸਮਾਨ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖੋ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ

ਆਸਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੇਵਲ ਧਿਆਨ ਲਗਾ ਕੇ ਦੇਖੋ, ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾ ਕਰੋ, ਨਾ ਹੀ ਪਲਕਾਂ ਝਪਕੋ, ਧਿਆਨ ਗੱਡ ਕੇ ਰੱਖੋ, ਪਲਕਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਸਥਿਰ ਕਰੋ, ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ, ਮਨ ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ ਕਰੋ, ਖਾਲੀਪਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਪਹੁੰਚੋ। ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਹਰ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨਾ ਦੇਖੋ, ਨੇਤਰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਣ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ।

ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਸੁਆਸ ਕਾਬੂ ਹੋਣਗੇ, ਨਾੜੀ ਤੰਤੂ ਕੰਟਰੋਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਿਰਤੀਆਂ ਕਾਬੂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲੇਗਾ, ਆਤਮ ਚੇਤਨਤਾ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗੀ, ਆਸ ਪਾਸ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਮਨ ਨੂੰ ਇਹ ਨੀਰਸ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਮਨ ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਫੇਰ ਮੈਗਨੇਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਮਨ ਨੂੰ ਪਕੜ ਲਵੇਗਾ। ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਉਸਦਾ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਘਟ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਸਥਿਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਭਵ ਮੁਦਰਾ ਤੋਂ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਾਸਿਕਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ

ਇਹ ਕ੍ਰਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਲਗਾਉਣਾ ਇਥੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇਖਣੀ ਹੈ, ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਜੁੜਨ ਦਿਓ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਸ਼ਾਮਭਵ ਮੁਦਰਾ ਲਈ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਸ਼ਕਤੀ ਬਾਰੇ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਸੋਚਣਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਮਨ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਹੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਆਸਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਤੇ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਆਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਿਮਾਗ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ੁਰੂ-ਸ਼ੁਰੂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਧਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕੇਵਲ ਕਿਸੇ ਸੰਪੰਨ ਯੋਗੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਦੇਖਣਾ

ਇਹ ਵੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅਭਿਆਸ ਹੈ, ਮਨ ਨੂੰ ਏਧਰ ਉਧਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਅਤਿ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੈ, ਉਨਮਨੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਧਿਆਨ ਟਿਕਾਓ, ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਰਾਮ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੇ ਟਿਕਣ ਦਿਓ, ਨੇਤਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰਹਿਣਗੇ, ਕੇਵਲ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਦਿੱਸੇਗਾ, ਇਸ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਜਾਂ ਤਾਂ ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਆਸਨ ਵਿੱਚ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਾੜੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣ ਉਹ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਰਨ।

ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਚਾਨਣ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੰਸਾਰਕ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਮੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਿਆਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਖੀਏ ਕੀ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰੋ ਇਸ ਤੇ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰੋ।

ਲੈਅ ਯੋਗ (Leya Yoga)

ਇਹ ਕ੍ਰਿਆ ਮਨ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈ ਇਸ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਮੰਤਰ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਾਧਾਰਣ ਚੇਤਨਾ ਨੂੰ ਅੰਤਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ, ਲੀਨ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਥਿਰ ਹੋ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਵਾ ਦੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਅੰਤਰ ਦੀ ਗਤੀ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਦੇ ਹੋ।

ਇਹ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਧ ਆਸਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੋ ਭਰਵੱਟਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਧਿਆਨ ਜੋੜੋ, ਅੱਖਾਂ ਉਪਰ ਚੁੱਕੋ, ਪਲਕਾਂ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਅੱਖਾਂ, ਕੰਨ, ਨੱਕ, ਮੂੰਹ ਸਭ ਬੰਦ ਰੱਖੋ। ਸ਼ਾਂਤ, ਸਥਿਰ ਮਨ ਨਾਲ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਤੋਂ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੋ, ਫੇਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਅੰਤ ਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੜੀ ਸਾਫ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੇਗੀ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਆਵਾਜ਼ ਬੜੀ ਉੱਚੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਜਿਵੇਂ-ਜਿਵੇਂ ਅਭਿਆਸ ਵਧਦਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਆਵਾਜ਼ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਲ ਆਵਾਜ਼ ਤਿੱਖੀ ਸਾਗਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਢੋਲ ਵੱਜਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਵਿੱਚ ਜਿਹੇ ਤੁਸੀਂ ਸੰਝ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੋਗੇ, ਘੰਟੀਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੋਗੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋਗੇ ਕਿ ਬੰਸਰੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂ ਟੰਨ ਟੰਨ, ਛਣ ਛਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣੇਗੀ ਜਾਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨਾਣ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਾਹਰੋਂ ਨਹੀਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੁਣ ਸਕਦਾ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਦਿਆਂ ਉੱਠੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਤੇ ਸੂਖਸ਼ਮ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਦੋਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੂਸਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਮਨ ਭਟਕਦਾ ਨਾ ਰਹੇ।

ਜਦੋਂ ਸਾਧਕ ਦਾ ਮਨ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਫੇਰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਨ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੁਕ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਛਾਵਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਲਾਲਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮਨ ਤੇ ਸੁਆਸ ਸੂਖਸ਼ਮ ਹੋ ਕੇ ਧਿਆਨ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੋਗੀ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਪਾ ਵੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਅੰਤਰ ਅਨੰਦ ਵਿਚ ਹੀ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੀਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਨਾਦ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਇੱਕ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਇੱਕ ਪਰਮਅਨੰਦ ਹੈ, ਵਿਸਮਾਦ ਹੈ,

.....ਚਲਦਾ.

(ਪੰਨਾ 2 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਮੋਲਕ ਪ੍ਰਵਾਚਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁ. ਈਸਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਹਨ।

ਜਿਥੇ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖੀਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਯੂਰਵੈਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਟਰਸਟ ਵੱਲੋਂ ਫਰੀ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਥੇ ਅਲੋਪੈਥਕ 'ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੈਮੋਰੀਅਲ' ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਡੈਡੀਕੇਟ ਆਰਮੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰਡ ਏਅਰ ਕਮਾਂਡਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਫਰੀ ਚੈਕਅੱਪ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਬੌਡੀ ਟੈਸਟ ਬਿਲਕੁਲ ਫਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਇਸ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਤੇ ਲਜਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਮਹਿੰਗੇ ਯੁਗ ਅੰਦਰ ਆਮ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘਟ ਦੇ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਉਂਟ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਭੇਜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਮਾਈ ਸਫਲ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਟਰਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਪਰਸਨ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦਿਵਸ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੰਮ-ਧਾਂਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਹੋਵੇਗਾ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹੋਏ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨੀ ਜੀ।

(-----)

(ਪੰਨਾ 4 ਦਾ ਬਾਕੀ)

ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਜੀ ਮਇਆ ਕਰਿ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਣਹਾਰੁ॥

ਪੰਨਾ - 134

ਉਹ ਸੋਹਾਗਣੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁਹਾਗ ਦਾ ਰਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਸਦਾ ਹੀ ਗੁੰਜਾਰਾਂ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ; ਝਿਮ-ਝਿਮ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਘਟਾਵਾਂ ਉਮਡ-ਉਮਡ ਕੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਵਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁਹਾਗਣਾਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਸਹਾਈ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਵਣੁ ਤਿਨਾ ਸੁਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਉਰਿ ਹਾਰੁ॥

ਪੰਨਾ - 134

ਰਾਮ ਨਾਮ ਦਾ ਹਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੋਭ ਰਿਹਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਮਤ, ਫੋਕੀ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਅਗਨ ਅਤੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋਚਾ ਦੀ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਵਿਅਰਥ ਗੁਆ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਪਛਤਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਅਰਦਾਸ ਕਰੀਏ ਕਿ ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ! ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ, ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਮ ਆਪੇ! ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਾਇਆ ਅਗਨ ਵਿਚੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ, ਇਸ ਚਲੂਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਨਾਲ ਰੰਗ ਦੇ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਸਕ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇਹ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਵੀ ਸਾਵਣ ਦੀ ਫੁਹਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਉਸ ਨਾਮ ਫੁਹਾਰ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਬਣ ਸਕੇ। ਮੈਂ

ਰਸੀਆ ਹੋ ਕੇ ਰੰਗ ਰਤੜਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ, ਇਸ ਹਉਮੈ ਦੀ ਕੋਹੜੀ ਸੁਰਤ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਆਤਮ ਰੰਗ ਦੇ ਹੁਲਾਰੇ ਮਾਣਾਂ। ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਮਰਾਂ ਬੀਤ ਗਈਆਂ। ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਾਂ ਅਤੇ ਤਕਦਾ ਹੀ ਰਹਾਂ। ਮੂਸਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਹੋ-ਤੂਰ ਤੇ ਤੇਰਾ ਜਲਵਾ ਤੱਕਿਆ, ਤੇਰਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ।

ਅਸਾਡੀਆਂ ਭੁਲਾਂ ਨਾ ਤੱਕ, ਅਸੀਂ ਭੁੱਲਣ ਵਿਚ ਪੈ ਗਏ ਹਾਂ। ਤੂੰ ਘਟ-ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਹਉਂ ਦੀ ਕੱਧ ਓਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਠੰਢੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੀਣਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਹਨੇਰਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਭੀ ਹਨੇਰਾ ਹੈ। ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਤੀਆ ਬਿੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਣ-ਕਣ ਤੇ ਨੂਰ ਝਲਕਾਰੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਅੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹਨ, ਗੁਰੂ ਡਾਕਟਰ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਮੰਨ ਲੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਟੋਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਉਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ, “ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਾਂ?” ਤੇਰੀ ‘ਮੈਂ’ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਪੜਦਾ ਹੈ, ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਨਾ ਚਿੰਬੜ। ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਤੇ ਈਮਾਨ ਲਿਆ ਜੋ ਫੁਰਮਾ ਰਿਹਾ ਹੈ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੁ॥

ਪੰਨਾ -

1291

ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੋਇ ਅਨਤ ਤਰੰਗ॥

ਲਖੇ ਨ ਜਾਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਰੰਗ॥

ਪੰਨਾ - 27

(-----)

ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨ

ਵੈਦ ਮੇਘ ਨਾਥ ਸਿੱਧ (ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ ਵਾਲੇ)

ਆਯੁਰਵੇਦ ਭੀਸ਼ਗ ਆਚਾਰੀਯ।

ਮੁੱਖ ਸੇਵਾਦਾਰ - ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ, ਆਯੁਰਵੇਦ ਸੇਵਾ ਸੰਸਥਾ, ਧੁਰੀ।

ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ. 98156-07803

ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਰੱਖਿਆ :-

ਅੱਜ ਕੱਲ ਆਵਾਜਾਈ ਬਹੁਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਚਾਹੇ ਬੱਸ ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਜਗ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹਵਾ ਸੁੱਧ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਗੰਦੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਫਰ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਹਰ ਇੱਕ ਬੰਦੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਚੰਗੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ ਦੁਰਗੰਧ ਨਿਕਲਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਜੋ ਦੂਜੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਲੰਮੇ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਸਿਹਤ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਅਤੇ ਰਹਿਣ ਸਹਿਣ ਵਿੱਚ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਅਤਿ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਫਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਕਦੇ ਵੀ ਪੇਟ ਭਰਕੇ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਪੇਟ ਭਰਕੇ ਖਾਣ

ਨਾਲ ਪੇਟ ਦੀ ਬਾਯੂ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਆਦਾ ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਥਕਾਵਟ ਛੇਤੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਂਦ ਆਉਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਸੌਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾਂ ਮਿਲਣੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾ ਸੌਣ ਨਾਲ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਘਬਰਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਨੀਂਦ ਦੇ ਟੂਲੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਲ ਪਿਆ ਸੁਮਾਨ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਜੇਬ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸੇ ਜੇਬ ਕਤਰੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਫੇਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਤੇਜ ਮਿਰਚ ਮਸਾਲੇ ਜਾਂ ਆਚਾਰ ਦੀ ਜਿਆਦਾ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਆਸ ਜਿਆਦਾ ਲੱਗੇਗੀ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਆਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨਾਲ ਪਿਸ਼ਾਬ ਦੀ ਵੀ ਛੇਤੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਤਾਂ ਰੇਲਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬਾਥਰੂਮ ਤੱਕ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ

(ਇਥੋ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਹੁਣ ਤੱਕ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਪੜ੍ਹਕਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਤਾਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਅਤੇ ਰਿਨਿਊਵਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਫਾਰਮ ਨੂੰ ਭਰ ਕੇ ਚੈਕ ਦੇ ਨਾਲ ਭੇਜੋ ਜੀ।

ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ "ATAM MARG MAG. VISHAV G. R. MISSION CH. TRUST" ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ।

Subscription form

ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

 ਰਿਨਿਊਵਲ

 ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ

with in India

Annual

Life

Subscription Period	By Ordinary Post/Cheque	By Registered Post/Cheque	U.S.A.	50 US\$	500 US\$
1 Year	Rs. 200/280	Rs. 450/530	U.K.	30 \$	300 \$
3 year	Rs. 500/580	Rs. 1250/1330	Aus.	80 \$	800 \$
5 Year	Rs. 700/780	Rs. 2450/2530	Europ	50 Euro	500 Euro
life	Rs.2000/2080				

ਪੁਰਾਣੇ ਅੰਕ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ ਟਿਕ ਕਰੋ ਜੀ

ਜਨਵਰੀ

ਫਰਵਰੀ

ਮਾਰਚ

ਅਪ੍ਰੈਲ

ਮਈ

ਜੂਨ

ਜੁਲਾਈ

ਅਗਸਤ

ਸਤੰਬਰ

ਅਕਤੂਬਰ

ਨਵੰਬਰ

ਦਸੰਬਰ

ਨਾਮ/Name ਅਤੇ ਪਤਾ/Address.....

.....Pin Code.....

.....Phone.....

.....E-mail :.....

ਮੈਂ.....ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਦਸਖਤ.....

ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਸ ਮੋਟਰ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਉਤਰ ਕੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ

ਹੀ ਹੈ ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣ ਵੇਲੇ ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਲੱਸੀ ਜਾਂ ਫਲਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭੋਜਨ ਤਾਂ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜੇ ਨਾ ਵੀ ਜਗ੍ਹਾਂ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾਂ ਹੋ ਕੇ ਸਫਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭੀੜ ਵਿੱਚ ਵਸ਼ੈਲੀ ਹਵਾ ਦਾ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਫਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤਣ ਲਈ ਚੂਰਣ :- ਦੇਸੀ ਜਮੈਣ ਭੁੰਨੀ ਹੋਈ 100 ਗ੍ਰਾਮ

ਸੈਧਾ ਨਮਕ - 12 ਗ੍ਰਾਮ

ਬੈਦਨਾਥ ਦੀ ਸੰਖਭਸਮ - 5 ਗ੍ਰਾਮ

ਵਿਧੀ - ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਰਗੜ ਕੇ ਬਰੀਕ ਛਾਣ ਕੇ ਚੂਰਣ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖੇ ਪੇਟ ਦੀ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਾਇਤ ਹੋਵੇ ਇਹ ਚੂਰਣ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ :-

ਖੁਰਾਕ :- 1 ਤੋਂ 2 ਰਕਾਨ ਚੂਰਨ ਖਾ ਕੇ ਉਪਰੋਂ ਦੀ ਪਾਣੀ ਪੀਉ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹੋ।

(-----)

ਗੁ. ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਤਿਸੰਗ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਸਬੰਧੀ

ਮਹਿਨੇ ਦੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ 1.00 ਵਜੇ ਤੋਂ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਸੰਗਰਾਂਦ - 16 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ (ਸਵੇਰੇ ਸਮੇਂ 5.30 ਵਜੇ ਤੋਂ 8.30 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 2 ਜੁਲਾਈ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ (ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ 7.00 ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਰੈਣ ਸਬਾਈ ਕੀਰਤਨ)

ਜਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ - ਹਰ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਤੇ ਅੱਧੀ ਭੇਟਾ ਨਾਲ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦਰਗਾਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਖੀਰ ਹਰ ਇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਰਾਤ 1.00 ਵਜੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਚੜ੍ਹਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਾਤ ਨੂੰ 8.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਮਲ ਡੇਰਾ ਹਿਰਦਾਪੁਰ ਖੇੜੀ - ਮਿਤੀ 3 ਜੁਲਾਈ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ 6.00 ਤੋਂ ਰਾਤ 11.00 ਤੱਕ ਕੀਰਤਨ ਹੋਣਗੇ।

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ

ਦੇ ਬਾਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲਬੱਧ ਹਨ।

	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	50/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	40/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ -ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ	155/-	235/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -1	30/-	35/-
5. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -2	60/-	65/-
6. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -3	100/-	100/-
7. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦ ਘਣਾ	25/-	30/-
8. ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
9. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	40/-
10. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
11. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
12. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
13. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
14. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	10/-	15/-
15. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	15/-	15/-
16. ਹਿਮਾਲੀਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
18. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	100/-	100/-
19. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
20. ਪਵਿਤਰ ਪੌਂਡਾ	25/-	
21. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
22. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	
23. ਰਾਜ ਯੋਗ	40/-	
24. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ	10/-	10/-
25. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-1	90/-	90/-
26. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ-2	90/-	90/-
27. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ -1	60/-	60/-
28. ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ - 2	60/-	60/-
29. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
30. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਚਨ ਸਾਧ ਕੀ ਬਾਣੀ	80/-	
31. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	50/-	

32. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ.....।	100/-
33. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਸਾਧ	50/-
34. ਪੰਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ? ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਉਤਰ	25/-
35. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	50/-
36. ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨ	35/-
37. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	130/-
38. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	135/-
39. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-
41. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ'	150/-
42. 'ਮਾਨੁੱਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	160/-
43. 'ਯੋਗਾ ਉਪਰ ਲੋਕਚਰ'	30/-
44. 'ਕਰਮ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ' :-	30/-
45. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	300/-
46. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-
47. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-

English Version

	Price
1. Baisakhi (ਵੈਸਾਖੀ)	Rs. 5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	Rs. 70/-
3. Discourses on the Beyond-1 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -1)	Rs 50/-
4. Discourses on the Beyond -2 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -2)	Rs. 50/-
5. Discourses on the Beyond -3 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -3)	Rs. 50/-
6. Discourses on the Beyond -4 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -4)	Rs. 60/-
7. Discourses on the Beyond -5 (ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ -5)	Rs. 60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	Rs. 80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	Rs. 20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰ ਸਬਾਹ ਕੈ)	Rs. 70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	Rs. 110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	Rs. 10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	Rs. 5/-
16. Divine Word Contemplation Path', (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	Rs.150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	Rs 260/-
18. Why Not thy Contemplate the Lord ? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ ?)	Rs 200/-

Guru Amardas - Abode of Bliss

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(English Translation of "Guru Amar Das Parsiye" in series.)

When the appointed hour comes in the morning, you must rise without wavering. You must not succumb to the temptation of sleeping a little more. After the alarm rings, do not think of sleeping any more. Make effort, remove the quilt and get up because it is time to meditate on the Name Divine, and not to sleep. This endeavour is the greatest of all.

Once Sri Ram Chander Ji asked Sage Vashisht, "O Gurdev (Holy Preceptor)! tell me whether one should make endeavour for acquiring *Maya* (material wealth) or spiritual knowledge."

Sage Vashisht Ji said, "Ram Ji! worldly wealth falls to man's share according to fate writ on the brow. It will automatically make man do these things by which he is destined to acquire it—

'O my mind! Why art thou fallen into this brooding?

The Lord Himself on thy behalf is making endeavour:

In rocks and stones has He created living creatures,

Whose sustenance He there provides.' P.10

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ

ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ॥

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ

ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ॥

ਅੰਗ - 10

He said, "Effort or endeavour ought to

be made for religious pursuits and acquiring spiritual knowledge—

'He should make efforts, early in the morning, take bath and have ablution in the tank of Nectar.

Then, as by the Guru instructed, must he the Name Divine repeatedly utter—

Thereby shall all his sins, evil and foul doings be shed.

Then with rise of day must he chant the Guru's Word—

Sitting and rising, on the Name Divine must he meditate?

P.305

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪੁ ਦੋਖੁ ਲਹਿ ਜਾਵੈ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਿਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥

ਅੰਗ - 305

In this way, effort or endeavour is essential for practising Divine Name meditation and engaging in God's devotional worship.

Seventh is renunciation. If Divine Name is to be practised and lodged in the self, some things have to be renounced. If one does not renounce them, the Name Divine does not work.

First thing to be given up is violence. Then violence is of many kinds. There is physical violence--hitting someone with a stick, or killing him. There is violence of speech--hurting someone's feelings through taunts. Then there is violence of thoughts—thinking or wishing ill of others. There is

violence of 'jeev atma' (soul) too--harming someone with the power acquired by reciting a 'mantra' (chant) in solitude for a period of 40 days. All these five kinds of violence have to be eschewed.

Then there is telling lies. Falsehood has to be given up—

'Burn the way of life that turns the mind away from the Beloved Lord.

Saith Nanak: Pure is the love wherein is maintained devotion to the Lord.' P.590

ਜਾਲਉ ਐਸੀ ਗੀਤਿ ਜਿਤੁ ਮੈ ਪਿਆਰਾ ਵੀਸਰੈ ॥

ਨਾਨਕ ਸਾਈ ਭਲੀ ਪਗੀਤਿ

ਜਿਤੁ ਸਾਹਿਬ ਸੇਤੀ ਪਤਿ ਰਹੈ ॥

ਅੰਗ - 590

'Farid, the deeds which are of no avail, abandon thou those deeds, lest thou be put to shame in the Court of the Lord.' P.1381

ਫਰੀਦਾ ਜਿਨੀ ਕੰਮੀ ਨਾਹਿ ਗੁਣ ਤੇ ਕੰਮੜੇ ਵਿਸਾਰਿ ॥

ਮਤੁ ਸਰਮਿੰਦਾ ਥੀਵਹੀ ਸਾਂਈ ਦੈ ਦਰਬਾਰਿ ॥ ਅੰਗ - 1381

Man has to give up telling lies altogether; then back-biting, slander, envy and thieving have to be given up. Thieving is of many kinds. One is stealing somebody's thoughts or ideas and writings and projecting them as one's own though lacking basic education. Such persons are called plagiarists. Similarly, there are poets who steal others' compositions and thieving preachers also. Then there is theft of wealth, such as taking bribes. If such a person thinks that he is not stealing, then let him dare to accept bribes before everybody. So, this is all thieving or stealing.

One's conduct and living should be the same everywhere- at home, in gurdwara, while going to meet holy men, in public and in office. One should not behave differently at different places.

One should speak humbly and gently. As long as man does not give up sensual

desires, his mind cannot be at peace. Man's heart is full of desires. Prominent among them are: desire for wealth, for son, for public adulation, for reading scriptures, for performing religious ceremonies. All these desires have to be given up. If man does not give up desire, his mind is not at rest, and flies with it (desire).

There are five pleasures of senses in man—of eyes, ears, nose, tongue and skin [sight, hearing, smell, taste, and touch]. Word (speech), touch, form (beauty), relish and scent are the five pleasures of the senses. Man has to give up all these delights. Five prides are also present in every man--worldly power, wealth, beauty, caste, and youth. These are the five thieves—

'Empery, wealth, beauty, pride of caste and youthfulness—

All these five are robbers of goodness:

*By these five marauders is the world robbed—
None caught by these preserves decency.'*

P.1288

ਰਾਜ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ ॥

ਏਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਕਿਨੈ ਨ ਰਖੀ ਲਜ ॥ ਅੰਗ - 1288

Acquisition of worldly power, too much wealth and scholarship rob a man of his decency.

Guru Sahib says—'Are you learned and educated? Then have avarice, wrath, attachment and pride been annulled in you?' When man's answer is in the negative, then Guru Sahib says—'You are not educated and learned'.

'The scholar who harbours greed, avarice and pride, is said to be a fool.' P.140

ਪੜਿਆ ਮੁਰਖੁ ਆਖੀਐ ਜਿਸੁ ਲਖੁ ਲੋਭੁ ਅਹੰਕਾਰਾ ॥ ਅੰਗ - 140

He is only a book-worm. He has just bookish knowledge. But he is not educated in the true sense of the word—

'Saith Nanak: He alone is learned, a scholar with a vision,
Who wears round his neck necklace of the Name Divine.' P.938

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪੜਿਆ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ

ਜਿਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗਲਿ ਹਾਰੁ॥

ਅੰਗ - 938

He, who comes to realize that in the Divine Court, it is the Name which is going to be valued, practises Divine Name meditation day and night. He alone is truly learned, while all the rest are mere book-worms. They, who are moved by pride, are not educated or learned. So, in this way, these are the five prides—beauty, empery, wealth, caste and youthfulness. Acquiring too much wealth, worldly power, youthfulness and physical strength have all to be given up. If these exist in man, he cannot engage in God's devotional worship. Avarice has to be given up, and so also the desire for supremacy that all may call him good and praise him. Some persons are all the time making plans to gain public praise and for this purpose indulge in false show and ostentation. Besides these, you have to give up hypocrisy or pretension, desires, and doubts. In this way, there are many things. As long as they continue churning in the mind, Name Divine does not work and act.

Thereafter, man has to cultivate virtues, such as patience and forbearance. If patience or fortitude is lacking, one cannot practise Name meditation. Baba Jawala Singh Ji Harkhowal's patience and fortitude is very well known. Holy congregation! when one reads the story of his life, one is simply surprised at his humility and tolerance.

Once in Assam at a gathering of

the holy, this subject cropped up that saints were no longer patient and tolerant. A Nanga holy man said, "Brothers! I have seen a holy man living at Harkhowal in the Punjab. He is full of patience and forbearance." A 'sanyasi' (recluse or ascetic) observed that it was impossible. The Nanga holy man asked him to go to the Punjab and see it himself. He came to Baba Ji's hermitage in the Punjab and asked about him (Baba Ji).

The attendant said, "Sir! he usually goes in this direction. If he finds a shady place on the sandy bank of the seasonal stream, he rests there."

It was because his daily reading of Gurbani compositions was quite rigorous and long. Five times he read/ recited the 'Panj banis' (Five Gurbani compositions prescribed for daily reading/ recitation for a Sikh), 15 times Sukhmani Sahib, and 25 times Jap Ji Sahib. You can calculate yourself how much time it takes to do so much reading of Gurbani. So he lay under a mango tree with a cloth sheet covering him. The *sewadar* (attendant) stood a little away from him.

The 'sanyasi' (recluse) said, "Where is the holy man?"

The attendant said, "Sir, he is lying there."

The recluse said. "Are you sure that he is the holy man and not someone else?"

He said, "Yes sir! he is the holy man."

As the recluse approached, he at once put his shod foot on the saint's chest. Baba Ji took out his hands from under the cloth sheet and started pressing his feet, and

said, "Sir, I am blessed to get the dust of your feet."

Extricating his foot from Baba Ji's hold, he kicked him and said, "You are practising hypocrisy."

Baba Ji got up at once and fell at his feet and said, "Sir! you have advised me rightly. You came to see me, and I kept lying."

On hearing these words of utter humility and forbearance, the recluse started weeping loudly, and said, "Holy man! I have found you exactly the same as I heard you described. First, forgive my mistake." He narrated the whole incident. Baba Ji said, "No! it is all right."

So this is the virtue or quality that is needed in a Divine Name practitioner. Pride or arrogance has to be given up. Sometimes, the name of a person is 'Sital Dass' [cool and humble slave], but from within he is 'Agan Dev' [God of Fire]. Wrath and pride have to be given up. One has to cultivate forbearance, mercy, contentment, politeness, discipline and celibacy.

One should cultivate the habit of charity and longing for devotional service. When these virtues are imbibed, then one has only to surrender one's self to the Guru—

*'Accept thou death first, abandon the hope of life,
And be the dust of the feet of all, then alone
come thou to me.'* P.1102
*ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੂਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥
ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੇਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - 1102*

Then is one worthy of obtaining the boon of the Name Divine.

So when Guru Maharaj (Sahib Guru Angad Dev Ji) saw Baba Amar Dass Ji and examined his inner self, he observed that a perfect buyer of the Name had come that day. Seating him in front, he asked him to utter 'Waheguru' (God's Name).

No sooner did he (Baba Amar Dass Ji) utter 'Waheguru', Name-melody started emanating from every particle of his body, and the Perfect True Guru bestowed the boon of the Name Divine upon him—

*'Within my mind. I have found the gem (Name Divine).
The True Guru has given it to me. He has charged no price for it.
My search has ended and I have become calm and stable.
I have made fruitful or conquered my invaluable human life, O Nanak.'* P.964

ਹਠ ਮੰਤ੍ਰਾਹੁ ਮੈ ਮਾਣਕੁ ਲਯਾ ॥

ਮੁਲਿ ਨ ਘਿਯਾ ਮੈ ਕੂ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦਿਤਾ ॥

ਢੂੰਢ ਵਵਾਈ ਥੀਆ ਥਿਤਾ ॥

ਜਨਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਨਾਨਕ ਜਿਤਾ ॥

ਅੰਗ - 964

'The Perfect Satguru has in his mercy blessed me with the inexhaustible wealth of the Name of true God.' P.315

ਤੁਸਿ ਦਿਤਾ ਪੂਰੈ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਰਿ ਧਨੁ ਸਬੁ ਅਖੁਟੁ ॥ ਅੰਗ - 315

The Perfect True Guru has given the boon of the Name Divine. Holy congregation! if the devotee or seeker is perfect, the Name Divine instantly takes roots as soon as it is heard. Some devotees have doubts on this score. Bhai Sahib Bhai Randhir Singh Ji of Narangwal has written a book entitled 'Ranglej Sajjan'. He writes in this book—"At Ludhaina we were administering 'amirt' (baptismal nectar). [The 'Panj' Piaras on that occasion included your Biji's (Sant Ji's revered wife) father also. He has been mentioned in the book by the name of Sant Hira Singh.] When the

bowl of 'amrit' (nectar) was ready, they administered 'amrit' to a young boy of village Faleywal. He was a student of tenth class. Respected father poured five palmfuls of 'amrit' on his head, five he made him drink, but when he sprinkled 'amrit' on his eyes, he looked at him with such glow that he (the boy) was immediately lost in a trance. Bhai Sahib said, "What should be done now?"

Respected father said, "I happened to employ rather excessive zeal."

Bhai Sahib said, "The child won't be able to bear so much force."

Holy congregation! when spiritual endeavour has been made in the inner self, then this Name meditation comes to acquire power. Everything has strength or power. There are two things about this Name. One is the word 'Waheguru', the letters used in it. Behind these letters is its power. Just as 'sota' (stick or club) is a word, but behind it is its power. When the club strikes one's back then one comes to feel that it (club) has hit. Every word has its meaning and power. So one is the sign or symptom, the other is the power of the meaning of the word. Thus the power of the holy Word elevated his consciousness and made it cross all the stages by sprinkling the 'amrit' (baptismal nectar) just once.

Bhai Sahib said, "What will happen now?"

Respected father said, "Pick him up and seat him in a corner on one side."

The child was seated on one side of Sri Guru Granth Sahib.

Bhai Sahib said, "Brother! now administer 'amrit' (baptismal nectar) carefully."

So 'amrit' was administered with great care. Respected father was asked how long it would take for the boy to come to his senses.

He said, "His exalted consciousness will come down to normalcy after 56 hours."

An 'Akhand Path' (an end to end non-stop recital of the Sikh scripture) was started. Bhai Sahib has written in his book, "After the conclusion of the 'Akhand Path', we started *Gurbani Kirtan* (Singing of Gurbani). At the end of exactly 56 hours, the child started flying over the congregation and moving over musical instruments. Then he lay prostrate before Sri Guru Granth Sahib. Respected father came again and said, "Bhai Sahib! at this moment his soul is seeking union with the Timeless One, God at the Divine Portal. Kindly start 'kirtan' (singing) of 'lavan' (Gurbani hymns recited to solemnize Sikh marriage called 'Anand Karaj')."

'Kirtan' (singing) of 'lavan' was commenced. The child made movement but his feet did not touch the floor. Holy congregation! this is the impact of sprinkling the 'amrit' (baptismal nectar) just once.

So if the bestower is fully accomplished in Divine Name meditation and the recipient or seeker too fully deserves, the Name Divine takes roots in his heart and mind at once. So, when Baba Amar Dass Ji received the boon of the Divine Name, such was his state—

*Refrain: When the Guru shot an arrow at me,
It pierced my heart,
O devotees!*

It pierced my heart...

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਓ, ਬਾਣ ਮਾਰਿਆ -2, 2.

ਮੇਰੇ ਪੈ ਗਿਆ ਕਲੇਜੇ ਛੇਕ -2, 2.

*'Saith Kabir: As the heroic True Guru shot his
arrow,*

*When it struck, fell I to earth and was my
bosom pierced.' P.1374*

ਕਬੀਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੂਰਮੇ ਬਾਹਿਆ ਬਾਣੁ ਜੁ ਏਕੁ॥

ਲਾਗਤ ਹੀ ਭੁਇ ਗਿਰਿ ਪਰਿਆ ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕੁ॥

ਅੰਗ - 1374

By uttering 'Waheguru' (God's Name) just once, the Name current ran through every particle of his body and Baba Amar Dass Ji was thrown into trance or deep meditation. He did not talk to anyone and sat in solitude. He forgot taking food and no thought arose in his mind. So, holy congregation! Guru Sahib bestowed such grace on him (Baba Amar Dass Ji) that he became perfect and complete. Such becomes the state of both the bestower and the receiver. Otherwise, we are generally concerned about how to meditate on the Name Divine. This concern occupies everyone's mind because there is no book on this subject. It is a hidden or mysterious path which is not manifest. It is a matter concerning man's inner self. How can the inner self be instructed about it? We can explain it only practically.

So, first take the case of one in whom the Name Divine does not work. He has received the Name all right, but his mind is as yet full of sins; it is soiled with impurity. Initially, he recites the Name with the help of a rosary for 2½ hours. Sit down after taking bath. Then recite the

'Gurmantar' (Guru's chant or Waheguru) with the help of a rosary for 2½ hours. Then, you give up the rosary; only the tongue moves, the lips move. That is called reciting the Name with the tongue. About him, whose tongue does not recite the Name Divine, and abandoning the Name indulges in meaningless talk and trivialities, the Guru's edict is—

'Hard is the resolve to utter the true Name.'
P.9

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥

ਅੰਗ - 9

It is really difficult to utter the true Name. Man can continue talking all the day long, but he cannot recite the holy Name. Then this tongue ought to be punished—

*Refrain: If thou my tongue utter not the
Name Divine,*

You should in small bits be cut.

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਤੂੰ ਨਾਮ ਨਾ ਜਪੇਂ ਜਿਹਬਾ ਮੇਰੀਏ,

ਤਿਲ ਤਿਲ ਤੈਨੂੰ ਕੱਟੀਏ -2, 4.

*'The eyes which see not the saint of God,
those eyes ever remain miserable.'* P.1362

ਨੈਣ ਨ ਦੇਖਹਿ ਸਾਧ ਸਿ ਨੈਣ ਬਿਹਾਲਿਆ॥ ਅੰਗ - 1362

The eyes which do not enjoy a glimpse of the holy should be closed.

*'The ears listening not to the holy Word had
better be dammed. The tongue, which utters
not the Name, ought to be cut bit by bit.'*
P.1362

ਕਰਨ ਨ ਸੁਨਹੀ ਨਾਦੁ ਕਰਨ ਮੁੰਦਿ ਘਾਲਿਆ॥

ਰਸਨਾ ਜਪੈ ਨ ਨਾਮੁ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਕਰਿ ਕਟੀਐ॥ ਅੰਗ - 1362

'Lord! as is put out of mind the Lord,

Day after day comes decline.' P.1362

ਹਰਿਗਾਂ ਜਬ ਬਿਸਰੈ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਇ

ਦਿਨੋ ਦਿਨੁ ਘਟੀਐ॥

ਅੰਗ - 1362

*'My tongue! into a hundred pieces shall I cut
thee,*

Shouldst thou not utter the name of the Lord.'

P.1163

ਰੇ ਜਿਹਬਾ ਕਰਹੁ ਸਤ ਖੰਡ॥

ਜਾਮਿ ਨ ਉਚਰਸਿ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ॥ ਅੰਗ - 1163

Guru Sahib says—Cut that tongue into a hundred pieces which does not recite God's Name and does not utter 'Waheguru' (God's Name) even by mistake. The tongue that recites God's Name is eulogized in the following words—

*Refrain: Blessed, blessed is the mouth
That utters 'Satnam, Satnam' (True is the
Name of the Lord).*

ਧਾਰਨਾ - ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸਤਿਨਾਮ ਜਪਦਾ,

ਧੰਨ ਹੈ ਮੁਖੜਾ, ਧੰਨ ਹੈ ਮੁਖੜਾ -2,2.

*'Kabir, blessed is the mouth with which mouth
the Lord's Name is uttered.'* P.1370

ਕਬੀਰ ਜੁੱਈ ਮੁਖੁ ਧੰਨਿ ਹੈ ਜਾ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ਰਾਮੁ ॥

ਅੰਗ - 1370

Guru Sahib says that the mouth which does not utter the Name of God, is fit to be reprov'd and cursed. And what is the fruit of uttering the Name Divine?

*'What to say of the poor body of that
creature, even his village shall be purified.'*
P.1370

ਦੇਹੀ ਕਿਸ ਕੀ ਬਾਪੁਰੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਹੋਇਗੋ ਗ੍ਰਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - 1370

The purification of his body through Name-recitation is a very small or minor thing. Wherever his voice (uttering the Name) shall travel, the village in which he lives shall be purified. Such is the Guru's edict—

*Refrain: The whole town shall be made pure,
Utter thou— 'True is God's Name.'*

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰਾ ਨਗਰ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਹੋ ਜਾਵੇ,

ਸਤਿਨਾਮ ਬੋਲ ਵਾਹਿਗੁਰੁ - 2, 2.

*'Kabir, blessed is the mouth with which
mouth the Lord's Name is uttered.*

*What to say of the poor body of the creature,
even his village shall be purified.'* P.1370

ਕਬੀਰ ਜੁੱਈ ਮੁਖੁ ਧੰਨਿ ਹੈ ਜਾ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ਰਾਮੁ ॥

ਦੇਹੀ ਕਿਸ ਕੀ ਬਾਪੁਰੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰੁ ਹੋਇਗੋ ਗ੍ਰਾਮੁ ॥ ਅੰਗ - 1370

Don't talk of the individual's body; the entire village or town shall be purified by

his uttering the Name of God. On the other hand—

*'Farid, dreadful are the faces of those who
forget the Lord's Name.*

*Here, they undergo many troubles and
hereafter, find no abode and refuge.'* P.1383

ਫਰੀਦਾ ਤਿਨਾ ਮੁਖ ਡਰਾਵਣੇ

ਜਿਨਾ ਵਿਸਾਰਿਓਨੁ ਨਾਉ ॥

ਐਥੈ ਦੁਖ ਘਣੇਰਿਆ ਅਗੈ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ ॥ ਅੰਗ - 1383

Their faces are frightening. So, in this way, Guru Sahib describes the greatness of uttering the Name of God with the tongue. There are stages of the Name recitation; as the devotee advances from one stage to another, its fruit increases accordingly. There are four 'banis' in man. One is called 'baikhri' (word uttered from the mouth), as we speak normally. Second is called 'madhma' (word rising from the mind or heart and coming to the throat), which is uttered in the throat and is inaudible to anyone. Third is 'pasanti' which is in the heart and has not yet got shaped into a thought or idea. Fourth is below this which is called 'pra bani' (word abiding in the 'mooladhar—anal region). 'Pra' and 'pasanti' are the language of telecommunication without speaking. In the Divine Court, it is this speech that is spoken or used. Here lips do not move. When the soul goes there, initially he moves his lips.

But then he receives the instruction—
'Why are you needlessly moving your lips? Here your thoughts and feelings are understood without resorting to speech, whether you are Panjabi-speaking or English-speaking, or Persian-speaking. Speech is one. Feelings or thoughts get formed first, while words are formed later, so that is entirely the language of feelings

or emotions. 'Pra bani' exists at the place from where words get formed. He who meditates on God and recites God's Name with the tongue, obtains great fruit. If lips don't move, tongue does not move and there is movement only in the throat, then fruit obtained from Name meditation and recitation is ten-fold. Ten times that fruit is obtained by Name-meditation through 'Pasanti' speech, or the language of thoughts. There love abides. Reciting the Name at that place only once is equal to reciting it hundred times outside. Ten times even that fruit is obtained by reciting the Name through 'pra' speech-reciting once there is equal to reciting 1000 times outside.

So, as the concentration of mind increases in Divine Name contemplation, its fruit continues increasing proportionately. First, we recite the Name Divine with the tongue. After that comes the turn of Name recitation with each breath. The method of reciting the Name with the breath has been described in detail in Guru Granth Sahib. Bhai Gurdas too has explained it fully.

'Soor sar sokh pokh som pooran kay

Bandhan thaiy mitar apia peeay hai.'
(Kabit Bhai Gurdas Ji 16)

*ਸੂਰ ਸਰ ਸੋਖਿ ਪੋਖਿ ਸੋਮ ਸਰ ਪੂਰਨ ਕੈ,
ਬੰਧਨ ਢੈ ਮ੍ਰਿਤ ਸਰ ਅਪਿਅ ਪੀਆਏ ਹੈ॥*

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੧੬

He says—'Just as a fish swims in the reverse order and goes in the direction from which water is coming, similarly, you should reverse your breath-air. By reversing the breath, first—

'Dry up the air in the breathing

passage called *sooraj*—' which is called 'Ida' [air-channel extending from the head through the left nostril down to the left side of the vertebrate column]. 'Ida', 'Pingala' [air channel through the right nostril] and 'Sukhmana' [breath-passage lying between 'Ida' and 'Pingala'] are the three air channels in man along the vertebrate—'Ida' on the left side, while 'Pingala' on the right. He (Bhai Gurdas Ji) writes--Uttering the 'Gurmantar' (Guru's chant or word; *Waheguru*), breathe through the right nostril. The method cannot be made public. Depending upon the practitioner's inclination, accomplished and experienced holy men instruct him about the method which is good for him. Thereafter, hold the breath there. The middle part of 'Sukhmana' air-channel is called 'miratsar', where there is no breath, from where the breath returns. Hold the breath there and utter the Name, then while reciting this Name; you will be filled with joy and relish.

'Ajarah Jaar maar amreh.' (Kabit Bhai Gurdas Ji 16)

ਅਜਰਹਿ ਜਾਰਿ ਮਾਰਿ ਅਮਰਹਿ.....॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੧੬

He says—'This Name burns and destroys the 'haumein' (ego) which is fire-proof or which cannot be burnt, because

'Ego is at variance with (or opposed to) the Name: the two dwell not in one place.' P.560

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ

ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ॥

ਅੰਗ - 560

When the Name starts impacting, 'haumein' (ego) starts dying. Mind which cannot be conquered, starts dying and getting subdued with the power of the Name. It starts giving up the habit of

considering itself to be a physical body. The mind ceases to consider itself to be a body. It realizes—'I am soul—

'The wall-like body becomes immortal and the soul does not wander in existences.' (Kabit Bhai Gurdas Ji 16)

ਅਸਥਿਰ ਕੰਧ ਹੰਸ ਅਨਤ ਨ ਧਾਏ ਹੈ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੧੬

The body becomes healthy and free from maladies. The 'jeev-atma' (man's soul) is freed from the cycle of birth and death, if the Name is firmly lodged in the heart in this manner.

'Just as a pitcher falling from the roof breaks and mixes with the elements, word sound mixes with the Eternal Sound, water with water,

Similarly the 'jeev' (individual soul) mingles with the Supreme Soul.' (Kabit Bhai Gurdas Ji 16)

ਆਦੈ ਆਦਿ ਨਾਦੈ ਨਾਦਿ ਸਲਿਲੈ ਸਲਿਲ ਮਿਲਿ,
ਬ੍ਰਹਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਮਿਲਿ ਸਹਜਿ ਸਮਾਏ ਹੈ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੧੬

The beginning is 'Waheguru', the holy Word that is 'Onkar' (Formless One)—

'With one word Thou didst effect the world's expansion and whereby millions of rivers began to flow.' P.3

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ॥

ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥

ਅੰਗ - 3

With the revelation of that Primordial Sound is obtained the Name Sound. The two mingle as water mingles with water. The Tenth Door is opened. About this, Bhai Gurdas Ji writes more clearly—

'When the Sikh becomes aligned with the Guru, his mind becomes absorbed in the 'shabad' (Guru-bestowed Name melody).' [Kabit Bhai Gurdas Ji 28]

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਗੁਰਸਿਖ ਸੰਧਿ ਮਿਲੇ.....।

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੨੮

When through the Guru, the Sikh becomes absorbed in Divine Word contemplation—

'When the vital breath on the left side (moon) comes into the air channel on the right (sun).' [Kabit Bhai Gurdas Ji 28]

ਸਸਿ ਘਰਿ ਸੁਰੂ ਪੂਰਿ ਨਿਜ ਘਰਿ ਆਏ ਹੈ॥

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ੨੮

This is reference to 'Ida' (air channel on the left) and 'Pingala' (air channel on the right). When we recite the Name Divine in this manner, then our consciousness penetrates the 'trikuti' (middle of the forehead just above the eye brows) and enters the 'Dasam Dwar' (Tenth Door).

'and from the right side (sun) returns to the left (moon), then like a fish the Gurmukh's (Guruward or Guru-directed) mind comes to his original home (soul state).' [Kabit Bhai Gurdas Ji 28]

'... passing through the 'trikuti' becomes absorbed in the ocean of peace.'

(Kabit Bhai Gurdas Ji 28)

He becomes absorbed in Waheguru (God) in the Tenth Door where there is Supreme Bliss.

'He rises above the three attributes [rajo (passion, energy), tamo (darkness and evil) and sato (virtue)] and reaches the 'Fourth state' [Transcending the three qualities of Maya or Mammon].' (Kabit Bhai Gurdas Ji 28)

(... to be continued)

Why not contemplate the Lord?

Sant Waryam Singh Ji
English Translation: Prof. Beant Singh

(Continued from P. 83, issue June, 2012)

She said, "Show me what it is." She washed it, but she too did not understand what this shining thing was. She said, "It is something precious. I will ask my neighbour about it. I will consult that Seth (rich merchant or moneylender)." She returned home and inquired about it. The Seth himself was not at home. His wife said, "He is about to come. Consult him but to me it appears to be something very precious." When she showed it to the Seth on his return, he said, "Sister! it is a very costly diamond. Do you have only one piece?"

She said, "Now I have only one. What is its price?"

He said, "You can buy a house; you can buy cattle; you can buy land also. Even then the money you will get from its sale won't be exhausted."

She started weeping at this revelation. Thereafter, on finishing his work, the farmer, her husband, also returned home.

She said, "We have been looted, God had shown great kindness to us. That pouch was of diamonds. I sold only one, and the Seth said, 'You can buy house, land and oxen with its proceeds.' But we threw them into the river thoughtlessly." Since the river was closeby, the diamonds shot by the farmer kept falling into it. This is an illustrative story which holy men often narrate to tell the people how

precious is each breath of their life. Just as the farmer got a pouch of diamonds, we have got from God 24000 breaths for daily use. Nobody in the world has been able to realize the value of breaths. Man can be emancipated even in a single breath. Now Guru Sahib says to us, mortals, "You have wasted the night in sleeping without engaging in Divine Name meditation and God's devotional worship, and the day you have wasted in eating and performing worldly tasks. This life was precious like a diamond, which you have wasted for cowrie-shells. Neither did you meditate on the Name Divine, nor did you do any pious deeds. You did not do the task for which you had come into the world -

*Refrain: The swan came to pick pearls,
But sat on carrions,
O dear, sat on carrions.
The swan came to pick pearls.*

ਧਾਰਨਾ - ਹੰਸ ਮੋਤੀ ਚੁਗਣ ਨੂੰ ਆਇਆ,
ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਕਰੰਗਾ ਤੇ -2, 2.
ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਆ ਕੇ ਬਹਿ ਗਿਆ ਕਰੰਗਾ ਤੇ -
2, 2.
ਹੰਸ ਮੋਤੀ ਚੁਗਣ ਨੂੰ ਆਇਆ... -2.

*'For their doings during day a hundred times
are they reproached;
A thousand times by night.
Like the swan pecking at carrion,
Have they deserted laudation of God.'*

P. 790

ਸਉ ਓਲਾਮੇ ਦਿਨੈ ਕੇ ਰਾਤੀ ਮਿਲਨਿ ਸਹੰਸ ॥
ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹਣੁ ਛਡਿ ਕੈ ਕਰੰਗੀ ਲਗਾ ਹੰਸੁ ॥

Man came into the world to meditate on God's Name. God gave him tongue to sing His praises, ears to hear His laudations, hands to render service, and feet to go to the congregation of the holy. God gave man tongue to eulogize Him, but he started indulging in slander, backbiting, jealousy, and squabbling. Man's mind is greatly disturbed and distracted. He does not find time for practising Divine Name meditation. If he does find time, his mind does not become absorbed in it; he keeps yawning. Even if he does not yawn and forcibly keeps sitting in the congregation, he imbibes nothing; his mind remains dry, empty and unreceptive.

So Guru Sahib says that man came into the world to meditate on God's Name, but he has become trapped and entangled in other things. Mardana said to Guru Nanak Sahib, "O Sovereign! I have observed that everywhere you go, you talk about the need of meditating on God's Name. When you discourse, everybody is greatly impressed. People come in large numbers. But in practice, I do not see anybody meditating on the Name Divine. What is the cause of this conduct and behaviour of the people?" Guru Sahib said, "O Mardana! everything depends on man's interest and inclination. If there is desire and appetite, man eats food with relish. Even dry bread without vegetables tastes savoury. If there is no appetite, man spurns even the best food. So man is interested in things other than Divine Name meditation."

There are two things here. One is that God is not visible to these eyes. The eyes with which God is seen, are different.

Guru Sahib says -

'The body fortress has nine doors.

The tenth is kept unseen.'

P. 954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

This citadel-like body has nine doors, which open outwards. The eyes do not open inwards. Whenever they open, they open outwards. The ears hear not inner voices. They hear voices of the outside world. All these doors open outwards. One true and real door is lying closed; it is called the Tenth Door -

'... .. the Tenth is kept unseen.'

P. 954

..... ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥

It has remained hidden. It has neither opened, nor does man know that this door has also to be opened. About the outer doors, he knows and in the outside world has he become deluded. Thus deluded, he does not try to go inwards -

'The bride who goes amiss by seeing the body of nine apertures obtains not the peerless thing of Gods' Name.'

P. 339

ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੁਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੁਪ ਨ ਪਾਈ ॥

The unique object that is beyond praise, is lying within this body, both mine and yours, but the nine mansions of sense organs have made man oblivious of it. As a result of this forgetfulness, man does not see inwards. So Guru Nanak Sahib said, "Brother Mardana! man knows about the nine doors (of sense organs) but he does not know the Tenth Door. Adamantine shutters are fixed there. These stony doors cannot be opened in any manner. They cannot be broken with dynamite or in any other way. These are the shutters of hope and doubt, which are called stony doors -

'The adamantine shutters of the Tenth Gate open not. Through the Guru's word alone they get opened.' P. 954

ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥

Man does not obtain the Guru's word. He does not endeavour to open the Tenth Gate. So it does not open. Well, if it gets opened, what is its mark or indication? Can we know that it has opened? Guru Sahib says - 'Yes dear! there -

'The melodious celestial strain rings ...'

P. 954

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ॥

It is not an empty place within the self. Within you are ringing unstruck mystic sounds -

'... by the aid of the Guru's word is this mystic music heard.' P. 954

..... ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥

It is with the help of the Guru's word that these unstruck celestial strains of mystic music are heard, otherwise not. Even if you close your ears with your fingers you will hear this music. It will be heard with the Guru's word alone. Then, Guru Sahib says -

'Thereby is the self illumined'

P. 954

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ॥

Divine Light shines in the mind. This is light of knowledge and understanding. But -

'... such blessing (of knowledge) by devotion and meditation is attained.'

P. 954

..... ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

This door is discovered with God's love and devotion, not otherwise - in any other manner. God's worship and devotion is of

nine types. It is through them that this Tenth Door is found. Guru Sahib says that through this door-

'Thereby is the self illumined - such blessing by devotion and meditation is attained.' P. 954

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥

What is seen in that light? Guru Sahib says - 'God is seen -

'In all creation is the Sole Supreme pervasive, who of all is the Creator.'

P. 954

ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

Among all is present the One Lord, who has created this world. But we do not know that this door is present in all - in you as well as me. But does any desire for knowing this arise in us?

'Hail, hail to Thee, O True King!

True, ever true is Thy Name.'

P. 947

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ ॥

Guru Sahib said, "O Mardana! man hears and reads all right, but his interest in the Name is not roused. When there is no interest, no desire, how can he meditate on the Name Divine?"

Mardana said, "But, sir, you advise and urge the people a lot to meditate on God's Name."

Guru Sahib said, "Well! that we have to do as it is our duty."

He said, "Then sir! why don't people practise Divine Name meditation when you advise and urge them so much?" Guru Sahib said, "O Mardana! precious things are not appreciated except by appreciators or evaluators of merit. The world does not know what the Name Divine is. Ask

people – which land here is superior – which can produce potato, which sugarcane, which can give two crops and which three. Ask the cloth merchant about cloth, he will tell you everything, which is genuine and which imitation, and which can sell at double its price. Similarly, you can ask a chemist which medicines are genuine and which spurious. So does a dealer in cattle know about the breeds of cows and buffaloes. A cloth merchant knows nothing about them. Similarly, they, in whose heart there is ardour and devotion for God, who want to make this human birth fruitful, know the value and greatness of the Name Divine. The common people of the world do not know about it. That is why, in Gurbani occurs the following edict –

Refrain: Greatness and glory of the Name abides in the heart of the saints

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ -2, 2.
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ -2, 2.
ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ,..... -2.

'The praise of the Name abides within the mind of the saint.

By saint's influence, all the sins flee.

The society of saints is obtained through the greatest good luck.

By saints' service, the Name is meditated upon.

Nanak, some rare person receives the Name, through the Guru.'

P. 265

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥
ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥
ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥
ਸੰਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ॥
ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਕਛੁ ਅਵਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਾਵੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥

O Mardana! the world does not value the Name. People only know that 'Waheguru', 'Rama', 'Narayan', 'Gobind', 'Allah' are only words. They do not know their deep significance and meaning. Consequently, they do not feel interested in it. A greedy person is interested in satisfying his greed; a wrathful person is interested in venting his anger; a sensualist is interested in lust which keeps him straying from the path of virtue to gratify his lust. So the world is not interested in God's Name and its contemplation." Mardana said, "But, sir! you advise the people so much to engage in God's devotional worship; don't you? Besides I also observe that people listen to you attentively." Guru Sahib said, "That is true, but they forget afterwards."

When Mardana did not understand even after Guru Sahib's repeating this many times, he said, "Well then! we will explain this to you practically." While travelling from place to place, one day, Guru Sahib reached Patna, which, at that time, was called Patliputra. Reaching Patna, Guru Sahib said, "Look Mardana! can you see those buildings in the distance. This garden is very beautiful. While I sit here, you go there and have food." At this, Mardana laughed.

Guru Sahib said, "Mardana! what is the matter? What makes you laugh today?" He said, "Sir, I have laughed because you have told me to go and take food as if somebody is waiting for me."

Guru Sahib said, "Then what do you do for having food?" He said, "Accompany me, sir, if you want to see what I do. At

some places, I find noble persons. I pay obeisance to them or greet them with the salutation - 'True is Lord Creator'. They return the greeting, and so conversation gets started. I sing your praises and then request them to provide food also." Guru Sahib said, "Mardana! if you don't get food in this manner, then what do you do?"

He said, "Sir! then only I know what happens to me. People call me an idler who peeps into homes and will commit burglary at night. Such reproaches they utter."

Guru Sahib took out his foot from the wooden slipper, and digging the earth with his toe, said, "Mardana! pick it up. It is a very precious ruby. It is invaluable. You are not to sell it; you have only to ask its value. Go! you will get enough food to eat."

Mardana went away with the ruby. First, he went to a vegetable seller and showed the ruby to him. He said, "It is nothing. It has no value. If you like you can have too radishes."

Mardana said, "Sir, examine it carefully. It is very precious." He said, "Not at all. It is an ordinary pebble. Children find many such pebbles in the Ganges. If you wish, you may take two radishes in exchange for this."

Ahead was a confectioner's shop. He offered half seer (one seer = 900 gms) of sweets. Then there was a cloth merchant, who offered two yards of cloth. Going from shop to shop, he reached a jeweller who agreed to give ten rupees for the ruby. Ten rupees of those days are equivalent 2500 rupees of today. Another

jeweller offered him a hundred rupees. Mardana asked him if there was any big jeweller there. He mentioned the name of Salas Rai and told him the location of his house. Bhai Mardana reached there and pulled the rope of the bell. The bell rang and a servant came down whom Mardana greeted with the salutation - 'True is Lord Creator'. The servant asked him who he was. Bhai Mardana said, "I am a balladeer of Guru Nanak Sahib. My name is Mardana. I belong to Madhar Desh" (That is how present Panjab was known then). It was also called Sapat Sindhu. It used to be the land of seven rivers. The Greeks called it 'Hapat Sindhu', and from 'Hapat' originated the world 'Hindustan'. So Bhai Mardana said, "I am a native of that place." The servant asked, "What do you have with you?"

Bhai Mardana said, "This! I have this thing with me. I want to know its value." The servant took the ruby in his hand, examined it and then said, "Bhai Mardana! I can tell you whatever little understanding I have. My master is sitting upstairs; I am his servant." The servant took Bhai Mardana upstairs and introduced him to his master, "This is Bhai Mardana. He is a companion of Guru Nanak Sahib. He is carrying this object and wants to know its value." The rich jeweller said, "Then, how much did you assess its value?"

He said, "One thousand rupees."

Bhai Mardana was surprised how differently the ruby had been estimated. Starting with two radishes, it had come to be valued ½ seer sweets, 2 yards cloth, hundred rupees and now suddenly it had been estimated to be worth Rs. 1000." The

jeweller said, "Show it to me." When he looked at it, the breath he had inhaled, he could not exhale. When he did catch breath, he said, "Son Adharka! take out hundred rupees from the cash box and give me a low stool." Mardana kept watching with wonder what had happened. The jeweller too noticed Mardana's wonderment, and said, "Bhai Mardana! I am not giving you its value. It is an extremely precious ruby. It is that invaluable ruby about which our ancestors used to talk. It is priceless. Is it yours?"

Bhai Mardana said, "No! it has been given to me by Guru Nanak Sahib." The jeweller said, "Is he the same Guru Nanak who is wandering from place to place emancipating the people?" Because then it was not like today, when everything comes on the television and appears in newspapers, and the whole world comes to know. Now means of transmission and communication have become very fast. In those times, they were not. Recently, we got a mosque built for the Muslims on the occasion of Eid. Phone calls started coming to me from America that the news had come on the internet that we had gifted a mosque to the Muslims. News travel very fast now. In Guru Nanak Sahib's times, these means did not exist. News hardly travelled from one place to another, and those too through travellers or pilgrims. Bhai Mardana said, "May God bless you! He is the same Guru Nanak."

He said, "It is my good fortune that I have got a glimpse of the invaluable ruby. Bhai Mardana! I am not giving its value. The value of having a glimpse of it is itself

Rs. 100."

In the meantime, the servant brought a hundred rupees. The jeweller paid obeisance to the ruby by making an offering of Rs. 100 and gave this money to Bhai Mardana. When Bhai Mardana was going to leave with the ruby and Rs. 100, the jeweller said, "Bhai Mardana! what about your arrangements for food?"

He said, "Till now there are none."

The jeweller said, "How many persons are you?"

Bhai Mardana said, "Three members are always there in our company - Guru Nanak Sahib, Bhai Bala Ji and I. If Guru Sahib happens to stay somewhere, then the number swells to thousands; the entire town starts coming to him."

He said, "Well then! I shall bring food for you."

Bhai Mardana returned and placed Rs. 100 as well as the ruby before Guru Sahib.

Guru Sahib asked, "Mardana! how is it that you have brought both money and the ruby?" He replied, "O True Sovereign! my head is whirling. I am bewildered." Guru Sahib said, "Why?"

He said, "O Sovereign! only you know your ways."

Guru Sahib said, "Tell me what happened."

Bhai Mardana said, "Sovereign! the long and short of it is that the vegetable seller offered two radishes for the ruby, the confectioner offered ½ seer (450 gms.) sweets. Besides, they insisted on me to give

the ruby to them for using as a counterweight in their weighing balances. The cloth merchant offered two yards of cloth, and in this way its value continued increasing as I went from one person to another. Finally, I went to Salas Rai, the jeweller. He said, "Its value cannot be assessed. It is invaluable." Guru Sahib said, "Mardana! that is why I had told you that precious things cannot be evaluated without appreciators of merit. What does a vegetable seller or a confectioner know what a ruby is? They know the value of the things they sell. Therefore, only Divine Name practitioners know the value of God's Name, and not anybody else.

Refrain: Greatness and glory of the Name abides only in the heart of the saints ...

ਧਾਰਨਾ - ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ,
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ -2, 2.
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਸਦੀ -2, 2.
ਮਹਿਮਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀ,..... -2.

'The praise of the Name abides within the mind of the saint.

By saint's influence, all the sins flee.

The society of saints is obtained through the greatest good luck.' P. 265

ਨਾਮ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਸੰਤ ਰਿਦ ਵਸੈ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਦੁਰਤੁ ਸਭੁ ਨਸੈ ॥

ਸੰਤ ਕਾ ਸੰਗੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਈਐ ॥

Only by supreme good fortune is the company of the holy obtained. Guru Sahib said, "So Mardana! you argued with me - why does the world not understand the value of the Name in spite of your sermons and discourses? Did you not tell the people that the ruby is very precious?"

He said, "Sir! what should I tell you?

First, when I went to the vegetable seller and told him that it is very precious, he said, 'What precious? Such pebbles can be found in abundance in the river water.' Placing his finger on his temple and turning it round, he said, 'There is something wrong with your head.' I left him, but the same treatment was meted out to me by the cloth merchant. Sir! they drove me mad. I argued with them a lot, but they did not listen to me."

Guru Sahib said, "Then isn't it true that the value of the Name Divine can be appreciated only by Divine Name practitioners? If they come to know the value of the Name, they will recite it day and night. The Name Divine recited sincerely just once can do anything -

'If man contemplates the Lord with one mind for an instant,

He falls not into the noose of death.'

Akal Ustat

ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ

ਕਾਲ ਫਾਸ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਇਓ ॥

If man appreciates the value of the Name Divine, he will tie bundles of God's devotion and Name meditation and accumulate a huge store. This spiritual conversation was still going on, when the jeweller came with the food.

He said, "Sir! it is a very precious ruby." He talked of the ruby only. Guru Sahib said, "Salas Rai! it is a mere pebble. You have put a high value on it, when it is mere dust. What can it do? It can give only worldly things. It is of no use in the Divine court. You have something far more precious than this."

After thinking, he said, "Sir! in my

treasure house, there is nothing as precious as this ruby. My *Munim* (accountant) has all the calculations how many crore worth it is."

Guru Sahib said, "We are not talking of crores. What you have is above value."

He said, "Kindly explain it to me." Guru Sahib said, "That is God's Name which abides within you."

'The Name Divine, bestower of Nine Treasures immortalizing,

In our own self is lodged.' P. 293

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

In the body of all us sitting here lies the Name Divine. We are so wealthy that we cannot be called poor. We are *Waheguru's* (God's) spiritual princes. We are His progeny. He (God) is the Master of millions of universes, and yet we consider ourselves poor because we are unaware of the precious Name-thing lying within us; to us it is a lost thing.

When I was studying in class III or IV, we used to be told a story about a woman who lost her needle. Now I realize that it contained many precious pieces of wisdom. At that time, we knew only the story that that woman came out of her house and started searching for the needle in the bazaars and lanes.

A person came and asked her, "O mother! for a long time, you have been rummaging through this sand. What are you searching?" She said, "Son! I have lost my needle. Kindly help me." He was a good man. So he also started searching. In the meantime, another person came and asked, "What have you lost?" He said,

"This woman has lost her needle. Kindly help her."

So, in this way, they all started searching for the needle. One person was intelligent. He said, "Mother! give some clues as to where the needle has fallen." She said, "Brother! it must have fallen inside the house." He asked, "But you are looking for it here and you have engaged so many other persons also in the search? You should look for the needle in your house." She said, "But there is darkness in the house. Nothing can be seen there." Truly speaking, similar is our state. The Name is lodged within us -

'The Name Divine, bestower of Nine Treasures immortalizing,

In our own self is lodged.' P. 293

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸ਼ਾਮੁ ॥

Guru Sahib has told its distinguishing mark also -

'Therein abides the Ultimate silence of ecstasy, And the unstruck mystical music.' P. 293

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥

'Where lies the Name Treasure, there is no thought. It is a state undisturbed by thought. Unstruck celestial musical instruments are playing. There is mystical music because the Name is extremely precious.

'Therein abides the Ultimate silence of ecstasy. And unstruck mystical music,

Of wonders indescribable.' P. 293

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸ਼ਮਾਦ ॥

When one's consciousness rises to that region, such wondrous joy shall be experienced as cannot be described. The

thing is lying within our own body-home, but we continue looking for it outside. Guru Sahib says - 'O dear! the Name jewel abides within you, but you are talking about stones. What is this ruby if not stone? The Name within you is above any value, it is priceless. Nobody in the world can put a price on the Name, and He whose Name it is also abides within this body -

'The same illimitable Reality or God is within the self and without; In each being is the Lord pervasive.'

P. 293

ਸੋ ਅੰਤਰਿ ਸੋ ਬਾਹਰਿ ਅਨੰਤ ॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਿਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਗਵੰਤ ॥

Recite like this -

*Refrain: In the body does abide my Master,
my God,
My Master, my God
In the body does abide, my Master
...*

ਧਾਰਨਾ - ਦੇਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਮੇਰਾ -2, 2.
ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੇਰਾ -2, 2.
ਦੇਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ,... -2.

*'The body fortress has nine doors.
The tenth is kept unseen.
The adamant shutters of the tenth gate open
not. Through the Guru's word alone they get
opened.
The melodious celestial strain rings there. By
the Guru's word it is heard.
The Divine Light shines in the mind of those
who hear the music of the tenth gate. Such
persons meet God by embracing meditation.
The One Lord, who has Himself made the
world, is contained amongst all.'*

P. 954

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ ॥
ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ ॥
ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ ॥

Guru Sahib said, "O Salas Rai! you are talking about this ruby? It is correct that, according to worldly calculations, it is highly valuable but in you is abiding the Master of millions of universes. He who pervades the universe abides within you-

'He, who is in the universe, that also abides in the body, and whoever seeks, he finds Him there.'

P. 695

ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ ਸੋਈ ਪਿੰਡੇ ਜੋ ਖੋਜੈ ਸੋ ਪਾਵੈ ॥

In you abides the Lord's Name whose value nobody has been able to assess till today."

There is a story. Stories are meant to explain deep things to the people. Some people call them illustrations also. Some of them are such as have happened too.

Once there were two brothers, who were very rich. One brother did not utter God's Name - *Rama, Govinda, Allah* - even by mistake. He had taken a vow not to utter God's Name. Some persons take such vows also.

In our own village Dhamot also, there was a Singh who had taken a vow not to pay obeisance to *Guru Granth Sahib*. When he was married, *Jathedar* Sundar Singh asked him to pay obeisance to *Guru Granth Sahib*. As all were present, both from the boy's and girl's sides, he had to pay obeisance. When he came out, he cursed the *Jathedar* saying that he had made him break his vow. So some persons are needlessly obstinate.

So, this brother had taken a vow not to utter God's Name - neither *Rama*, nor *Allah*, nor *Govind*, nor *Narayan*. The second brother was a religious person. He too had taken a vow that he would take food only after serving food to a guest. In earlier times, people used to serve meals to the guests. But later, *gurdwaras* came to be established. Food started coming there which was served to the guests. I remember that, my grandfather used to stand by the road in the evening. Many times I observed what he was doing there. When the sun set, he would ask the passersby, "Brother! where are you going?" He would say, "Sir, I have to go to such and such place."

He, then, would say, "Night is falling. Stay for the night." There was a house outside. There he would serve fodder to the cattle and also sent home a message, "Send food for two persons." So, our elders were concerned about serving guests.

So, the second brother had also taken a vow to take food only after serving food to a guest. Once there were prolonged rains. It rained continuously. For three days, he did not take food because there were no guests. His brother gloated over his predicament and said, "Look! I am enjoying myself. I do not act like you." But he did not say, "I do not believe in God."

The second brother said, "Brother! today if no guest comes I shall immolate myself."

The pyre was got readied. There was commotion in the entire village - 'He is a good man, he should be helped.' Young boys came and ran in all directions to find

some hungry man who could be served food to fulfil the second brother's vow. When the sun was about to set, he set out for the pyre. The boys said, "There comes an old man. Just wait; let us bring him." They went running to him and found that he was hungry. He was brought and served food. At night, the entire village assembled. The other brother was also sitting.

He said, "Old man! if you had not come today, my brother would have died; his remains would have come to be immersed in the Ganga. This man is doing a wrong thing." The old man said, "O man! recite Rama's (God's) Name."

He got enraged and remarked, "Is Rama my *saala* (wife's brother)?"

The relationship of '*saala*' is good, but we take it as a word of abuse.

The old man said, "Well! you have found a kinship with 'Rama' (God). Now we shall reward you for uttering 'Rama' just once. You are going to die tomorrow in the evening; after a few hours. All your life you have been an atheist. *Yama's* (God of Death) messengers will come to take you. They will take you beating and belabouring. When you reach there, there will be found no good deed to your credit. Ask for the price of having uttered 'Saala Rama' (God's Name) once; don't ask for the fruit or reward."

(... to be continued)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿੱਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following :

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust, U.S.A.

Contact : Baba Satnam Singh Ji Atwal, Po. Box No. 32845,
Sanjose, CA - 95152, U.S.A.

Phone & Fax :- 001-408-263-1844, vgrmctusa@yahoo.com

England (U.K.)

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)

9 Elizabeth Rd., Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur, Mr. Jagtar Kulair :-

Tel : 0121 200 2818, Fax : 0121 200 2879

Voicemail : 08701654402, Raj Mobile : 07968734058, Email : info@atammarguk.com

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 30.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.)
9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Canada

Canada - Bhai Sarmukh Singh Pannu : Phone - 001-604-433-0408,
Vancouver

Bhai Parmjit Singh Sandhu : Cell - 001-7788389135, Vancouver
Email:-pbkrj@yahoo.ca

S. Jasbir S. Ranu : Phone 001-604-589-9189

IN INDIA

09417214391, 09417214379, Email : atammarg1@yahoo.co.in